

ЕВРОПСКА
КОМИСИЈА

Република Србија
Извештај за 2018. годину

који прати

**Саопштење Комисије упућено Европском парламенту, Савету, Европском
економском и социјалном комитету и Комитету региона**

Саопштење о политици проширења ЕУ за 2018. годину

Садржај

1. УВОД.....	4
1.1 Контекст	4
1.2 Кратак преглед извештаја	4
2. Прво основе: поглавља о политичким критеријумима и владавини права	6
2.1. Функционисање демократских институција и реформа јавне управе.....	6
2.1.1 Демократија	6
2.1.2. Реформа јавне управе.....	10
2.2. Владавина права и основна права	14
2.2.1. Поглавље 23: Правосуђе и основна права	14
2.2.2. Поглавље 24: Правда, слобода и безбедност.....	33
3. Прво основе: Економски развој и конкурентност.....	44
3.1. Постојање функционалне тржишне привреде	45
3.2 Способност за суочавање са притиском конкуренције и тржишним снагама унутар ЕУ	50
4. Регионална питања и међународне обавезе	53
5. Нормализација односа између Србије и Косова	56
6. Способност преузимања обавеза које проистичу из чланства.....	57
6.1. Поглавље 1: Слободно кретање робе.....	57
6.2. Поглавље 2: Слобода кретања радника	59
6.3. Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга	60
6.4. Поглавље 4: Слободно кретање капитала	60
6.5. Поглавље 5: Јавне набавке.....	61
6.6. Поглавље 6: Право привредних друштава	63
6.7. Поглавље 7: Право интелектуалне својине	64
6.8. Поглавље 8: Политика у области конкуренције	65
6.9. Поглавље 9: Финансијске услуге	67
6.10. Поглавље 10: Информационо друштво и медији	68
6.11. Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој	69
6.12. Поглавље 12: Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика.....	70
6.13. Поглавље 13: Рибарство.....	71

6.14. Поглавље 14: Транспортна политика	72
6.15. Поглавље 15: Енергетика.....	74
6.16. Поглавље 16: Опорезивање	76
6.17. Поглавље 17: Економска и монетарна политика.....	77
6.18. Поглавље 18: Статистика.....	78
6.19. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање.....	80
6.20. Поглавље 20: Предузетништво и индустријска политика.....	82
6.21. Поглавље 21: Трансевропске мреже	82
6.22. Поглавље 22: Регионална политика и координација структурних инструмената	83
6.25. Поглавље 25: Наука и истраживање	85
6.26. Поглавље 26: Образовање и култура.....	85
6.27. Поглавље 27: Животна средина и климатске промене	87
6.28. Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља	90
6.29. Поглавље 29: Царинска унија.....	92
6.30. Поглавље 30: Спољни односи	92
6.31. Поглавље 31: Спољна, безбедносна и одбрамбена политика	94
6.32. Поглавље 32: Финансијска контрола.....	95
6.33. Поглавље 33: Финансијске и буџетске одредбе	98
Анекс I - Односи између ЕУ и Србије.....	100
АНЕКС II - СТАТИСТИЧКИ АНЕКС	102

1. УВОД

1.1 Контекст

Од отварања преговора о приступању Србије јануара 2014. године отворено је 12 од 35 поглавља, од којих су два привремено затворена. Укупна динамика преговора и даље ће зависити од напретка Србије у реформама, а нарочито од интензивније динамике реформи владавине права и нормализације односа са Косовом*.

Европски савет је Србији одобрио статус државе кандидата 2012. године. Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) између Србије и ЕУ ступио је на снагу у септембру 2013. године. Србија је наставила са спровођењем ССП, иако су се појавила бројна нова питања у погледу усклађености током прошле године.

1.2 Кратак преглед извештаја¹

У погледу **политичких критеријума**, Србија је одржала председничке изборе у априлу 2017. године. Међународни посматрачи су утврдили да су гласачи на изборима имали стваран избор кандидата, али је неколико фактора нарушило једнакост услова за учествовање у изборној трци. Треба у потпуности приступити спровођењу препорука међународних посматрача, укључујући оне које се односе на транспарентност и интегритет изборног процеса током изборне кампање.

Након оставке председника Владе Вучића пошто је изабран за председника, нова Влада на челу са Аном Брнабић ступила је на дужност у јуну 2017. године. Први пут, жена је изабрана за председника Владе. Народна скупштина и даље не врши делотворан надзор над извршном влашћу. Потребно је побољшати транспарентност, инклузивност и квалитет израде закона и унапредити међустранички дијалог. Треба смањити коришћење хитних поступака. Морају се избећи мере које ограничавају могућност Народне скупштине да делотворно разматра законодавство. Улогу независних регулаторних тела треба у потпуности признати. Потребне су уставне измене ради усклађивања са стандардима ЕУ у неким областима.

Србија је умерено припремљена у области **реформе јавне управе**. Постигнут је извештан напредак у области пружања услуга, као и усвајањем неколико нових закона. Србија треба да спроведе своје реформске циљеве, професионализује и деполитизује управу, посебно у погледу главних руководећих позиција, и обезбеди систематску координацију и праћење програма реформе управљања јавним финансијама 2016-20. Способност Србије да привуче и задржи стручни кадар у управи који се бави питањима ЕУ биће од кључне важности.

Правосудни систем Србије је остварио извештан ниво припремљености. Постигнут је извештан напредак, нарочито смањењем броја заосталих извршних предмета и увођењем мера за усклађивање судске праксе. Усвојена су побољшана правила за вредновање рада судија и тужилаца. Обим политичког утицаја на правосудје и даље је забрињавајућ. Нови нацрт амандмана на Устав у домену правосудја објављен је у јануару 2018. године и стављен је на јавну расправу пре слања Венецијанској комисији на мишљење.

¹ Овај извештај обухвата период од октобра 2016. до фебруара 2018. године. Заснован је на прилозима из многих извора, укључујући прилоге Владе Србије, држава чланица ЕУ, извештаје Европског парламента и информација добијене од различитих међународних и невладиних организација.

* Ова ознака не доводи у питање ставове о статусу и у складу је са резолуцијом СБУН 1244/99 и Мишљењем МСП о проглашењу независности Косова.

Србија је остварила изванредан ниво припремљености у **борби против корупције**. Постигнут је изванредан напредак, посебно у усвајању измена и допуна Кривичног законика у делу који се односи на привредни криминал; закона о организацији и надлежности државних органа у области борбе против корупције, организованог криминала и тероризма; и закона о заплени и одузимању прихода стечених криминалом. Међутим, постоји озбиљно кашњење у доношењу новог закона о Агенцији за борбу против корупције. Корупција и даље преовладава у многим областима и представља озбиљан проблем. Оперативни капацитет релевантних институција и даље је неуједначен. Органи за спровођење закона и правосудни органи и даље треба да докажу да могу спровести истрагу, гоњење и суђење у свим предметима који се односе на корупцију на високом нивоу на непристрасан и оперативно независан начин.

Србија је остварила изванредан ниво припремљености у **борби против организованог криминала**. Постигнут је изванредан напредак у областима као што је управљање људским ресурсима у Министарству унутрашњих послова и полицији. Побољшан је оперативни капацитет и у Тужилаштву за организовани криминал и у Посебном тужилаштву за високотехнолошки криминал. Усвојени су нова стратегија и акциони план за спречавање и борбу против трговине људима, именован је Национални координатор за борбу против трговине људима и донет је нови Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма. Међутим, Србија тек треба да успостави иницијалну евиденцију делотворних финансијских истрага, као и истрага, гоњења и правоснажних пресуда у случајевима прања новца. Број пресуда за организовани криминал и даље је мали. Србија треба да се фокусира на спровођење акционог плана договореног са Радном групом за финансијске мере против прања новца (*FATF*).

Уведен је правни и институционални оквир за поштовање **основних права**. Потребно је обезбедити његову доследну примену у целој земљи, укључујући у погледу заштите мањина. Иако је Србија остварила изванредан ниво припремљености, није постигнут напредак у погледу **слободе изражавања**, што све више забрињава. И даље су потребни стални напори како би се побољшао положај особа које припадају највише дискриминисаним групама (Роми², ЛГБТИ особе, особе са инвалидитетом, лица са ХИВ-ом и лица оболела од сиде, и остале социјално рањиве групе). Потребно је донети закон о родној равноправности.

Свеукупно гледано, Србија је остала конструктивно посвећена билатералним односима са другим земљама обухваћеним процесом проширења и суседним државама чланицама ЕУ и активни учесник у **регионалној сарадњи**.

У погледу **нормализације односа са Косовом**, Србија и даље учествује у дијалогу. Међутим, Србија треба да учини додатне значајне напоре у спровођењу постојећих споразума и да допринесе стварању околности које омогућавају свеобухватну нормализацију односа с Косовом, које треба дефинисати у правно обавезујућем споразуму.

У погледу **економских критеријума**, Србија је остварила добар напредак и умерену припремљеност у развоју функционалне тржишне економије. Решавале су се неке од слабости политике, посебно у погледу буџетског дефицита. Основе раста су чврсте и очувана је макроекономска стабилност. Инфлација је контролисана, а монетарна политика подржава раст. Услови тржишта рада су се додатно побољшали. Међутим,

² Све ове групе обухваћене су ширим кровним термином „Роми” у складу са Оквиром ЕУ за националне стратегије интеграције Рома.

јавни дуг је и даље висок и потребно је ојачати буџетски оквир и управљање њиме. Главне структурне реформе јавне управе, пореске управе и предузећа у државном власништву и даље нису завршене. Неформално запошљавање, незапосленост и економска неактивност и даље су веома високи, посебно међу женама и младима. Приватни сектор је недовољно развијен и спутан слабостима у владавини права и спровођењу лојалне конкуренције.

Србија је умерено припремљена за суочавање са притиском конкуренције и тржишним снагама унутар Уније. Постигнут је изванредан напредак у повећању конкурентности. Међутим, ниво инвестиционе активности је и даље нижи од потреба привреде. Упркос неким побољшањима, предузећа се суочавају са бројним изазовима, укључујући непредвидиво пословно окружење, висок ниво парафискалних намета и тежак и скуп приступ финансијским средствима.

У погледу **способности преузимања обавеза које проистичу из чланства**, Србија је наставила да усклађује своје законодавство са правним тековинама ЕУ (*acquis*) у свим областима. Адекватни финансијски и људски ресурси и стабилни стратешки оквири биће кључни за одржавање динамике реформи. Србија је остварила добар ниво припремљености у областима као што су право привредних друштава, интелектуална својина, наука и истраживање, образовање и култура, и царина. Србија је побољшала повезивање инвестиционог планирања са извршењем буџета, али још није развила јединствени механизам за приоритизацију свих инвестиција без обзира на извор финансирања у складу са програмом Владе за реформу управљања јавним финансијама. У областима као што су јавне набавке, статистика, монетарна политика и финансијска контрола, Србија је остварила умерену припремљеност. Србија треба постепено да усклађује своју спољну и безбедносну политику са заједничком спољном и безбедносном политиком Европске уније у периоду до приступања. Као приоритетним питањима, Србија треба да приступи решавању питања неусклађености са ССП, нарочито у вези са ограничењима кретања капитала, регулисањем државне помоћи, фискалном дискриминацијом у вези са увезеним јаким алкохолним пићима и ограничењима извоза отпада.

Србија је наставила да управља последицама **мигрантске и избегличке кризе**. Србија је у процесу преговарања са ЕУ о статусном споразуму о акцијама које треба да спроведе Агенција за европску граничну и обалску стражу у Србији. Србија је донела нови закон о азилу и привременој заштити, закон о странцима и закон о граничној контроли. Потребно је усвојити стратегију и акциони план за сузбијање ирегуларних миграција за период 2017-2020. У том контексту, Србија треба да успостави стабилан механизам за повратак ирегуларних миграната, који је у складу с правним тековинама ЕУ, као и да постепено усклађује визну политику са визном политиком ЕУ. Потребно је обезбедити јачу координацију између разних државних органа укључених у управљање миграцијама. Србија је наставила да сарађује са суседним земљама и државама чланицама, нарочито на техничком нивоу, и учинила значајне напоре да обезбеди склоништа и хуманитарну помоћ, пре свега уз подршку ЕУ. Србија треба да повећа своје капацитете за решавање посебних потреба прихвата малолетних лица без пратње.

2. ПРВО ОСНОВЕ: ПОГЛАВЉА О ПОЛИТИЧКИМ КРИТЕРИЈУМИМА И ВЛАДАВИНИ ПРАВА

2.1. Функционисање демократских институција и реформа јавне управе

2.1.1 Демократија

Избори

Србија је одржала председничке изборе у априлу 2017. године. Канцеларија за

демократске институције и људска права Организације за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС/*ODIHR*) утврдила је да су избори гласачима пружили стварни избор кандидата, али да је неколико фактора нарушило једнакост услова за учествовање у изборној трци. Највећи део препорука ОЕБС/*ODIHR* тек треба у потпуности размотрити, укључујући оне које се односе на транспарентност и интегритет изборног процеса током изборне кампање.

Председнички избори одржани су 2. априла, 2017. године. Председник се бира директним гласањем на период од пет година. Излазност је била 54%. Учествовало је једанаест кандидата; није било жена кандидата. Кандидат владајуће коалиције, тадашњи премијер Александар Вучић, победио је у првом кругу са 55% гласова. Бивши заштитник грађана Саша Јанковић добио је 16%, док је кандидат који се први пут појавио, Лука Максимовић добио 9%, а бивши министар спољних послова Вук Јеремић 5%. Преостали кандидати добили су по мање од 5%.

Изборе је посматрала Мисија ОЕБС/*ODIHR* за праћење избора на позив српских власти. ОЕБС/*ODIHR* је утврдио да су избори гласачима пружили стварни избор кандидата који су могли слободно да воде кампању. Отварање, гласање и пребројавање гласова су били у потпуности ефикасни и исправни. Извршена су и одређена побољшања у областима као што су тајност гласања, обука чланова бирачких одбора, заступање националних мањина и учешће особа са инвалидитетом.

Међутим, ОЕБС/*ODIHR* је напоменуо да је кампањом доминирао кандидат из владајуће коалиције који је делотворно искористио замагљену разлику између кампање и званичних послова и неравномерну покривеност медијима. ОЕБС/*ODIHR* је такође пријавио поуздане тврдње о притиску на бираче и запослене у структурама повезаним са државом, злоупотребу административних средстава и неефикасну употребу регулаторних и надзорних механизма како би се заштитила лојална конкуренција.

У складу са препорукама ОЕБС/*ODIHR*, неопходно је свеобухватно и инклузивно преиспитивање правног оквира који се односи на изборе како би се регулисали сви суштински аспекти и решавали пропусти и правне празнине. Треба решити трајне недостатке као што су транспарентност финансирања странака и кампања, потребу да се строго раздвоје страначки од државних послова, као и потребу да независна регулаторна тела проактивно и делотворно врше своју улогу праћења и надзора.

Градски избори у Београду одржани су 4. марта 2018. године. Домаћи посматрачи пријавили су неправилности и оценили да оне нису суштински утицале на резултате.

Народна скупштина

Потребно је побољшати транспарентност, инклузивност, квалитет израде закона и ефикасан надзор извршне власти и побољшати међустранички дијалог. Улога независних регулаторних тела мора се у потпуности признати и подржати. Примена хитног поступка код доношења закона се смањила, али је и даље висока. Делотворност Народне скупштине у разматрању законодавства је у одређеним приликама била ограничена намерним деловањем владајуће коалиције.

Законодавна активност Народне скупштине обустављена је у периоду март-април 2017. године током кампање за председничке изборе. Учињени су даљи напори да се побољшања транспарентност и процес консултација укључујући дебате о преговарачким позицијама Србије за поглавља у процесу приступању ЕУ и размене мишљења са главним преговарачким тимом и Националним конвентом о Европској унији (који окупља организације цивилног друштва укључене у процес придруживања).

Међутим, бивши шеф Делегације ЕУ је по први пут спречен да представи Извештај о Србији након опструкције у Народној скупштини.

Народна скупштина мора бити у стању да правилно извршава своју основну функцију разматрања законодавства. Иако је примена хитних законодавних поступака опала са 65% у 2016. на 44% у 2017. години, и даље је висока. Стварна расправа и међу-страначки политички дијалог и даље су слаби и постоји ризик да то ослаби ефикасности Народне скупштине и квалитет законодавства. Није се расправљало ни о једном нацрту законодавних предлога који је поднела опозиција .

Народна скупштина не врши ефикасан **надзор извршне власти**, на шта указује одсуство редовних састанака са извршним властима посвећених питањима и одговорима, веома ограничена дискусија и праћење ревизорских извештаја Државне ревизорске институције као и одсуство расправе у Народној скупштини о спровођењу главних закона и политика. Подршка независним регулаторним телима се није побољшала. Три године заредом, у Народној скупштини се не расправља о годишњим извештајима независних органа на пленарним заседањима. Народна скупштина није усвојила годишњи план рада за 2016. и 2017. годину и тек треба да усвоји **кодекс понашања**.

Законом о финансирању политичких активности предвиђено је да се редован рад и трошкови изборне кампање **политичких странака** финансирају из јавних и приватних извора. Агенција за борбу против корупције прати финансирање политичких странака путем годишњих финансијских извештаја и извештаја о изборној кампањи.

Управљање

Нова српска Влада која је ступила на дужност у јуну 2017. године, потврдила је приступање ЕУ као стратешки циљ Србије. Потребно је даље јачати инклузивност и транспарентност. И даље је потребно да се уставним изменама реше питања од значаја за приступне преговоре.

После оставке председника Владе након што је изабран за председника Републике, нова Влада је ступила на дужност 29. јуна 2017. године. По први пут, жена је изабрана за председника Владе. Од 21 министра, четири су жене. Владу чине и два нова министарства - за животну средину и за европске интеграције. Ово друго министарство је преузело надлежности Канцеларије за европске интеграције Републике Србије. Нова Влада је остала посвећена интеграцији у ЕУ, што је илустровано првом иностраном посетом нове председнице Владе институцијама ЕУ. Утврђени су и реформе, привредни раст, образовање и дигитализација као главни приоритети.

Српска администрација и преговарачки тим наставили су да показују спремност и професионализам у процесу преговора о приступању; међутим, довољно људских и финансијских ресурса треба распоредити да би се испунили амбициозни циљеви Србије у погледу преговора о приступању ЕУ.

Настављене су консултације са релевантним заинтересованим странама, укључујући организације цивилног друштва кроз Национални конвент о ЕУ. Међутим, потребно је додатно ојачати инклузивност и транспарентност реформског процеса, а нарочито у погледу питања везаних за придруживање ЕУ.

Улогу независних регулаторних тела треба у потпуности признати и подржати. Потребно је додатно побољшати праћење спровођења процеса реформи и њихов утицај. Администрација потврђује значај бољег информисања грађана Србије о предностима чланства у ЕУ и обавезама које из њега проистичу, али је потребно

уложити додатне напоре за промовисање европских вредности у оквиру јавне расправе и образовања, укључујући спремност за помирење.

Што се тиче локалне самоуправе, закон о финансирању Војводине тек треба усвојити како је предвиђено Уставом. Локални административни капацитети и даље су слаби и значајне разлике између општина и даље постоје. Надлежности се и даље спроводе на локалном нивоу без одговарајуће анализе капацитета и потребних људских/финансијских ресурса. Консултације са локалним властима о новим предлозима закона са локалним импликацијама побољшане су, али си у даље на дискреционој основи.

Уставне измене ради усклађивања са европским стандардима и препорукама Венецијанске комисије још нису усвојене у областима од значаја за приступне преговоре, као што су независност судства, улога скупштине у именовању судија, контрола посланичких мандата од стране политичких странака, независност кључних институција и заштита људских права и слобода укључујући заштиту права на приватност и заштиту података о личности.

Цивилно друштво

Није постигнут напредак у успостављању повољног окружења за развој и финансирање цивилног друштва. Национална стратегија за успостављање окружења за организације цивилног друштва (ОЦД) и њен акциони план нису усвојени. Потребни су даљи напори како би се осигурала системска сарадња између Владе и цивилног друштва.

Оснажено цивилно друштво је кључна компонента сваког демократског система и државне институције треба да га препознају и третирају као такво. ОЦД и борци за људска права играју кључну улогу у подизању свести о грађанским и политичким правима у окружењу које није отворено за критику, уз негативне изјаве Владиних званичника које имају одјек у медијима, о цивилном друштву уопште, а нарочито о финансирању одређених удружења. Борци за људска права предмет су оштре критике таблоидних новина.

Национални конвент о ЕУ (коју чине представници Владиних тела, политичких странака, невладиних организација, експерата, синдиката, приватног сектора и представници струковних организација са циљем подршке структурираној расправи о приступању Србије ЕУ) наставио је да прати и процењује напредак преговора о приступању. Власти би требало да систематичније користе њихову стручност да би искористиле сав потенцијал Конвента.

Однос између Владе и ОЦД још увек обележавају фрагментарна сарадња и селективан приступ појединачним организацијама цивилног друштва. Доношење закона по хитном поступку ограничава демократску расправу и делотворно укључивање цивилног друштва у процес. Још увек није усвојена национална стратегија за успостављање повољног окружења за цивилно друштво и њен акциони план. Тек треба формирати савет за сарадњу са цивилним друштвом.

Након консултација са ОЦД које је организовала Канцеларија за сарадњу са цивилним друштвом, усвојене су измене уредбе о јавном финансирању ОЦД, чији је циљ усклађивање унутрашњих правних аката који регулишу јавно финансирање организација цивилног друштва и повећање транспарентности, праћења и оцењивања укупног процеса. Већина српских организација цивилног друштва нема постојано финансирање и, нарочито на локалном нивоу, потребно је боље дефинисати критеријуме за јавну финансијску подршку како би се осигурала укупна транспарентност. Недостатак финансијске одрживости ОЦД утиче на потенцијал

друштвене предузимљивости за решавање потреба локалне заједнице и стимулисање запошљавања и привредног раста.

Цивилни надзор снага безбедности

Скупштина је и даље надлежна за надзор над снагама безбедности. Скупштински одбор за контролу служби безбедности наставио је да разматра активности безбедносно-информативних, војних обавештајних и одбрамбених служби. Тек треба донети закон о приступу досијеима државне безбедности.

2.1.2. Реформа јавне управе

Србија је **умерено припремљена** у погледу реформе јавне управе. Постигнут је **известан напредак** у области пружања услуга и доношењем неколико нових закона о платама у државним органима и јавним службама и радним односима, о платама запослених у органима локалне самоуправе и аутономне покрајине, као и о Националној академији за јавну управу. Међутим, препоруке Комисије из 2016. године нису у потпуности испоштоване. Конкретно, политички утицај на именовање вишег руководства и даље изазива забринутост, са око 60% виших руководиоца на положајима вршиоца дужности, многи већ дужи период. Такође, касни се са применом Акционог плана за реформу јавне управе.

Наредне године Србија треба посебно да:

→ усклади Национални програм за усвајање правних тековина ЕУ (НПАА) са годишњим планом рада Владе, средњорочним буџетским планом, утврди трошкове активности и исти ажурира у циљу постављања законодавног програма који подстиче бољи регулаторни процес заснован на анализама ефеката и благовременим међуинституционалним и јавним консултацијама;

→ измени закон о државној управи на основу процеса заснованог на инклузији и показатељима, који гарантује неутралност и континуитет јавне управе и обезбеђује управљање људским ресурсима по основу заслуга;

→ прати и извештава о спровођењу програма реформе управљања јавним финансијама у складу са извештавањем успостављеним за стратегију РЈУ.

Креирање и координација политика

Иако су успостављене институције које треба да осигурају **систем за креирање политике** централне власти, координација политика се суочава са изазовима у пракси услед фокусирања на формална и процедурална питања, а не на суштину. Квалитет стратешког планирања и даље је слаб. Нису успостављена правила за развој секторских стратегија, које често не изискују трошкове и нису довољно повезане са средњорочним фискалним планирањем.

Новоформирано Министарство за европске интеграције, које обједињује структуре бивше Канцеларије за европске интеграције Републике Србије, наставља да даје политичке смернице координационим структурама за европске интеграције. Завршена је трећа ревизија Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ (НПАА) за период 2018-2021. НПАА треба ускладити са годишњим планом рада Владе, треба правилно утврдити финансијске аспекте, а спровођење програма треба редовно пратити и објављивати извештаје. Од великог је значаја способност Србије да задржи квалификовано особље за креирање секторских политика везаних за ЕУ и управљање њима .

Јавна управа треба додатно да ојача своје капацитете за **развој инклузивних политика заснованих на показатељима и израду законодавства**, укључујући и оне који се односе на правне тековине ЕУ. **Јавне консултације** о предлозима се често спроводе формалистички и у сувише касној фази процеса, што онемогућава да све заинтересоване стране дају благовремени и квалитетан допринос. Ресорна министарства тек треба да утврде интерна правила о развоју политика и изради закона и побољшају утврђивање финансијских аспеката преношења правних тековина ЕУ. Што се тиче консултација између министарстава, државни службеници на високом положају и даље нису укључени у процес, а евентуалне сукобе између служби треба решавати на министарском нивоу. Анализе ефеката прописа варирају по квалитету, а Секретаријат за јавне политике нема овлашћење да их врати на ревизију. Анализе ефеката прописа се не подносе Народној скупштини заједно са законодавним предлозима. Постоје разлике између процена финансијских ефеката којима координира Министарство финансија и финансијских података у анализама ефеката прописа, тако да је потребно боље координирање између Министарства финансија и Секретаријата за јавне политике.

На **увид јавности у рад Владе** утиче чињеница да планови рада Владе нису системски доступни јавности, а многи извештаји, као што су извештаји о реализацији годишњих планова рада Владе или извештаји о спровођењу НПАА, не објављују се редовно. У извештајима о праћењу рада Владе и извештајима о праћењу стратегија министарстава треба да се све више мере остварења у односу на постављене циљеве, а не да се извештава о реализованим активностима.

Управљање јавним финансијама

Србија је наставила са спровођењем свеобухватног **Програма реформе управљања јавним финансијама** за период 2016-2020 који покрива све релевантне подсистеме. Постављен је оквир за праћење, али његову ефикасност и повезивање са праћењем Стратегије РЈУ треба побољшати. Извештаји о спровођењу, који се редовно припремају и објављују, треба да постану корисно управљачко средство. Спровођење отежавају ограничени људски и финансијски ресурси, а ситуација је погоршана мерама фискалне консолидације. Планирана ревизија реформског програма у 2018. години треба да се заснива на реалнијем планирању и утврђивању трошкова, бољем одређивању редоследа активности, јаснијем нагласку на кључним реформама и побољшаним индикаторима.

Остварена су побољшања у погледу квалитета макроекономских прогноза, средњорочног планирања за буџетске кориснике, покрића за извршење буџета и квалитета фискалних извештаја. Извршење капиталних расхода и даље отежавају слабости буџетирања, планирања и надзора над уговорима. Србија је у јуну 2017. усвојила уредбу о управљању капиталним инвестицијама. Њен циљ је повезивање планирања инвестиција са буџетским процесом. Међутим, инвестициони пројекти које финансира ЕУ нису обухваћени уредбом. Уместо тога, они се каналишу преко Националног одбора за инвестиције и Јединственог прегледа приоритетних инфраструктурних пројеката (*Single Project Pipeline*). Због тога Србија треба да развије јединствени механизам за одређивање приоритета свих инвестиција, без обзира на извор финансирања, како је предвиђено у Програму реформе управљања јавним финансијама који је усвојила Влада. Пројекције прихода су конзервативније, а расходи се планирају реалистичније. У финансијском извештавању током године дају се шире информације и оно је доступније. Обухват информационог система финансијског управљања проширен је укључивањем културних организација и затвора од јануара 2018. године.

Буџетски календар утврђен Законом о буџетском систему још увек се у потпуности не поштује, што има за последицу да се не даје довољно времена за прописну припрему, процену и расправу међу заинтересованим странама. Иако се сада буџет структурира програмима, веза са стратешким плановима и Владином приоритетима остаје слаба. Тек треба изградити поступке који ће осигурати интегрисаност планирања капиталних пројеката и процене у буџетском процесу .

Кад је реч о **транспарентности буџета**, израђен је и објављен поједностављени грађански буџет . План за транспарентност, извештај фискалној стратегији и полугодишњи извештај о реализацији буџета се планирају, али се још увек не објављују. Министарство финансија не објављује профил извршења годишњег буџета, спречавајући да се анализирају одступања од циљева. Извештаји о извршењу буџета садрже само основне елементе и не рашчлањују цифре о расходима за појединачне буџетске организације. Потребно је побољшати надзор над буџетом од стране законодавне власти. Скупштина је усвојила буџет за 2018. годину без суштинске расправе.

Државна служба и управљање људским ресурсима

Садашњи правни оквир за државну службу дефинише поступке запошљавања, напредовања и отпуштања по основу заслуга, али потребно је регулисати изузетке од ових правила и прелазна решења. **Запошљавање засновано на заслугама** и даље је ослабљено прекомерним дискреционим правом на политичком нивоу при избору коначних кандидата. Такође, не постоје јасни критеријуми за организовање изборних тестова као ни за састав изборних комисија. Изузеће од нормалних поступака запошљавања дозвољено је за привремено запослене, што и даље чини око 10% запослених у државној служби. Законско раздвајање политичких од државно-службеничких положаја још увек није јасно спроведено.

Политички утицај и даље игра кључну улогу у попуњавању виших руководећих места. 60% високих државних службеника нису именовани у складу са законским одредбама, али они раде на положају "вршиоца дужности", многи од њих већ низ година. Велика флукуација високих државних службеника и као резултат тога, губитак институционалног памћења и даље изазивају посебну забринутост. Због слабости правног оквира постоји ризик од злоупотребе приликом **отпуштања** како стручњака тако и руководилаца, пошто је отпуштање дозвољено после једне негативне оцене и потврђивања такве оцене путем додатног вредновања након 30 дана.

Управљање људским ресурсима и даље се углавном фокусира на поштовање закона. Систем оцењивања учинка, са увећаним разредима процене, и даље је неефикасан. Министарство државне управе и локалне самоуправе је надлежно за централну координацију управљања људским ресурсима, али нема довољно капацитета за координацију и усклађивање рада јединица за људске ресурсе. Информациони систем управљања људским ресурсима и даље не комуницира са другим националним базама података, као што је платни регистар трезора, и нередовно се ажурира. У погледу **система награђивања** у државним службама, у децембру 2017. године донети су нови закони о платама у државним органима и јавним службама и запошљавању, о платама запослених у органима локалне самоуправе и аутономне покрајине.

У погледу **стручног усавршавања**, Србија је донела Закон о Националној академији за јавну управу. Академија ће организовати обуке за све службенике, укључујући и оне на локалном нивоу. Посебни програми обуке намењени вишим руководиоцима су саставни део општег програма обуке. Спровођење стратегије за стручно усавршавање запослених у локалној самоуправи наставило се акредитацијом програма обуке и

увођењем акредитације за реализаторе обуке. Међутим, стручно усавршавање се још увек доследно не унапређује и није повезано са системом оцењивања учинка.

Интегритет у јавној служби подстиче се путем етичког кодекса за државне службенике из 2015. године. Потребно је посветити пажњу спровођењу другог круга планова интегритета у правосуђу и државној управи. Потребни су напори како би се спречила корупција у локалној управи путем усвајања локалних акционих планова.

Одговорност управе

Смањивање обима државне управе и даље је главни приоритет Владе. Од 2015. године број запослених у јавном сектору смањено се за више од 29.175. Структура државне управе је кључно отворено питање којим се треба бавити да би се максимално повећао учинак смањивања њеног обима.

Линије одговорности између агенција и матичних институција су и даље замагљене у садашњој организацији управе, доприносећи преклапању функција, фрагментацији и повећању политизације. Сличне врсте институција могу подносити извештаје министарствима, Влади или Народној скупштини. Политичка посвећеност побољшању одговорности руководиоца и обезбеђењу систематичнијег делегирања одговорности у оквиру институција још није дала резултате. Институције и даље имају бирократски и процесно оријентисан приступ планирању, буџетирању и извештавању о својим активностима. Није постигнут напредак у управљању заснованом на резултатима. (видети Поглавље 32 — Финансијска контрола)

Право грађана на добру управу је заштићено механизмима интерног и екстерног надзора. Заштитник грађана игра кључну улогу, а државни органи имају обавезу да подносе извештаје о спровођењу његових препорука (видети под Управљање). Последње две године Влада није издала извештај о спровођењу препорука Заштитника грађана. **Право грађана на приступ информацијама од јавног значаја** је уређено Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја, који није у потпуности усклађен са европским стандардима. Административна тишина при чему државни органи не поступају адекватно на захтеве грађана за информацијама, и даље представља главни проблем. Закон о приступу информацијама од јавног значаја још увек није ојачан како би се осигурало спровођење одлука које је Повереник донео у погледу слободног приступа информацијама од јавног значаја.

У погледу **права грађана из управног поступка**, постоји ризик да због ограничене ефикасности система Управног суда ослаби поверења јавности. Не постоји одговарајући регулаторни оквир за правну помоћ у управном поступку. **Право на накнаду штете** регулисано је законом, али недостатак статистичких података онемогућава надгледање његове примене.

Пружање услуга грађанима и пословном сектору

Успостављање **јавне управе која је више усмерена на кориснике** представља кључни приоритет Владе. Влада је успоставила нову Канцеларију за информационе технологије и електронску управу која директно одговара председнику Владе. Стратегија електронске управе се спроводи, а акциони план је у припреми. Увећано је пружање обједињених електронских услуга грађанима и пословном сектору преко јединствених шалтера. Међутим, механизми и ресурси за мерење задовољства грађана радом јавних служби нису успостављени.

Правни оквир за **поједностављење управних поступака** постављен је Законом о општем управном поступку. Међутим, Министарству државне управе и локалне самоуправе недостају ресурси за ефикасан надзор над његовом применом. Србија и

даље треба да усклади значајан број секторских закона који обухватају посебне управне поступке са Законом о општем управном поступку. Анализе ефеката прописа могу помоћи да се спрече и смање административна оптерећења, тако да је потребно побољшати њихов квалитет.

Стратешки оквир за реформу јавне управе

Србија спроводи своју кровну **Стратегију реформе јавне управе** коју даље прате додатна стратешка планска документа из области јавних финансија, борбе против корупције, отворене управе, електронске управе, стручног усавршавања државних службеника и регулаторне реформе и управљања јавним политикама. Завршава се нови акциони план за период 2018-2020, са већим фокусом на кључне реформске активности. Иако је главно министарство побољшало систем праћења и извештавања у вези са стратегијом, дошло је до озбиљног кашњења у спровођењу због недостатка средстава и слабих капацитета за планирање и управљање. Праћење и извештавање о Програму реформе управљања јавним финансијама треба ускладити са праћењем и извештавањем о Стратегији РЈУ.

Политичку подршку за реформу јавне управе и даље обезбеђује Савет за реформу јавне управе којим председава председница Владе. **Финансијска одрживост** представља проблем због неусклађености између планираних алокација и стварне расподеле средстава. Финансирање се прилично ослања на фондове спољних донатора. Влада треба да издвоји довољно средстава у оквиру годишњег буџета и средњорочних расхода.

2.2. Владавина права и основна права

2.2.1. Поглавље 23: Правосуђе и основна права

Основне вредности ЕУ обухватају владавину права и поштовање људских права. Правосудни систем који добро функционише и делотворна борба против корупције су од највеће важности, као и поштовање основних права у законодавству и у пракси.

Постоји **известан ниво припремљености у Србији** за примену правних тековина ЕУ и европских стандарда у овој области. У јануару 2018. године Србија је представила дугоочекивани нацрт реформе Устава у области правосуђа који је предложен за јавну расправу пре него што се пошаље Венецијанској комисији на мишљење. Постигнут је **известан напредак**, нарочито смањењем броја заосталих извршних предмета и увођењем мера за усклађивање судске праксе, док су још увек у току припреме за измену уставног и законодавног оквира за даље унапређење независности правосуђа. Корупција је и даље широко распрострањена представља проблем. Правни оквир за основна права углавном је успостављен, али није потпун и спровођење није доследно. Код слободе изражавања нема напретка. Потребно је ојачати независна и регулаторна тела, укључујући и буџет и квалификовани кадар, а њихова функционална независност мора се гарантовати у пракси.

Наредне године Србија нарочито треба да:

→ ојача независност, одговорност, непристрасност, професионализам и укупну ефикасност правосудног система;

→ осигура делотворно спровођење Националне стратегије за борбу против корупције и акционог плана, што укључује и обезбеђивање делотворне координације и да све кључне институције имају довољно капацитета и средстава како би ефикасно испуниле своје обавезе;

→ побољша ситуације у погледу стварања повољног окружења за слободу изражавања и слободу медија.

Србија спроводи детаљан акциони план који је усвојен пре отварања овог поглавље у оквиру преговора о приступању у јулу 2016. године и она је у процесу ревидирања акционог плана са реалнијим роковима.

Функционисање правосуђа

Правосудни систем у Србији се одликује **извесним нивоом припремљености**. Србија је делимично испунила препоруке из 2016. године. Остварен је **известан напредак**, нарочито смањењем броја заосталих старих извршних предмета и увођењем мера за усклађивање судске праксе. Усвојена су побољшана правила за вредновање рада судија и тужилаца. И даље изазива забринутост простор за политички утицаја на правосуђе.

Наредне године Србија нарочито треба да:

→ оствари значајан напредак у јачању независности судства и аутономије тужилаштва кроз измене уставних и законодавних одредаба везаних за избор, управљање каријером и дисциплински поступак судија и тужилаца;

→ обезбеди да Високи савет судства и Државно веће тужилаца могу у потпуности да преузму своју улогу и остваре кохерентну и ефикасну правосудну управу у складу са европским стандардима, укључујући и у погледу управљање буџетом правосуђа;

→ усвоји и спроведе стратегију за људске ресурсе за цело правосуђе, укључујући успостављање јединственог и функционалног систем управљања предметима, који ће у комбинацији довести до мерљивог побољшања ефикасности и делотворности правосудног система.

Стратешки документи

Комисија која надгледа спровођење **Националне стратегије за реформу правосуђа** и њеног акционог плана (2013-2018) се ратко састајала 2017. године, па је утицај спровођења Стратегије ограничен. Национална стратегија реформе правосуђа и акциони план за поглавље 23 су у великој мери усклађени, али треба их ревидирати с обзиром на нове циљеве Србије и рокове за завршетак преговора о приступању као и расположиве ресурсе. Надзор треба побољшати како би се укључила прецизнија оцена резултата и утицаја активности.

Органи управљања

Високи савет судства (ВСС) и Државно веће тужилаца (ДВТ) одговорни су за независно управљање правосудним системом, укључујући избор на правосудне функције, премештаје и престанке правосудних функција, као и за помоћ да правосудна управа буде кохерентна и ефикасна. Буџет Високог савета судства за 2018. годину износи 2,95 милиона EUR (4,88 милиона EUR за 2017. годину). Буџет Државног већа тужилаца за 2018. годину износи 1,02 милиона EUR (2017.: 0,99 милиона EUR).

Иако су ВСС и ДВТ наставили да изграђују капацитете, још увек нису у потпуности преузели своју улогу због законодавних и административних кашњења. Конкретно, преношење пуне надлежности у погледу буџета правосуђа са Министарства правде на ВСС и ДВТ одлаже се по трећи пут за још једну годину до јануара 2019. године. ВСС и ДВТ треба да унапреде капацитете за стратешко и буџетско планирање, планирање у области људских ресурса, као и комуникацију са јавношћу. ВСС и ДВТ такође треба да побољшају транспарентност у раду, као и да дају потпуно образложење одлука о унапређењима и изборима и објављивање тих одлука.

Независност и непристрасност

Садашњи уставни и законодавни оквир оставља и даље простор за непримерен политички утицај на правосуђе. Учињен је слаб напредак у погледу успостављања потпуно објективног, транспарентног и на заслугама заснованог система избора судија и тужилаца. Све будуће уставне или законодавне промене у вези с тим треба да се припремају и спроводе по европским стандардима, а садашњи двоструки систем приступа правостудним професијама треба постепено поједностављати. Поред тога, широка дискрециона овлашћења председника судова и руководиоца тужилаштва у погледу рада појединачних судија и заменика тужилаца могу утицати на њихову независност и непристрасност.

Процес уставне реформе у погледу независности правосуђа покренут је у мају 2017. године позивом за подношење измена Устава од стране организација цивилног друштва. Затим је планирано да организовање бројних округлих столова буде прва фаза процеса консултација. Бројна професионална удружења и организације цивилног друштва напустили су овај процес наводећи да нема званичног нацрта уставног текста који је припремила Влада; оспоравали су механизме и легитимитет консултација. У јануару 2018. године објављен је нови нацрт измена Устава у области правосуђа и предложен је за јавну расправу. Бројне заинтересоване стране су се повукле из процеса консултација уз критику његовог формата и атмосфере и тврдећи да нема праве дебате. Послале су отворено писмо Народној скупштини, Влади и Министарству правде истичући своју забринутост. Српске власти и заинтересоване стране морају да започну широку, инклузивну и значајну јавну дебату која ће се водити на конструктиван начин. То би требало да подигне свест о процесу уставне реформе у земљи и његовом исходу, што би требало да се одрази на нацрт који ће се послати Венецијанској комисији на мишљење.

Још увек се чека на друге планиране привремене мере за побољшање институционалне независности ВСС и ДВТ. То обухвата пренос овлашћења са Министарства правде на ВСС и ДВТ за целокупни буџет правосуђа и правосудну управу, надзор над судовима, прикупљање статистичких података и усвајање пословника. Нарочито није постигнут напредак у изменама Закона о јавном тужилаштву у вези с тим.

Притисак на правосуђе (укључујући и органе у правосуђу) и даље је велики. Владини функционери, неки од њих на највишем нивоу, настављају да дају јавне коментаре о истрагама и текућим судским поступцима, и сматрају се притиском на независност правосуђа. У томе је остварен изванредан напредак: Високи савет судства је изменио своја правила поступка да би ефикасније реаговао у случајевима наводног политичког мешања у судство на захтев судија. Измењеним правилима не предвиђа се механизам за редовно реаговање ВСС. Поступак је коришћен само у врло ограниченом броју случајева. Државно веће тужилаца успоставило је разрађенији механизам и за реаговање *ad hoc* и за редовно реаговање у случајевима наводног политичког мешања. Новоизабрани повереник за самосталност тужилаца ДВТ има овлашћење да предузме мере на основу појединачних притужби заменика тужилаца и већ је обрадио неколико предмета.

Одговорност

Евиденција спровођења дисциплинске одговорности и етичког кодекса за судије и тужиоце и даље је веома ограничена. Док је Етички одбор Државног већа тужилаца ревидирао кодекс узимајући у обзир европске стандарде, Високи савет судства тек треба да то уради. Успостављени су **дисциплински поступци** и за судије и за тужиоце. У току анализа правног оквира и праксе у погледу дисциплинских питања. У 2017.

години Дисциплинском тужиоцу је поднето 588 дисциплинских извештаја, а другостепена Дисциплинска комисија Високог савета судства обрадила је 15 дисциплинских предмета, што је имало за резултат јавна упозорења (3) и смањење плате (9). Један судија је разрешен дужности у марту 2017. године, пошто је осуђен за кривично дело. Током 2017. године Дисциплинском тужиоцу Државног већа тужилаца поднето је 179 дисциплинских извештаја, четири предмета је обрадила другостепена Дисциплинска комисија, што је имало за резултат дисциплинске санкције у три случаја (јавно упозорење, смањење плате). Није било разрешења државних тужилаца. Судије и тужиоци имају обавезу да једном годишње **пријављују своју имовину** и да пријављују могуће **сукобе интереса**.

Механизми за откривање кршења правила о интегритету и за спровођење дисциплинских санкција морају постати делотворни. Потребно је даље подизати свест јавности о постојећим механизмима за притужбе и омогућити да се оспори одбијање жалби пред ВСС и ДВТ. Релевантне одлуке ВСС и ДВТ морају се боље образлагати, а судска пракса развити.

Стручност и оспособљеност

Одређени напредак је остварен у новембру 2016. године усвајањем и иницијалном применом правилника у којима се користе критеријуми селекције који су засновани на заслугама и транспарентни, као и стандарди за вредновање за судија и заменика тужилаца који се први пут бирају на ту функцију. Кандидати су рангирани у поступку који обухвата две фазе, а Савет и Веће су Народној скупштини предложили листе за избор. Међутим, овај поступак за заменике тужиоца који се први пут бирају на ту функцију је оспорен у јулу 2017. године, а Уставни суд је одложио даље изборе. Државно веће тужилаца је 2017. године објавило конкурс за избор 17 јавних тужилаца и 89 заменика тужилаца, у складу с анализом обима посла коју је Веће спровело 2016. године. Након одлуке Уставног суда из јула 2017. године да оцени постојећи правилник Државног већа тужилаца о критеријумима за вредновање кандидата, Веће је прихватило аргументе Уставног суда и усвојило нови правилник којим усмени испит више нема никакав утицај на рангирање кандидата. Овим се слабе аспекти процеса селекције засновани на заслугама и кључна улога Већа у селекцији. У току су избори за 57 позиција у тужилаштву. Тек треба у потпуности спровести систем који омогућава делотворно и систематско вредновање судија и тужилаца на основу јасних критеријума, где резултати утичу на њихов пут каријере.

Кашњења у процесу избора заменика тужиоца су смањила ефикасност кривичног гоњења, нарочито након што је 2013. године уведен адверсарни модел кривичног поступка, што је повећало одговорности тужилаштва, а није било праћено потребним повећањем броја запослених.

Квалитет правосуђа

Правосудно образовање треба да има значајнију улогу у процесу вредновања. Програме **иницијалне и континуиране обуке** које пружа Правосудна академија треба побољшати у смислу квалитета и бољег одговора на потребе за обуком, на пример, усредсређујући се на правосудне вештине. Усвојен је правилник о процени потреба за обуком, а тек треба успоставити контролу квалитета за оцену делотворности и адекватности правосудне обуке. Потребно је ојачати стручност и административни капацитет Академије за спровођење такве контроле. Правосудна академија има 45 предвиђених радних места, 37 је попуњено. Постоји потреба да се обезбеди капацитет Академије да постане права тачка уласка у правосудну професију.

Настављено је усклађивање судске праксе, у складу с националним програмом. Настављени су квартални састанци између судија вишег и апелационог нивоа и судија Врховног касационог суда, што Европски суд за људска права препознаје као добар инструмент за **доследније тумачење права**. Упутства за побољшање доследности у тумачењу права су утврђена у сва четири апелациона суда. У току је побољшавање и попуњавање нове електронске базе судске праксе. Требало би да буде успостављена и да функционише за све судове, почевши од највиших судова. Средњорочно, овај алат ће такође помоћи да судска пракса постане доследнија. Врховни касациони суд је такође израдио нови правилник о анонимизацији судских одлука како би се пракса ускладила са европским стандардима.

Буџет за правосуђе за 2018. годину износи 254,7 милиона EUR (0,73% БДП), што је више од буџета за 2017. годину (234,6 милиона EUR и 0,67% БДП). С обзиром на то да се највећи део буџета троши на плате, финансирање је и даље недовољно, нарочито за покривање инвестиционих потреба и побољшање генерално лоше правосудне инфраструктуре.

У 2017. години **укупан буџет** за судове је износио 25,16 EUR по становнику (2016. година: 24,14 EUR), а **укупан буџет** за тужилаштва је износио 5,37 EUR по становнику (2016. година: 5,28 EUR).

Према годишњем извештају о раду судова који је објавио Врховни касациони суд Србије, 2017. године је било 2586 судија с пуним радним временом који су ефективно радили у судовима (2016. године: 2569), односно 37 судија на 100 000 становника (2016. године: 37). Према годишњем извештају Државног већа тужилаца за 2017. годину, 2017. године је било 628 заменика тужилаца који су ефективно радили на свим нивоима (2016. године: 691), односно 9 на 100 000 становника (2016. године: 10). Европски просек који поставља Европска комисија за ефикасност правосуђа је 21 судија и 11 тужилаца на 100 000 становника.

Правосуђе наставља да се ослања на неповезане системе информационе и комуникационе технологије (ИКТ) за обраду предмета и докумената и управљање њима. Србија стога још увек није у позицији да произведе свеобухватне статистичке податке који би олакшали мерење перформанси система и помогли у побољшању управљања и одлука о политикама. Систем аутоматске расподеле предмета, заснован на објективним и унапред утврђеним критеријумима и уз одговарајућу технолошку подршку, још увек није успостављен за све судове. Ово је основни алат за подршку независности и непристрасности правосуђа, као и за ефикасно спровођење правде. Савет за информационе и комуникационе технологије је усвојио опште смернице и донео одлуку о стратешкој оријентацији за развој система управљања предметима за тужилаштво и затворску управу. Израђена је план о томе како повезати различите системе. Потребна је боља укупна стратешка визија и план за решења ИКТ у правосудним и тужилачким мрежама.

У Србији постоје 174 **јавна бележника**, али они још увек не покривају целу земљу, па је приступ грађана правди неједнак. Јавнобележничка комора је усвојила свој етички кодекс и дисциплински правилник и именовала је два дисциплинска тужиоца.

Мали напредак је остварен увођењем **механизма за алтернативно решавање спорова**, као што је медијација. Повећано је подизање и унапређење нивоа свести, укључујући и од стране релевантних националних удружења.

У јуну 2017. године, Врховни касациони суд, Високи савет судства и Министарство правде су усвојили смернице за унапређење медијације у Србији. Употреба медијације

за алтернативно решавање спорова и даље није задовољавајућа због недостатка системских мера и подршке свих релевантних институција.

Да би постала ефикасна алтернатива судским поступцима, потребан је ефикаснији систем преноса судских предмета на медијацију, заједно са много широм и свеобухватнијом промотивном кампањом. За побољшање статистике и извештавања о медијацији неопходна је употреба алата ИКТ, најсавременијег система управљања предметима и размена информација између судова и медијатора.

Ефикасност

Спровођење националног програма за смањење **броја заосталих предмета** је настављено под надзором Врховног касационог суда. Осећа се његов утицај на ефикасност судова, с обзиром да се број заосталих старих извршних предмета смањује. Број извршних предмета је смањен за 811.322 предмета у 2016. години, док је 2017. године број извршних предмета смањен за 143.519 предмета. Међутим, укупна старост нерешених предмета и даље остаје забрињавајућа. Структура нерешених заосталих предмета (на националном нивоу), посматрано по врстама судова, указује да је највећи број заосталих предмета у основним судовима који имају и највећи број предмета који датирају од пре 10 година или више.

Значајне разлике у обиму посла широм земље и даље оптерећују правосудни систем. Дуготрајни поступци, недостатак система бесплатне правне помоћи и неуспех у процесуирању одштетних захтева и даље нарушавају квалитет правосуђа и приступ грађана правди (*видети такође Процесна права*).

Измењени Закон о извршењу и обезбеђењу од јула 2016. године дао је судовима више простора да, проширењем овлашћења **јавних извршитеља**, административно затворе многе извршне предмете. Овај закон је углавном утицао на такозване „комуналне“ извршне предмете (за воду, струју, телекомуникације итд.), који су представљали највећи део нерешених предмета у српском правосудном систему. Постоји потреба за даљом ревизијом законодавства како би се решила питања предмета који се односе на мала потраживања.

Уз значајну помоћ ЕУ, 2016. године је нагло смањен укупан број свих заосталих предмета, када је решено 1.068.063 предмета: 895.184 извршних предмета, већина од њих су били предмети основног суда – 878.576. Међутим, 2017. године, у одсуству накнадних системских мера, решен је знатно мањи број старих предмета – 495.708 од чега су 310.990 били извршни предмети.

Крајем 2017. године број свих нерешених судских предмета у Србији је био 1.911.086, од којих су 1.118.201 били редовни предмети и 792.885 извршни предмети, углавном под надлежношћу београдских основних и прекршајних судова. Током 2017. године, сви судови у Србији су затворили 2.335.760 предмета, док је 2586 судија заправо радило. У поређењу са 2016. годином, укупан број затворених предмета у 2017. години је опао.

Иако је укупан индекс учинка у 2017. години пао на 106,04% у поређењу са 139,87% у 2016. години, правосудни систем је и даље био у стању да реши више случајева него што је примљено, чак и са мањим бројем судија који су радили 2017. године.

Постоји кашњење у усвајању свеобухватне **стратегије управљања људским ресурсима**. Заједно са забраном запошљавања у јавном сектору, ово представља озбиљно ограничење за побољшање правосудног система. Број стално запослених у суду је пао у протеклих 10 година са преко 13.000 на 10.420.

Домаће поступање у предметима који се односе на ратне злочине

Према тужиоцу Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију (МКТЈ), техничка сарадња Србије у вези са захтевима за помоћ је и даље задовољавајућа. Међутим, Србија не сарађује када је у питању хапшење особа које су оптужени за непоштовање суда. Ово је питање врло забрињавајуће: Србија се мора вратити потпуној сарадњи са тренутним Механизмом за међународне кривичне трибунале. Поред тога, изјаве високих политичара су повремено доводиле у питање одлуке МКТЈ. Такви коментари нису од помоћи за шире поштовање владавине права, за међународне обавезе Србије или успостављање атмосфере у којој се предмети ратних злочина могу мирно и ефикасно процесуирати.

Спровођење Националне стратегије за процесуирање ратних злочина која је усвојена 2016. године је одложено и тиме се мора одлучније бавити у будућности.

Тужилачка стратегија за ратне злочине је озбиљно одложена. Нацрт је објављен у марту 2018. године. Ова стратегија би требало да буде у складу са националном стратегијом Србије за гоњење ратних злочина, као и међународним стандардима, како би се обезбедила ефикасност и делотворност гоњења ратних злочина. Акциони план за поглавље 23 наводи низ кључних елемената за тужилачку стратегију, укључујући истраживање и гоњење учинилаца који су најодговорнији за злочине без обзира на њихов чин, приступ који подразумева фокус на жртве, где се посебна пажња посвећује заштити сведока, као и ојачану сарадњу између различитих заинтересованих страна. Имајући у виду утицај проласка времена, потребно је успоставити јасне критеријуме за одређивање приоритета предмета и временских рокова за њихову истрагу и за гоњење.

Један пензионисани заменик тужиоца је замењен у марту 2018. године, али нису изабрани додатни заменици тужиоца, а у складу са акционим планом за поглавље 23, требало је да до краја 2017. године буде изабрано пет додатних заменика тужилаца.

Од јануара 2016. године до маја 2017. године, Србија није имала формално изабраног Тужиоца за ратне злочине. Нови Тужилац за ратне злочине је изабран у мају 2017. године. Одговорност за гоњење је пала на једног заменика тужиоца који није имао формалну надлежност да буде „вршилац дужности“ Тужиоца за ратне злочине. Ово су користили адвокати одбране како би оспорили валидност активности тужилаштва које су обављане током овог периода. У седам предмета, оптужнице су одбијене и захтевано је да се једна оптужница поново поднесе, док је у шест предмета тужилаштво морало да поднесе захтев за понављање поступка, од којих су сви осим једног усвојени. Ова питања додатно одлажу већ дуготрајна суђења за ратне злочине.

2017. године су поднете само три нове оптужнице, од којих су све биле пренесени предмети из Босне и Херцеговине. До сада није било оптужница за ратне злочине против високих војних или полицијских функционера. Тренутно је 15 предмета у току, од којих већина укључује оптужене који у војсци и полицији имају низак ранг. Многе судске расправе су одложене, делимично због здравственог стања оптужених и на основу уверења о болести које издаје војна болница. Србија такође има 926 предмета у предистражној фази, над којима је 2015. и 2016. године надлежност пренета са тужилаштва опште надлежности на Тужилаштво за ратне злочине.

База података тужилаштва о предметима ратних злочина још увек није успостављена. Потребан је механизам за задржавање стручних судија са великим искуством у процесуирању сложених предмета ратних злочина. Правосудна академија мора обезбедити адекватну обуку о ратним злочинима.

Србија наставља да сарађује на предметима ратних злочина на регионалном нивоу. Потребни су снажнији напори свих страна како би се обезбедила делотворна подршка регионалне сарадње у борби против некажњивости.

Неки позитивни кораци за побољшање регионалне међу-институционалне сарадње у потрази за несталим особама, чији је број 10.332, су предузети 2017. године. Програм који подразумева официра за везу је оперативан с Босном и Херцеговином, али са Хрватском још увек није реализован.

Заштита сведока је побољшана након потписивања протокола о сарадњи између Јединице за заштиту сведока Министарства унутрашњих послова (ЈЗС) и Тужилаштва за ратне злочине у јулу 2017. године. Протокол успоставља механизме за сарадњу у хитним мерама у вези са особом која је под заштитом током кривичног поступка. Анализа спроведена у фебруару 2016. године није пропраћена када је реч о условима рада, недостатку стручног кадра укључујући психологе, као и законских промена потребних за проактивну промену идентитета. Нису направљене никакве промене правног оквира у вези са доделом социјалних давања ограниченом броју жртава ратних злочина. Комитет УН за људска права и Комесар Савета Европе за људска права су изразили забринутост због дискриминаторне природе овог закона. Сексуално насиље у сукобу није адекватно решено и потребни су даљи напори у овој области.

Све у свему, Србија мора показати чвршћу посвећеност на свим нивоима у овој области, подстичући међусобно поверење и помирење, мора успоставити атмосферу која погодује значајној регионалној сарадњи и мора делотворно решавати сва питања везана за ратне злочине. Изјаве дате нарочито од стране високих функционера, као и поступци државних органа, значајно утичу на стварање такве атмосфере.

Борба против корупције

Србија је остварила **известан ниво припремљености** у погледу борбе против корупције. Остварен је **одређени напредак**, посебно усвајањем измена Кривичног законика у делу који се односи на кривична дела против привреде, Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције, као и измена Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела. Међутим, дошло је до озбиљног одлагања усвајања новог закона о Агенцији за борбу против корупције. Оперативни капацитет релевантних институција и даље остаје неуједначен, а органи за спровођење закона и правосудни органи и даље морају да докажу да могу да проактивно истражују, гоне и суде у свим предметима корупције на високом нивоу, на непристрасан и оперативно независан начин. За сада нема мерљивог утицаја антикорупцијских реформи.

Наредне године, Србија нарочито треба да:

→ даље унапреди евиденцију о истрагама, оптужницама и правоснажним пресудама у предметима корупције на високом нивоу, укључујући и одузимање имовине стечене кривичним делом;

→ хитно побољша оперативне капацитете институција тако да им омогући правилно спровођење новог законодавства у овој области;

→ хитно донесе нови закон о Агенцији за борбу против корупције са циљем да ојача њену улогу као кључне институције за делотворнију борбу против корупције.

→ обезбеди мерљиви утицај кроз делотворно спровођење националне стратегије за борбу против корупције и акционог плана, укључујући кроз пружање делотворне координације и довољних ресурса.

Евиденција

Што се тиче евиденције Србије о истрагама, гоњењу и суђењу у случајевима корупције, у 2017. години је било 2140 првостепених пресуда. 2017. године је било 50 правоснажних осуђујућих пресуда (41 на основу споразума о признању кривице) за особе у вези са кривичним делом корупције на високом нивоу, као и 26 ослобађајућих пресуда. У погледу јавних функционера, 2017. године је укупно 5 лица осуђено за корупцију на високом нивоу (судија и председник општинског суда; судија за прекршаје, директор инспекције рада и директор јавног предузећа).

Коришћење споразума о признању кривице треба пажљиво избалансирати у односу на очекивање јавности да ће кривична дела у вези са корупцијом бити прописно санкционисана у складу са казнама предвиђеним законом, нарочито ако се односе на политички експонирана лица. Потребно је значајно побољшање евиденције о коначном одузимању имовине.

Како би се побољшали резултати у откривању и гоњењу кривичних дела корупције, потребни су људски ресурси и техничка стручност, као и боља координација и размена података између свих укључених институција. Србија такође треба да примени концепт финансијских истрага у складу са стандардима Радне групе за финансијске мере против прања новца (*FATF*).

Агенција за борбу против корупције је 2017. године примила 41 захтев који се односи на **сукоб интереса** (2016. године: 1761) и поднела 20 захтева за покретање прекршајног поступка (2016: 8). Агенција је покренула 203 поступка (37 на основу представки и 166 по службеној дужности) (220 за 2016. годину: 100 на основу представки и 120 по службеној дужности) на основу сумње у акумулацију функција без претходног одобрења Агенције и 170 поступака за друге ситуације везане за сукоб интереса или непотизам (101 на основу представки и 69 по службеној дужности) (2016. године: 125 на основу представки и 38 по службеној дужности). Агенција је 2017. године примила 11 првостепених пресуда прекршајних судова, издатих на основу захтева за покретање прекршајног поступка поднетих у 2016. и 2017. години, у којима су већином изречене новчане казне (2016. године: 29 првостепених прекршајних пресуда).

Агенција је поднела 86 захтева за покретање прекршајног поступка у вези с **извештајима о имовини** у 2017. години (2016. године: 80), од којих су сви предмети повезани са неподношењем извештаја о имовини на време (2016. године: 79). На основу рада Агенције у претходним годинама, прекршајни судови су у 2017. години донели 63 пресуде (2016. године: 123). Агенција је у 2017. години поднела 15 **кривичних пријава** (2016. године: 17) због основане сумње да јавни функционер није пријавио имовину, односно да је дао лажне информације о имовини с намером прикривања чињеница. На основу претходног рада Агенције донето је 8 правоснажних пресуда којима се 8 јавних функционера осуђује на казну затвора или условно, у поређењу са 3 правоснажне пресуде у 2016. години којима су 3 јавна функционера осуђена на казну затвора или условно. Поступак је у току у 16 предмета; донето је 5 ослобађајућих пресуда, у 17 случајева кривична пријава је одбачена, док је у 12 случајева примењено одлагање кривичног гоњења.

Агенција обавља контролу **финансирања политичких активности и избора**, а поднела је 273 захтева за покретање прекршајног поступка због кршења Закона о финансирању политичких странака у 2017. години (у поређењу са 407 у 2016. години). На основу правоснажних пресуда, у 2017. години Агенција је објавила четири одлуке о губитку права политичких субјеката на коришћење јавних средстава за финансирање њиховог редовног рада у 2018. години (у поређењу са 22 у 2016. години). Агенција је у

новембру 2017. године објавила извештај о праћењу финансирања кампање за председничке изборе 2017. године, на основу извештаја свих 11 политичких странака које су учествовале у кампањи. Агенција је приметила знатан пораст (540%) броја грађана који су директно допринели кампањи: док је у кампањи за 2012. годину само 102 грађана директно обезбедило донације, 7591 је то учинило 2017. године, од којих је 6940 донирало једном председничком кандидату. Агенција је закључила да треба додатно оценити извор и структуру финансирања, нарочито у погледу донација грађана.

Међуинституционални оквир

Превентивне мере

Институције Србије за **превенцију корупције** у великој мери испуњавају међународне стандарде и настављају да показују добар потенцијал. Међутим, ситуација у области људских ресурса, начин на који друге институције деле информације и пажња коју политички ниво пружа раду Агенције захтева даље унапређење.

Потребно је хитно усвојити нови закон који омогућава **Агенцији за борбу против корупције** да боље остварује своју улогу кључне институције у овој области. Бивши директор Агенције је поднео оставку у септембру 2017. године, а нови директор је изабран у јануару 2018. године. Агенција је наставила да делује у неким областима својих надлежности, упркос ограниченим ресурсима и правним и институционалним препрекама, нарочито недостатку људских ресурса. Тренутно Агенција ради са 86 запослених. Њена опрема је застарела. Потребни су напори да се Агенцији омогући повећање способности прикупљања и анализирања података, као и приступа релевантним базама података. Мора да добије и да одржава потребне људске ресурсе, алате и финансијска средства који су јој потребни да спроводи свој мандат на независан начин. Институције у Србији морају сарађивати и одговарати на извештаје и упутства Агенције како је предвиђено законом.

Потребно је унапредити спровођење Закона о **јавним набавкама**, као и националне стратегије за борбу против корупције и акционог плана. У законодавству о јавним набавкама, које је у великој мери у складу са правним тековинама ЕУ, и даље постоје недоследности у погледу техничких детаља, које захтевају ревизију закона. Управи за јавне набавке и даље недостају кадровски и технички капацитети. Канцеларија треба да повећа надзор над другим институцијама и побољша праћење, делимично успостављањем централизоване базе података. Треба ојачати интерагенцијску координацију.

Инфраструктурни пројекти, здравствена заштита, образовање, грађевинарство и просторно планирање, као и приватизација јавних предузећа и даље су **нарочито подложни корупцији**. Контроле и транспарентност поступака су неадекватни и треба их побољшати. У сектору **образовања** усвојен је акциони план за борбу против корупције, који је фокусиран на високо образовање и обухвата период до 2020. године. Министарство здравља је основало посебно тело за борбу против корупције. Конкретни резултати обеју иницијатива још увек нису видљиви и њихов рад треба пажљиво пратити.

У децембру 2017. године је донет Закон о запосленима у јавним службама, који обухвата одредбе које се односе на сукоб интереса за ову категорију јавних службеника. На основу процене ризика од корупције у институцијама, 1118 институција јавног сектора (од 4285) је усвојило **планове интегритета**. У циљу боље превенције и решавања проблема корупције на локалном нивоу, Агенција за борбу

против корупције је израдила и доставила локалним властима модел акционог плана за борбу против корупције, укључујући смернице за усвајање, спровођење и праћење. Међутим, само 22 од 145 је усвојило свој план према захтевима у смерницама Агенције за борбу против корупције. Само четири је успоставило тело за праћење његовог спровођења. Кроз измене Закона о државним службеницима, потребно је додатно побољшати одредбе о сукобу интереса у јавној управи и додати дисциплинске поступке.

Савет за борбу против корупције, у својој улози саветника владе, наставио је да активно открива и анализира случајеве системске корупције. Међутим, влада и даље не следи систематски његове препоруке, а Савет тек треба да буде систематски укључен у поступке усвајања законодавства које се односи на корупцију, како би се, на пример, побољшао квалитет израде правних прописа. У јулу 2017. године, Влада је именовала два нова члана Савета за борбу против корупције, без консултовања са Саветом како је предвиђено пословником Савета. Српске власти хитно морају успоставити конструктивнији однос са Саветом.

Србија до сада није на задовољавајући начин спровела било коју од тринаест препорука које је доставила Група држава Савета Европе против корупције (GRECO) у свом последњем кругу евалуације за превенцију корупције међу члановима Народне скупштине, судијама и тужиоцима.

Спровођење закона

Новим Законом о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције, који је ступио на снагу у марту 2018. године, предвиђају се специјални органи за истрагу и гоњење у случајевима корупције. Овим законом се децентрализују тужилаштва надлежна за кривична дела у вези са корупцијом, и налазиће се у Краљеву, Нишу, Новом Саду и Београду. У вишим судовима у ова четири града формирана су посебна одељења за борбу против корупције. За чланове правосуђа организован је низ обука о примени овог закона. Експертиза финансијске форензике ће се налазити у специјалним тужилаштвима. Она тек треба да буду успостављена, заједно са именованим официрима за везу у локалним полицијским управама. Овим законом се такође предвиђа могућност коришћења радних група за истраживање случајева корупције.

Не постоји сигурна платформа за **електронску размену података** или за комуникацију између тужилаштва, полиције, пореских и других органа. И даље не постоји систем који омогућава **статистичко праћење** кривичног поступка. Одељења за унутрашњу контролу и даље немају довољно **опреме, средстава и људских капацитета**. Почела је реформа инспекцијских служби са циљем повећања њихове одговорности. Потребно је доследно спроводити делотворан надзор и одвраћајуће санкције у случајевима противправних радњи. Потребно је ојачати (оперативну) независност и одговорност свих истражних и правосудних органа који се баве корупцијом. Одложено је увођење тима стручњака за економску форензику у Јавно тужилаштво и друге органе по потреби.

Правни оквир

Правни оквир за **борбу против корупције углавном постоји**. У новембру 2016. године усвојене су измене делова Кривичног законика који се односи на кривична дела против привреде. Одредба о „злоупотреби положаја одговорног лица“ је мало измењена, али и даље постоји забринутост да ли ће ово имати жељени ефекат да заустави прекомерну

употребу овог кривичног дела у контексту пословних спорова, што је штетно за пословну климу и правну сигурност. Поред новог Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције, донет је и Закон о изменама и допунама Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела. Постоји озбиљно одлагање усвајања новог закона о **Агенцији за борбу против корупције**. Требало би хитно отклонити идентификоване недостатке, нарочито у погледу сукоба интереса, извештаја о имовини јавних функционера, комбиновања јавних функција и приступа информацијама.

Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја треба додатно изменити како би се обезбедила делотворна примена. Побољшања би требало да буду заснована на сарадњи са Повереником за информације од јавног значаја и цивилним друштвом. Захтеви за приступ информацијама који су одбијени углавном се односе на поступке који утичу на буџет. (*видети такође Реформа јавне управе*)

Постоји кашњење у усвајању измена Закона о **финансирању политичких странака**. Ово је потребно како би се, између осталог, обезбедило транспарентно финансирање политичких субјеката и изборних кампања, увеле ефикасније санкције и појасниле, у том погледу, дужности између Агенције, државних ревизорских институција, пореске управе и других државних органа.

Закон о заштити узбуњивача наставља да се примењује. Сви судови у Србији су примили, током 2017. године, укупно 149 нових предмета који се тичу заштите узбуњивача од одмазде (исто као и 2016. године), а од укупног броја од 229 предмета, завршено је 158 предмета (2016. године: 106).

Стратешки оквир

И даље се касни са спровођењем неколико важних мера из **стратегије и акционог плану Србије за борбу против корупције за период 2013–2018 године**, која је ревидирана у јуну 2016. године. Још увек нису додељена адекватна средства и људски капацитети који би обезбедили њихово потпуно спровођење. Постоји кашњење када је у питању проширење надлежности **Међуминистарске координационе групе**, којом председава премијер, за спровођење националне стратегије за борбу против корупције како би се обухватио релевантни део акционог плана за поглавље 23. Осим тога, ово тело и даље не обезбеђује координисано спровођење оба ова акциона плана.

Одложене су и измене пословника Владе којим се њено разматрање извештаје Савета за борбу против корупције у року од три месеца од њиховог подношења предвиђа као обавезно. Осим тога, тек треба утврдити обавезу владе да следи препоруке Агенције за борбу против корупције. Оснажено цивилно друштво и побољшана координација и праћење, заједно са јачом политичком посвећеношћу, потребни су како би се постигли конкретни резултати у борби против корупције.

Основна права

Законодавни и институционални оквир за заштиту људских права је успостављен. Међутим, хитно је потребна доследна и ефикасна примена законодавства и политика широм земље. Поред великих напора да се подржи слобода изражавања, Србија мора да реши недостатке наведене у наставку, а нарочито да:

- ојача институције за људска права и гарантује њихову независност, укључујући доделу потребних финансијских и људских ресурса;
- појача активности на заштити права група које се суочавају са дискриминацијом, укључујући припаднике лезбијске, геј, бисексуалне, трансродне и интерсексуалне популације (ЛГБТИ), особе са инвалидитетом, особе са ХИВ/АИДС-ом и друге

угрожене групе: да активно спроводи истрагу, гоњење и пресуде за злочине мотивисане мржњом;

→ да већи приоритет правима детета: да развије национални акциони план за децу и национални акциони план за решавање насиља над децом; да побољша координацију и надзор над системом заштите детета и да осигура ефикасно спровођење постојећег законодавства и политика; да реши кршења која се дешавају у институцијама;

→ развије свеобухватан приступ за заштиту националних мањина доследним спровођењем акционог плана за националне мањине широм земље и изменама правног оквира кроз инклузиван, транспарентан и ефикасан процес;

→ ефикасно спроводи и прати стратегију и акциони план за инклузију Рома.

Србија је ратификовала осам од девет основних споразума о људским правима. Она тек треба да постане страна уговорница Међународне конвенције о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица. Све у свему, и даље је потребно побољшати спровођење међународних инструмената за заштиту људских права. Извештај о људским правима за Универзални периодични преглед – трећи циклус је укључивао 190 препорука за Србију, од којих је Србија прихватила 74 и рекла да ће преосталих 116 бити испитано најкасније до јуна 2018. године. 2017. године га је размотрио Комитет за борбу против расне дискриминације, Комитет УН за људска права и Комитет УН за права детета. Србија је поднела извештај Комитету за елиминацију дискриминације жена у октобру 2017. године. Србија је у процесу добијања статуса посматрача у Европској агенцији за основна права. Учешће Србије као посматрача у њеном раду је важан корак ка постепеном усклађивању са правним тековинама ЕУ у области основних права.

Од септембра 2016. године, **Европски суд за људска права (ЕСЉП)** је установио прекршаје Европске конвенције за заштиту људских права (ЕКЉП) у 34 предмета (од 36) који се углавном односе на право на правично суђење и заштиту имовине. Током извештајног периода, Суд је евидентирао 1910 нових представки. Дана 1. фебруара 2018. године, укупан број представки које су у поступку разматрања пред Судом износио је 960. Тренутно постоји 66 предмета против Србије према унапређеном надзорном поступку.

Што се тиче **унапређења и остваривања људских права**, канцеларија Заштитника грађана је акредитована у Глобалном савезу националних институција за људска права као потпуно усклађена са Париским принципима. Након оставке претходног функционера, 2017. године је изабран нови Заштитник грађана. Да би се ојачала независност и ефикасност Канцеларије Заштитника грађана, треба изменити Закон о Заштитнику грађана. Заштитник грађана је посећивао општине како би подигао свест грађана о њиховим правима. У 2017. години највећи број притужби Заштитнику грађана био је у вези са правом на добру управу и социјалним и економским правима. Међутим, потребно је повећати капацитет Канцеларије Заштитника грађана за решавање таквих притужби. Такође је потребно побољшати сарадњу са парламентом. 90,6% препорука Заштитника грађана је испуњено током 2017. године. Ипак, неке препоруке од значајног јавног интереса још увек нису узете у обзир.

У области **превенције мучења и злостављања**, Јавно тужилаштво и Министарство унутрашњих послова су усвојили службену методологију за истраге навода о мучењу и другим облицима злостављања. Канцеларија Заштитника грађана је била активна у својству националног механизма за превенцију. И даље недостају подзаконски прописи који су потребни за спровођење Закона о полицији, који би требало да регулише поступање према лицима у полицијском притвору, а казне за злостављање и мучење су још увек неадекватне. Велики број препорука Европског комитета за спречавање

мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања тек треба да се примени. Тек треба усвојити одговарајуће мере правне заштите за спречавање мучења и злостављања у социјалним установама. Није забележен никакав напредак у деинституционализацији, укључујући и деинституционализацију особа са менталним сметњама и старијих особа.

Што се тиче **затворског система**, предузете су мере за побољшање инфраструктуре и услова живота на неколико локација. Стратегија и акциони план за смањење пренатрпаности у затворима су усвојени у марту 2017. године. Међутим, озбиљан недостатак особља у затворским установама и служби за условни отпуст омета напредак у спровођењу ове стратегије. Неки почетни кораци су предузети на реорганизацији затворске службе и службе за извршење алтернативних санкција. Број затвореника у 2017. години је износио око 10 500. Пренатрпаност и лоши услови живота у неким затвореним одељењима и даље изазивају забринутост. Остварен је ограничен напредак у побољшању приступа здравственој заштити и програмима специјалистичког лечења. Сарадња са локалном самоуправом и цивилним друштвом у вези са алтернативним санкцијама и реинтеграцијом мора бити систематизирана. Постоји потреба да се побољша функционисање центра за обуку, како би се обезбедила специјализована обука затворског особља.

Што се тиче **заштите података о личности**, Србија је ратификовала Конвенцију 108 Савета Европе за заштиту лица у погледу аутоматске обраде података о личности и допунски протокол уз ту конвенцију. Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности је 2016. године примио 422 жалбе и покренуо 828 поступака инспекције. Потребни су адекватни ресурси за ефикасно обављање задатака Повереника. Влада је почела са радом на новом закону о заштити података о личности како би се законодавство ускладило са новим правним тековинама ЕУ које ступају на снагу 25. маја 2018. године. Повереник је, са своје стране, предложио нацрт модела закона који одражава нови правни оквир ЕУ. Треба наставити рад с циљем усвајања новог законодавства у складу са новом Општом уредбом и директивом о заштити података. Инспекције у неколико сектора (нпр. банкарство, здравство и образовање) указују на недостатак знања и заштитних мера, посебно у погледу осетљивих података. Канцеларија Повереника и даље нема довољно запослених.

Слобода мисли, савести и вероисповести је гарантована Уставом и генерално се поштује. Наставља се смањење инцидената који су повезани с религијом. Међутим, недостатак транспарентности и доследности у поступку регистрације верских заједница и даље је једна од главних препрека у остваривању права неких верских група.

Слобода изражавања

Србија је остварила **известан ниво припремљености** у вези са слободом изражавања. Међутим, у извештајном периоду **није остварен никакав напредак** и овај недостатак напретка све више изазива забринутост. Укупно окружење и даље није погодно за остваривање овог права. Случајеви претњи, застрашивања и насиља над новинарима и даље представљају разлог за забринутост, док су истраге и правноснажне пресуде и даље ретке. Српски органи власти морају неодложно да реагују и јавно осуде говор мржње и претње новинарима. Законодавство о медијима и даље треба у потпуности спровести. Правни оквир Србије мора да обезбеди већу транспарентност власништва и финансирања медија. Суфинансирање медијских садржаја како би се испуниле обавезе од јавног интереса треба да се спроводи у складу са законодавним оквиром. Ово захтева транспарентне и правичне процедуре без уплитања државне управе, посебно на локалном нивоу.

Приликом решавања недостатака који су овде представљени, Србија нарочито треба да:

→ створи подстицајно окружење у коме се неометано може остварити слобода изражавања и осигура да органи за спровођење закона и правосудни органи прописно прате претње, физичке нападе, подстрекавање насиља и случајеве угрожавања приватности новинара и блогера, као и да владини функционери јавно осуде овакве случајеве;

→ осигура потпуно спровођење медијских закона и ојача независност Регулаторног тела за електронске медије;

→ усвоји нову стратегију за развој јавног информационог система, на транспарентан и инклузиван начин;

→ обезбеди одговарајуће финансирање јавних радиодифузних сервиса, као и транспарентно и правично суфинансирање медијских садржаја који служе јавном интересу.

Што се тиче *заstraшивања новинара*, случајеви претњи, заstraшивање и насиље над новинарима и даље изазивају забринутост. Постоје бројни веродостојни извештаји о вербалним, физичким нападима и нападима на имовину новинара. У том погледу, Србија мора да разради смернице којима се разјашњава њихова класификација као кривичних дела или прекршаја друге врсте и да пажљиво надгледа њихово спровођење од стране органа за спровођење закона. Иако је решено неколико случајева и поднето неколико кривичних пријава, пресуде су и даље ретке. Потребно је уложити озбиљне напоре да се идентификују и гоне осумњичени за повреду слободе на интернету. Меморандум о разумевању потписан између новинарских организација, Тужилаштва и Министарства унутрашњих послова са циљем обезбеђивања веће сигурности новинара на послу тек треба да доведе до ефикаснијег правног поступања у предметима и да осигура приступ правди. Комисија која има задатак да размотри три нерешена предмета убијених новинара из 1999. и 2001. године је остварила напредак и завршила истрагу једног од ових убистава, за које оптужница још увек није подигнута. Суђење за убиство једног власника медија је и даље у току, а комисија још увек разматра трећи случај.

Током извештајног периода није било значајних промена *законодавног окружења*. Усвајање нове стратегије за развој јавног информационог система кроз инклузивне консултације са заинтересованим странама је још увек у току.

Што се тиче *спровођења законодавног оквира*, потребно је ојачати независност Регулаторног тела за електронске медије (РЕМ) како би му се омогућило да штити медијски плурализам. Ово ће му такође омогућити да испуњава своје задатке реагујући на промене програма које срозавају уреднички садржај и састав програма, као што је предвиђено дозволама за фреквенцију, дајући му овлашћење за изрицање сразмерних новчаних казни. РЕМ је пропустио да укаже на неуравнотежено извештавање медија током кампање за председничке изборе 2016. године. Суфинансирање треба спровести у складу са законодавним оквиром, користећи транспарентне и поштене процедуре и без мешања државе, посебно на локалном нивоу. Говор мржње и дискриминаторна терминологија се често толеришу у медијима и регулаторни органи и тужиоци ретко реагују на те случајеве. Савет за штампу је забележио пораст кршења Кодекса новинара Србије у штампаним медијима (пораст од око 7% у 2017. години). Политички и економски утицаји на медије доводе до широко распрострањене аутоцензуре. Изјаве високих државних званичника о истраживачком раду новинара нису допринеле стварању окружења у којем се слобода изражавања може остварити без препрека. Српске власти треба да пруже активну подршку независним телима, активистима за

људска права и независним новинарима, и да правовремено реагују и јавно осуде говор мржње и претње.

Средства која су доступна за два *јавна радиодифузна сервиса* нису довољна. Привремена природа модела финансирања – комбинација претплате, субвенција из буџета и комерцијалних доприноса, чини их осетљивим на политички утицај. Јавни сервиси треба активније да се укључе у отварање својих програма за плурализам ставова и промовисање јавног дијалога. Потребно је унапредити јавни радиодифузни сервис на језицима мањина, нарочито у погледу Радио телевизије Србије (РТС).

Што се тиче *економских фактора*, недостатак транспарентности у власничким структурама и финансирању из државних средстава, посебно на локалном нивоу, и даље је карактеристика медијског окружења од када су државни медији приватизовани. Политички и економски утицај на медије и даље представља разлог за забринутост. Српске власти треба да осигурају да се неформални притисак на уређивачку политику не врши преко расподеле средстава за оглашавање, укључујући оно из јавних компанија, као и преко пројектног суфинансирања из локалних буџета. Суфинансирање медијских садржаја који служе јавном интересу треба ускладити са постојећим законодавством и критеријима и спроводити на правичан и транспарентан начин који не штети тржишној равноправности.

У Србији постоје три главна професионална удружења. Новинари имају малу сигурност запослења, а уређивачко окружење, које фаворизује „таблоидизацију“, није погодно за побољшање новинарских стандарда. Укупно медијско окружење охрабрује аутоцензуру. Сигурност запослења новинара треба да буде повећана, а новинарска удружења треба да појачају своју улогу у синдикатима и питањима која се тичу запошљавања.

Слобода окупљања и удруживања је гарантована Уставом и генерално се поштује. Законодавство је такође генерално усклађено са европским стандардима, али тек га треба ускладити са Смерницама ОДИХР-а о слободи мирног окупљања. Подзаконски акти неопходни за потпуно спровођење закона о слободи окупљања нису усвојени. Пријављени су случајеви прекомерне употребе силе од стране органа за спровођење закона. Насилна контра окупљања често нису гоњена, а казне често нису пропорционалне или учиниоци нису уопште кажњени.

Што се тиче **имовинских права**, Агенција за реституцију је усвојила око 49.400 мишљења и првостепених одлука о повраћају одузете имовине (од око 76.000 захтева) у вези са реституцијом 33.448 хектара пољопривредног и шумског земљишта, 6016 зграда, станова и пословних простора и 300 хектара грађевинског земљишта. Министарство финансија је одобрило велику већину одлука а имовина је враћена власницима. Почело је спровођење закона о враћању имовине Јеврејима који немају наследнике.

Законодавство Србије о **забрани дискриминације** генерално је у складу с европским стандардима, иако је још увек потребно усклађивање с правним тековинама Европске уније. У августу 2017. године, у оквиру Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, успостављен је нови сектор за антидискриминациону политику и унапређење родне равноправности. Треба разјаснити поделу одговорности између овог новог сектора и координационог тела за родну равноправност и треба осигурати ефикасну институционалну структуру која има адекватне ресурсе. Канцеларија за људска и мањинска права је развила алат за е-учење како би се повећала свест јавности о механизмима идентификације и заштите. Канцеларија Повереника за заштиту равноправности је држала обуке за полицију, судове и јединице локалне самоуправе.

Такође је објављен Кодекс једнакости којим се дају смернице за креирање антидискриминационе политике за послодавце. И даље постоји забринутост у вези са спровеђењем националне стратегије за борбу против дискриминације (2014–2018), која је истекла, а нова још увек није усвојена. Измене Кривичног законика усвојене у новембру 2016. године су додатно побољшале забрану и кажњавање расних и других дискриминаторних кривичних дела. Групе које су највише дискриминисане су жене, особе с инвалидитетом, Роми, ЛГБТИ лица, лица са ХИВ/АИДС-ом и старије особе. Активисти за људских права, заједно са ЛГБТИ лицима, често се суочавају са говором мржње, претњама и насиљем. Ове злоупотребе треба правовремено и адекватно истражити, гонити и санкционисати.

У погледу **једнакости жена и мушкараца**, нови Закон о родној равноправности, који је израдило Координационо тело за родну равноправност, још увек није усвојен. Национална стратегија и акциони план за спречавање и сузбијање насиља над женама у породици и у партнерским односима су истекли 2015. године. Закон о изменама Кривичног законика и Закон о спречавању насиља у породици су усвојени у новембру 2016. године (у складу са Истанбулском конвенцијом). Другим законом се уводе хитне мере за учиниоце, мултисекторска сарадња у спречавању и одговору на насиље у породици, као и повећана одговорност запослених у релевантним институцијама. У прва три месеца од ступања на снагу у јуну 2017. године, Јавном тужилаштву је пријављено 9403 случаја насиља над женама. Усвојен је национални акциони план за спровођење Резолуције 1325 Савета безбедности УН – Жене, мир и безбедност. Подаци Републичког завода за статистику о положају жена и мушкараца у Србији показују велике родне разлике у областима рада, коришћења времена, политичког учешћа, имовине и приступа ресурсима. Жене са инвалидитетом, старе жене, жене са села и Ромкиње и даље су међу највише дискриминисаним у друштву. Улога медија у одржавању родних стереотипа и умањивању родно заснованог насиља и даље је разлог за забринутост. Потребно је уложити веће напоре да се промени став друштва према улогама и одговорностима жена и мушкараца.

Што се тиче **права детета**, Национални план акције за децу је истекао 2015. године. Функционисање националног Савета за права детета је било нестално. Треба дати приоритет обезбеђивању ефикасније координације и надзора над системом за заштиту деце и треба уложити напоре како би се осигурало равномерно спровођење политика. Статистички подаци о рањивим групама и даље нису раздвојени, посебно а ромску децу и децу са инвалидитетом. Насиље над децом остаје разлог за забринутост и недостаје национална стратегија о овом проблему. Од јула 2016. године, Заштитник грађана је примио 109 жалби у вези са насиљем, злостављањем или занемаривањем деце, а већина се односила на насиље у школама. Још увек није усвојен нови Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица. Треба поново успоставити Савет за малолетничко правосуђе и обезбедити његово функционисање. Треба обезбедити бољу заштиту за децу жртве која сведоче у кривичном поступку. Постоји озбиљна забринутост због кршења права детета која се одвијају у великим институцијама за децу, посебно деце са инвалидитетом, која се такође суочавају с изазовима у погледу приступа образовању. Треба даље проширити интегрисане услуге у заједници.

Остварен је мали напредак што се тиче **права особа с инвалидитетом**, а ситуација је и даље веома тешка, посебно у погледу приступа услугама, запошљавању и образовању. Србија је страна потписница Конвенције УН о правима особа с инвалидитетом (ЦРПД) и њено спровођење је ревидираноу априлу 2016. године од стране Комитета УН за права особа са инвалидитетом. Усвајање стратешког оквира о инвалидитету је још увек

у току. Смештај и лечење особа са психосоцијалним и интелектуалним сметњама у социјалним установама још увек нису уређени у складу с међународним стандардима. Потпуно лишење пословне способности на основу оштећења је и даље уобичајена пракса, иако је дошло до одређеног напретка у вези са делимичним лишењем. (*видети такође поглавље 19 – Социјална политика и запошљавање*)

Као део подизања јавне свести о правима **лезбијске, геј, бисексуалне, трансродне и интерсексуалне популације (ЛГБТИ)**, и Парада поноса у јуну и Прајд 2017 у септембру 2017. године су одржане без инцидената, а другој су присуствовали премијерка и други представници владе. За запослене у центрима за социјални рад је обезбеђена обука о адекватним услугама социјалне заштите за ЛГБТИ лица и њихове породице. Обука у циљу борбе против дискриминације је организована за полицију, а напори за побољшање комуникација са ЛГБТИ заједницом су у току. Међутим, ситуација је и даље тешка, а касни се с активностима у акционом плану за националну стратегију за борбу против дискриминације које су од користи за ЛГБТИ лица. Такође је дошло до благог пораста насиља над ЛГБТИ лицима. Истрага, гоњење и санкције за говор мржње, претње и нападе на припаднике ЛГБТИ заједнице су често неадекватни. И даље недостају централизовани званични подаци о злочинима из мржње. Трансродна лица су посебно осетљива на дискриминацију, одбијање породице, бескућништво и насиље. Обезбеђивање нових званичних личних докумената је споро, што утиче на њихова демократска права. Не постоји закон о правном признавању пола. Дискриминаторски садржај је уклоњен из два средњошколска уџбеника, а још шест је потребно ревидирати. Потребна је јача, видљива политичка посвећеност унапређену социјалне укључености и поштовању права ЛГБТИ особа.

Питања у вези с правима радника и правима на синдикално организовање су обухваћени у поглављу 19.

Предузети су почетни кораци како би се **процесна права** ускладила са правним тековинама ЕУ. Завршена је анализа националног нормативног оквира за спровођење минималних стандарда ЕУ о правима и заштити жртава кривичних дела (према релевантној Директиви), а успостављене су и нове службе у оквиру Јавног тужилаштва, иако ограничене у пружању информација и са ограниченим особљем. Приступ правди је отежан због недостатка ефикасног система бесплатне правне помоћи, слабе доступности и квалитета рада именованих браниоца, неефикасних процедура за накнаду штете у грађанскоправном поступку и слабог извршења правоснажних пресуда. Усвајање Закона о бесплатној правној помоћи је додатно одложено. И даље се морају решити питања као што су сврха закона, његови корисници и пружаоци бесплатне правне помоћи. Организације цивилног друштва наставиле су да пружају помоћ рањивим групама. Сарадња Тужилаштва за ратне злочине и Јединице за заштиту сведока (ЈЗС) је побољшана након потписивања протокола о хитним мерама, које се примењују у програму **заштите сведока** од априла 2017. године. Потребно је спровести налазе анализе рада ЈЗС у погледу услова рада, недостатка специјализованог особља и законских промена потребних за промену идентитета ради заштите. ЕСЉП је 2017. године закључио да је Србија прекршила право на слободу и сигурност (у предмету Митровић против Србије) и право на правично суђење (у предмету Крндија и други против Србије). Србији и даље недостаје национални систем подршке жртвама.

Постоји правни оквир за поштовање и заштиту **мањина** и културних права и генерално је потврђен и у складу је с Оквирном конвенцијом о националним мањинама. Иако су међуетнички односи и даље добри и стабилни, још увек постоје регионалне разлике.

Свеукупно гледано, треба побољшати спровођење политика и законодавства како би се решиле постојеће недоследности. Неки региони насељени претежно националним мањинама су и даље међу најнеразвијенијим. Спровођење акционог плана за остваривање права националних мањина се мора убрзати и мора се побољшати координација и укључивање заинтересованих страна. Републички Савет за националне мањине је успоставио добру сарадњу са саветима националних мањина. Фонд за националне мањине функционише и његово финансирање је повећано. Локални савети за међуетничке односе нису успостављени у свим општинама у којима је та обавеза прописана законом. Осим тога, потребно је појаснити њихову улогу и мандат. Још увек је у току усаглашавање Закона о заштити права и слобода националних мањина и Закона о саветима националних мањина са релевантном одлуком Уставног суда и секторским законима. Иако је Уредба о раду Државног већа тужилаца измењена како би се узео у обзир етнички састав при именовану јавних тужилаца, националне мањине су и даље недовољно заступљене у јавној управи.

Постигнут је напредак у области образовања. Министарство просвете је почело да спроводи правилник о општим стандардима постигнућа за српски језик као други језик. Након потписивања меморандума о разумевању и релевантних анекса са осам националних савета националних мањина о издавању уџбеника на мањинским језицима, наставља се припрема и штампање књига. Потребан је конструктивни дијалог са Саветом националних мањина о припреми и штампању уџбеника на албанском језику. Припреме за обезбеђивање уџбеника за средње школе још увек нису започете. Потребно је широм Србије омогућити приступ богослужењу на језицима мањина. Након приватизације медија, емитовање програма на језицима мањина је и даље угрожено због недостатка довољног финансирања и контроле садржаја. Још увек је потребно побољшати јавни сервис на језицима мањина на националном нивоу.

Усвојена је стратегија за **социјално укључивање Рома** за период од 2016. до 2025. године, заједно са акционим планом. Успостављено је тело за праћење спровођења стратегије, али се оно ретко састаје. Његов рад подржава стручна група, која обухвата организације цивилног друштва и Национални савет ромске националне мањине републике Србије. Остварен је напредак у извештавању о закључцима са семинара о инклузији Рома из 2015. године, а наредни семинар је одржан 2017. године. Описи радних места за локалне координаторе за ромска питања би требало да буду уједначени и озваничени у целој Србији. Већина Рома у Србији има цивилну документацију (изводе из матичних књига и личне карте). Потребно је надгледати поступак регистрације рођења деце чији родитељи немају лична документа. Током извештајног периода, дошло је до повећања броја ромских ученика који су имали користи од афирмативне акције. Србија има највећи број ромске деце која су уписана у основну школу (84%). Међутим, она се и даље суочавају са препрекама и немају адекватну подршку у образовању. У 2017. години, само 17% маргинализоване ромске деце је похађало обданишта. Напуштање школе је и даље високо, посебно за ромске девојчице, а само 14% ромске омладине има завршено средњошколско образовање, што је једна од најнижих стопа на западном Балкану. Процент оних који имају завршено терцијарно образовање је још увек изузетно низак. Потребно је размотрити сегрегацију у образовању. Маргинализовани Роми имају ниску стопу запослености, а ситуација се погоршава од 2011. године. Неформално запошљавање је и даље високо међу маргинализованом ромском популацијом, а проценат неформалне запослености је највећи у региону. Због тога су потребне даље мере за олакшање преласка са образовања на тржиште рада. Поред тога, Роми су и даље недовољно заступљени у јавној управи. Закон о становању и одржавању зграда, којим се регулишу иселења и пресељења, ступио је на снагу. Треба извршити процену за легализацију постојећих

насеља. Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре је обезбедило одређено побољшање услова живота у неформалним насељима у 11 општина. Ове напоре би требало повећати, пошто многа ромска домаћинства немају приступ води за пиће или прикључак на канализацију. Велика већина Рома има здравствено осигурање. Дечији брак и рани и присилни бракови и даље представљају разлог за забринутост, а недостају службе подршке за девојчице које су приморане на дечији брак. Насиље у породици се такође често не пријављује.

Од 1. јула 2017. године, у Србији је било 201.047 **интерно расељених лица** (ИРЛ), од којих је једна трећина и даље у угроженом положају. Влада је предузела неке мере и усвојила стратегију за решавање проблема избеглица и интерно расељених лица, али решења су спора и ограничена, уз потребу за повећањем финансирања. Закон о пребивалишту и боравишту грађана, којим се дозвољава људима да се пријаве за боравак у центрима за социјални рад, мора да се спроводи доследније. Пет колективних центара, у којима је смештено 108 ИРЛ, постепено се затварају. Роми ИРЛ су и даље највише маргинализовани и угрожени. Србија учествује у регионалном дијалогу о трајним решењима за расељена лица са Косова („Скопски процес“).

2.2.2. Поглавље 24: Правда, слобода и безбедност

ЕУ има заједничка правила која се односе на контролу граница, визе, спољне миграције и азил. Шенгенска сарадња подразумева укидање граничних контрола у оквиру ЕУ. Постоји и сарадња у борби против организованог криминала и тероризма, као и сарадња између правосудних, полицијских и царинских органа.

Постоји **известан ниво припремљености** у Србији за спровођење правних тековина ЕУ у области правде, слободе и безбедности. **Известан напредак** је постигнут у областима као што су управљање људским ресурсима у Министарству унутрашњих послова и полицији, а побољшани су капацитети и у Тужилаштву за организовани криминал и у Тужилаштву за високотехнолошки криминал. Усвојени су нова стратегија и акциони план за превенцију и борбу против трговине људима, у октобру 2017. године је именован Национални координатор за борбу против трговине људима, а усвојен је и нови Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма.

Упркос значајном смањењу прилива миграната у односу на 2015. годину, Србија је и даље земља која је највише погођена кретањима дуж руте Западног Балкана. То је значајно допринело управљању мешовитим миграционим токовима кроз активну и конструктивну улогу и делотворну сарадњу са суседним земљама и државама чланицама. Србија је донела нови Закон о азилу и привременој заштити, Закон о странцима и Закон о граничној контроли, као и измене Закона о полицији и Закона о националном ДНК регистру.

Србија мора да оствари убедљиве резултате, нарочито у борби против корупције на високом нивоу и организованог криминала, укључујући прање новца. Постоји одлагање усвајања стратегије и акционог плана за борбу против ирегуларне миграције.

У наредном периоду, Србија нарочито треба:

→ да развије стратешки приступ у односу на финансијске истраге, укључујући путем (i) усвајања концепта о финансијским истрагама Радне групе за финансијске мере против прања новца (*FATF*); (ii) аутоматског спровођења финансијске истраге када је реч о организованом криминалу, тероризму, прању новца и случајевима корупције; (iii) покретања финансијске истраге од самог почетка кривичне истраге; и (iv) примене мултидисциплинарног и проактивног приступа у односу на финансијске истраге;

- да спроводи своју стратегију за интегрисано управљање границама и акциони план;
- да спроведе нови Закон о азилу и привременој заштити, Закон о странцима и Закон о граничној контроли;
- да усвоји и спроведе стратегију и акциони план за сузбијање ирегуларне миграције.

Србија спроводи детаљан акциони план који је усвојен пре почетка преговора о приступању у овом поглављу у јулу 2016. године, и у процесу је ревизије свог акционог плана са реалнијим роковима.

Борба против организованог криминала

Србија је остварила **известан ниво припремљености** у борби против организованог криминала. Постигнут је известан напредак у испуњавању препорука из претходног извештаја. Србија тек треба да оствари убедљиве резултате у погледу ефикасних финансијских истрага, као и у погледу истрага, гоњења и правоснажних пресуда у случајевима прања новца. Број пресуда за организовани криминал је и даље низак.

Приликом отклањања недостатака, Србија нарочито треба да:

- оствари убедљиве резултате у погледу истраге, гоњења и пресуда у случајевима организованог криминала, укључујући прање новца, на основу проактивних истрага (укључујући систематско прањење токова новца и ефикасну употребу посебних истражних мера за прикупљање релевантних доказа), као и да успостави иницијалну евиденцију о замрзавању и одузимању имовине стечене кривичним делом;
- осигура оперативну аутономију полиције у односу на Министарство унутрашњих послова, током предистражне и истражне фазе;
- додатно повећа независност и капацитет сектора унутрашње контроле полиције.

Институционална структура и правно усклађивање

Укупан број полицијских службеника је 42.426. На 100.000 становника постоји 601 полицијски службеник, у поређењу са просеком ЕУ од 211 у 2015. години.

Потребно је додатно ускладити **правни оквир** за полицијску сарадњу са правним тековинама ЕУ. Потребно је додатно појаснити улогу, надлежности и оперативну одговорност полиције. Правни оквир није довољан да гарантује оперативну независност полиције у односу на Министарство унутрашњих послова, а самим тим ни да обезбеди потпуну одговорност само пред тужилаштвом током предистражне и истражне фазе.

Приводи се крају реформа система управљања људским ресурсима за Министарство унутрашњих послова и полицију. Такође је остварен напредак у погледу транспарентности поступака запошљавања и премештаја, као и у погледу целокупног управљања људским ресурсима. Правилник о унутрашњој организацији и систематизацији није усвојен. Усвојени су кодекс полицијске етике, уредба о спровођењу дисциплинског поступка у Министарству унутрашњих послова и правилник о притужбеном поступку у циљу побољшања интегритета полиције. Сектор унутрашњих послова Министарства унутрашњих послова је у процесу значајне реорганизације. Именован је нови шеф полиције.

Усвојене су измене Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела и, у складу са правним тековинама ЕУ, оне омогућавају проширено одузимање. У септембру 2017. године је потписан радни аранжман између Министарства унутрашњих послова Србије и Агенције ЕУ за обуку у области спровођења закона

(CEPOL), а ратификован је у марту 2018. године. Усвојена је стратегија за превенцију и сузбијање **трговине људима**, заједно са одговарајућим акционим планом. У октобру 2017. године је именован Национални координатор за борбу против трговине људима. Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма је донет у децембру 2017. године.

Србија тек треба да усвоји стратегију за борбу против **високотехнолошког криминала**, нову стратегију за финансијске истраге и одговарајући акциони план, као и стратегију и акциони план за контролу малокалибарског и лаког наоружања за период од 2017. до 2021. године.

Јединица за финансијске истраге, након појачања из 2017. године, има 63 запослена. Србија треба да се фокусира на спровођење акционог плана договореног са FATF -ом. Треба успоставити службу за повраћај имовине, у складу са правним тековинама ЕУ.

Капацитет за спровођење и извршење

Што се тиче **остварених резултата**, остварен је мали напредак у разбијању криминалних мрежа и успостављању евиденције проактивних истрага, гоњења и пресуда у борби против организованог криминала. Неколико нових истрага против организованих криминалних група у 2017. години је покренуто против 191 лица (од којих су у скраћеном поступку спроведене доказне радње против 28 лица, након чега су поднети оптужни предлози), у поређењу са 143 у 2016. години. Број правоснажних пресуда у **случајевима организованог криминала** је и даље низак у поређењу са процењеном вредношћу тржишта криминала у региону (правоснажне пресуде су у 2017. години донесене против 110 особа у поређењу са 123 у 2016. години).

Побољшана је **оперативна полицијска сарадња** на билатералном и регионалном нивоу. Србија је веома активан партнер у региону. Постављен је српски официр за везу у седишту Европола. Добра сарадња са Европолом у истрагама је довела до серије успешних операција. Србија такође даје добар допринос извештају о Процени претње од тешког и организованог криминала (SOCTA), а обучила је и именовала официра за везу у служби Европола у Хагу. Тужилаштво за организовани криминал је покренуло напредан и свеобухватан истражни обавештајни алат за спровођење истрага (Sidda/Sidna). Министарство унутрашњих послова ради на успостављању Тима за активно тражење бегунаца.

Специјалне јединице полиције морају имати довољно запослених и бити опремљене, са неопходним националним буџетским средствима на располагању, у складу са националним и регионалним проценама претњи.

Што се тиче оперативних аранжмана за посебне истражне мере, **зависност полиције од безбедносних и обавештајних служби** у прописима и у пракси по питању спровођења одређених посебних истражних мера у кривичним истрагама наставља да буде разлог за озбиљну забринутост.

Ниво **међуагенијске сарадње**, протока и размене информација треба додатно побољшати. Министарство унутрашњих послова ради на успостављању централног криминалистичко-обавештајног система и усклађеног прикупљања података. Сарадња између полиције и Специјалног тужилаштва за високотехнолошки криминал наставља да се побољшава. Специјално тужилаштво је добило знатно појачање кадра. У мају 2017. године, тамо су премештена два заменика јавног тужиоца; тренутно постоје четири заменика јавног тужиоца и један специјални тужилац који раде у овом тужилаштву. Када је у питању административно особље, овом тужилаштву су додељена два помоћника тужиоца, тако да их је сада укупно 5. Осим тога, очекује се

попуњавање три празна места за административно особље (позиције секретара).

Треба оснажити оперативни капацитет Одељења за високотехнолошки криминал Министарства унутрашњих послова успостављањем посебних истражних јединица за преваре са кредитним картицама, електронску трговину и електронско банкарство, као и за борбу против недозвољеног и штетног садржаја на интернету.

Србија спроводи своју стратегију и акциони план за превенцију и сузбијање **трговине људима** за период од 2017. до 2022. године. Потребно је оснажити капацитет Центра за заштиту жртава трговине људима. Требало би успоставити фонд за подршку жртвама, а требало би побољшати и механизам обештећења у грађанскоправном поступку. Посебну пажњу захтевају напори да се олакша реинтеграција жртава у друштво. Мешовити миграциони токови који пролазе кроз земљу такође нуде нове могућности за трговце људима: малолетна лица без пратње су у посебној опасности. Потребно је повећати напоре да се смањи угроженост деце од трговине људима и да се побољша откривање деце жртава и помоћ деци жртвама. Успешно је истражен ограничен број случајева, углавном ниског профила. Истражни капацитети у овој области су значајно повећани преносом надлежности са Управе граничне полиције на Управу криминалистичке полиције. Међутим, Србија треба проактивније да истражује и прикупља доказе како би се мање ослањала на изјаве жртава и како би се избегла поновна виктимизација.

Што се тиче **трговине оружјем**, Србија је успешно уништила 18.009 комада одузетог оружја у 2017. години, што је доказ позитивног утицаја прописа о легализацији и добровољне предаје оружја у последњих неколико година. Српска Управа полиције је такође остварила значајан напредак у побољшању физичке безбедности и управљању залихама оружја и муниције које складишти.

Србија треба да почне да уписује податке о изгубљеном и украденом ватреном оружју у базу података *iArms*, којом управља Интерпол, почевши од података од 2012. године па надаље. Србија такође треба да појача своје оперативне капацитете (укључујући прикупљање унакрсних обавештајних података, анализу и размену информација) и да успостави централизован регистар оружја. Србија би даље требало да обезбеди безбедно складиштење и уништавање одузетог оружја и муниције.

Србија треба да свој правни оквир у области оружја и муниције додатно усклади са релевантним правним тековинама ЕУ, и да обезбеди строжу контролу деактивирања, обележавања, вођења евиденције и безбедног складиштења оружја и муниције.

Већина пресуда за **прање новца** је у вези са самопрањем које је повезано са домаћим предикатним кривичним делом. Међутим, 2017. године седам особа је осуђено за прање новца код кога је извршилац треће лице, од којих је једна заснована на иностраној пресуди за предикатно дело, а једно на самосталној пресуди. Поред тога, једна осуђујућа пресуда за прање новца је изречена правном лицу. Упућена су три захтева за узајамну правну помоћ везану за прање новца, а међународна размена оперативних информација је значајно побољшана.

Агенције за спровођење закона и тужилаштва немају директан приступ релевантним базама података. Србија мора да обезбеди то да правосуђе има одговарајући ниво стручног знања и да гради релевантну судску праксу о прихватљивим доказима на суду у складу са важећим правом. Управа за спречавање прања новца и Републички јавни тужилац су потписали споразум о интензивирању сарадње; Републички јавни тужилац је издао упутства према којима су релевантна тужилаштва дужна да по пријему информација из Управе за спречавање прања новца поступају проактивно.

Није забележен напредак по питању превентивног **замрзавања имовине** у раној фази истраге. Тек треба да се види утицај новог Закона одузимању имовине проистекле из кривичног дела. Непосредни или посредни докази, посебно у случајевима необјашњивог богатства, ретко се прикупљају или прихватају на суду. Капацитет за спровођење сложених финансијских истрага заједно са кривичним истрагама треба да се унапреди како би се пратили токови новца и како би дошло до одузимања имовине стечене кривичним делом. Одузимање имовине стечене кривичним делом треба да постане стратешки приоритет у борби против организованог криминала, тероризма и корупције на високом нивоу у Србији. Криминалне групе се укључују у све већи број профитабилних илегалних активности и реинвестирају значајан профит у српску привреду. Тренутно, алати Србије за замрзавање и одузимање имовине стечене кривичним делом, као и за управљање том имовином, нису адекватно делотворни. Стога би требало спровести свеобухватнији и кохерентнији правни оквир за одузимање имовине стечене кривичним делом. Требало би се фокусирати на прописе о одузимању имовине која није директно повезана са одређеним кривичним делом, али која јасно произилази из сличних криминалних активности учињених од стране осуђеног лица (проширено одузимање), правила о одузимању имовине стечене кривичним делом која је намерно пребачена са осумњиченог на треће лице (одузимање имовине од трећег лица). Требало би дозволити одузимање имовине стечене кривичним делом ако кривична пресуда није могућа, нарочито зато што је осумњичени преминуо, трајно болестан или је побегао (грађанско одузимање имовине), обезбедити да надлежни органи систематичније користе привремено замрзавање имовине за коју постоји ризик да нестане ако се ништа не предузме, што подлеже хитној потврди суда (превентивно замрзавање). Поред тога, од пресудног је значаја да се са финансијским истрагама имовине неког лица може наставити годинама након кривичне пресуде у циљу потпуног извршења претходно издатог налога за одузимање (ефективно извршење). На крају, Србија треба да хитно повећа своје капацитете за управљање замрзнутом или одузетом имовином како она не би изгубила економску вредност (управљање имовином).

Борба против организованог криминала и корупције и даље је од кључне важности за сузбијање продирања криминала у политички, правни и економски систем.

Борба против тероризма

Институционална структура и правно усклађивање

Правни и политички оквир Србије је у великој мери усклађен са правним тековинама ЕУ и међународним инструментима за борбу против тероризма. У децембру 2017. године је усвојен нови **Закон о изменама и допунама Закона о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма**. Национална стратегија и акциони план за спречавање и борбу против тероризма (2017–2021) су усвојени у октобру 2017. године. Стратегија обухвата превенцију насилног екстремизма и радикализације, отклањање терористичких претњи, као и одговор и гоњење у случају терористичких напада.

Постоји потреба да се успостави јединствена база података информација везаних за тероризам на националном нивоу, што ће допринети ефикаснијој размени информација и бољој међуинституционалној, регионалној и међународној сарадњи.

Капацитет за спровођење и извршење

Сарадња између полицијске Службе за борбу против тероризма и екстремизма и Европола додатно се интензивирала у 2017. години и на веома је добром нивоу. Србија

такође учествује у спровођењу Иницијативе Западног Балкана за сузбијање тероризма (WBCTi). Постоји напредак у превенцији и активностима против радикализације, који укључује локалне верске лидере, локалне власти и цивилно друштво, кроз циљане активности са мисијом ОЕБС-а у Србији. Србија треба да се фокусира на развијање потребних капацитета за откривање и пресретање финансијских токова којима се финансира тероризам. У том смислу, Управа за спречавање прања новца је променила унутрашњу организацију стварањем Тима за превенцију финансирања тероризма који се конкретно бави случајевима везаним за финансирање тероризма.

До сада је Србија подигла оптужнице против седам лица по оптужбама везаним за тероризам (укључујући радикализацију и регрутовање), од којих се шест такође суочавају с оптужбама за финансирање тероризма. Србија је, у одређеној мери, погођена феноменима радикализације и њених грађана који се боре у другим земљама за терористичке организације. Власти имају доказе о око 49 грађана Србије који су страни терористички борци, као и о 10 повратника.

Регуларне и ирегуларне миграције

Институционална структура и правно усклађивање

Правни оквир Србије је делимично у складу са правним тековинама ЕУ. Основана је Централна база података о странцима. Србија је усвојила нови Закон о странцима, са циљем усклађивања националног законодавства са правним тековинама ЕУ у областима као што су спајање породице, статус држављана трећих земаља са дуготрајним боравиштем, услови за пријем држављана трећих земаља, између осталог, због научног истраживања, као и боравишне дозволе издате држављанима трећих земаља који су жртве трговине људима. Нови закон такође има за циљ усклађивање са Директивом о повратку. Усвојене су измене Кривичног законика, што доводи до повећања казни за кријумчарење и трговину људима.

Стратегија и акциони план за сузбијање ирегуларних миграција за 2017–2020. годину још увек нису усвојени. Србија је усвојила и редовно ажурирала план одговора како би се изборила са повећаним бројем миграната на својој територији, али је најновији истекао крајем 2017. године. Још увек треба успоставити стабилан механизам за повратак, у складу са захевима ЕУ. Успостављене су основне процедуре за рано упозоравање, спремност и стратегија за управљање кризом.

Надлежности за **управљање миграцијама** су подељене између различитих државних органа: Министарства унутрашњих послова, Комесаријата за избеглице и миграције, Министарства спољних послова, Министарства правде и Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања. Постоји потреба за бољом координацијом између ових владиних и државних институција и међународних и националних организација активних у овој области, укључујући и невладине организације. Несигурност у вези са надлежностима различитих институција је довела до недостатака у заштити.

Одељење за сузбијање прекограничног криминала, ирегуларних миграција и трговине људима у Управи граничне полиције се бави ирегуларним миграцијама. Радна група за борбу против кријумчарења људи, у оквиру Управе криминалистичке полиције, побољшала је оперативни капацитет. Потребно је даље јачање међуинституционалне координације и способност да се одговори на захтеве за међународном сарадњом.

Капацитет за спровођење и извршење

Србија је имала значајан прилив миграната и избеглица и уложила је значајне напоре да обезбеди основне животне услове и услуге за све мигранте који су ушли у земљу.

Србија чини похвалне напоре у пружању формалног образовања за сву децу мигранте. Општа ситуација у погледу броја запослених у области миграција је и даље није задовољавајућа, нарочито у контексту континуираних миграционих токова.

Србија има један прихватни центар у Падинској Скели са капацитетом од 30 места и ради се на надоградњи. Очекује се да ће повећани капацитет испунити европске стандарде.

Већина ирегуларних миграната који су тренутно у земљи немају никакав правни статус и смештени су у привременим смештајним капацитетима. Власти у Србији су 2017. године откриле 7505 ирегуларних миграната. Број тражилаца азила, миграната и избеглица који бораве у земљи је, крајем 2017. године, опао на око 4000, где је више од 90% смештено у владиним центрима. Преостали мигранти спавају напољу у граничним областима са Мађарском и Хрватском и у центру Београда.

Постоји потреба за систематским пружањем психосоцијалне подршке, одговарајућим смештајем за децу без пратње и довољним бројем законских старатеља. Поред тога, у објектима је потребно довољно обученог особља. Треба интензивирати координацију између свих институција укључених у сузбијање ирегуларних миграција.

У 2016. години је на границама пресретнуто 6050 лица, а поднето је 349 кривичних пријава за **кријумчарење људи** против 604 извршилаца који су покушали да прокријумчаре 5181 лица. 2017. године, број пресретнутих лица на граници износио је 2638; поднета је 161 кривична пријава против 269 извршилаца који су покушавали да прокријумчаре 1188 лица. Мреже за кријумчарење миграната, које потичу из земаља Западног Балкана и које функционишу у њима, и даље су активне и настављају да кријумчаре ирегуларне мигранте.

Број људи који су се заиста **вратили** у своју земљу порекла остаје низак, иако је Србија корисница програма Помоћ за добровољан повратак који води Међународна организација за миграцију. 234 лица је пристало да се добровољно врати до средине новембра 2017. године. Због недостатка споразума о реадмисији, Србија не може да врати људе ако су одлуке о азилу негативне.

Споразум о реадмисији са ЕУ се спроводи на задовољавајући начин. Постоји 21 протокол за спровођење који су потписани са ЕУ и добро се примењују када је реч о реадмисији властитих држављана. У 2016. години, 13 595 српских држављана је примило налог да напусте територију ЕУ, а стопа повратка у 2016. години износи 90%. Ипак, сарадња Србије у вези са захтевима за реадмисију држављана трећих земаља остаје веома ниска и посебну пажњу треба посветити побољшању сарадње у овом смислу.

Србија је закључила споразуме о реадмисији са Босном и Херцеговином, Данском, Канадом, Норвешком, Хрватском, Швајцарском, Бившом Југословенском Републиком Македонијом, Молдавијом, Црном Гором и Русијом. Преговори са Турском су закључени и у току су са Украјином, Алжиром, Мароком, Ираком, Пакистаном, Арапским Емиратима, Белорусијом и Грузијом. Ипак, повратак огромне већине држављана трећих земаља присутних на територији Србије и даље је веома тежак због недостатка споразума о реадмисији са четири главне земље порекла ирегуларних миграната у Србији, односно са Авганистаном, Пакистаном, Ираком и Ираном. Србија мора да закључи споразуме о реадмисији са тим земљама.

Европска мрежа иницијативе интегрисаног управљања је позвала Србију да учествује као посматрач у њеним државним радним групама о Авганистану, Ираку и Ирану. У јануару 2018. године Србија је потписала декларацију о партнерству са програмом

Европске мреже за реинтеграцију. Србија у програму има статус посматрача и развиће се прилагођена подршка за изградњу капацитета Србије у области повратка и реинтеграције.

Азил

Институционална структура и правно усклађивање

Србија је потписница Женевске конвенције о статусу избеглица. Усвојен је нови Закон о азилу и привременој заштити.

Србија има неопходне **институције** за обраду захтева за азил. Канцеларија за азил, посебна јединица Управе граничне полиције Министарства унутрашњих послова је орган надлежан за утврђивање статуса азила. Жалбе на одлуке овог органа се могу поднети Комисији за азил и, након тога, Управном апелационом суду као коначној инстанци. Комисија за азил није радила неколико месеци јер је требало именовати нове чланове и било је нагомиланих одлука. Нови чланови Комисије су именовани и Комисија је сада оперативна.

Капацитет за спровођење и извршење

Канцеларија за азил Министарства унутрашњих послова је само делимично кадровски опремљена (17 лица од планираних 29). Девет нових службеника је у процесу запошљавања.

Што се тиче **поступка за добијање азила**, побољшан је капацитет за процену основаности захтева, уз коришћење и процену информација о земљи порекла. Усвојени су подзаконски акти о интеграцији избеглица, којима се предвиђају индивидуални планови интеграције. Потребно је подржати напоре за побољшање приступа корисника међународне заштите мерама интеграције, укључујући приступ тржишту рада. Србија треба да настави блиску сарадњу са државама чланицама ЕУ и својим суседима у циљу обезбеђивања ефикасног приступа међународној заштити.

Канцеларија за азил евидентира тражиоце азила у електронској бази података. Гранична полиција евидентира тражиоце азила у својој одвојеној биометријској бази података. Процес идентификације и пријављивања ирегуларних миграната би се могао додатно побољшати.

У 2017. години, број тражилаца азила је значајно опао у односу на 2016. годину, док се број обрађених предмета и одобрених статуса заштите релативно повећао. У 2017. години, од 6195 (2016. године: 12 821) лица која су изразила намеру тражења азила, 235 (2016. године: 574) лица је поднело захтев, 3 (2016. године: 19) лица је добило статус избеглице, 11 (2016. године: 23) лица је добило супсидијарну заштиту, а 42 (2016. године: 40) лица је добило негативну одлуку. У већини случајева поступак је суспендован јер подносилац више није био доступан.

Комесаријат за избеглице и миграције је државни орган надлежан за пријем и смештај тражилаца азила, управљање центрима за азил и интеграцију лица којима је пружена међународна заштита.

Постоји пет сталних центара за азил и 13 објеката за привремени смештај (транзитни и прихватни центри), укупног капацитета 6030 дугорочних и 1067 краткорочних места. Постоје три центра са дефакто капацитетом од 22 кревета за смештај малолетника без пратње. Треба предузети кораке да се овај капацитет постепено повећа, а Србија треба да посвети посебну пажњу потребама малолетника без пратње, у складу са међународним стандардима, с обзиром да је само у јануару 2018. године било 143 малолетника без пратње смештених у центрима за азил, прихватним и транзитним

центрама. Сви прихватни центри су отворени објекти, који су подложни инфилтрацији кријумчара људи и других криминалаца. Министар унутрашњих послова, на основу меморандума о разумевању, глатко сарађује са Европском канцеларијом за подршку у области азила (*EASO*). Србија је добила статус посматрача у мрежи пријема коју је организовао *EASO*.

Визна политика

Све у свему, мерила либерализације виза су и даље испуњена. Очекује се даље унапређење спровођења, укључујући организовање информативне кампање високог профила о правима и обавезама путовања без виза које циљају подручја посебно погођена ирегуларним миграцијама.

Систем издавања виза у Србији је делимично у складу са визним кодексом ЕУ. Повезивање Интегрисаног визног информационог система Србије са свим дипломатским и конзуларним представништвима и другим релевантним базама података није потпуно, али је напредовало. Број виза издатих на границама био је прилично низак у току извештајног периода и оне су издаване само у изузетним хуманитарним приликама.

Визни режим је у складу са листама ЕУ земаља за које су потребне визе, осим за држављане Бахреина, Белорусије, Боливије, Кине, Кубе, Гвинеје Бисао, Индије, Индонезије, Ирана, Јамајке, Казахстана, Кувајта, Монголије, Омана, Катара, Турске, Туниса и Русије. За шест од ових земаља је у току извештајног периода уведен безвизни режим. Недавне одлуке Србије да одобри путовање без виза држављанима земаља које су на негативној листи ЕУ изазивају забринутост. Србија треба да прати и контролише импликације безвизног режима са трећим земљама, посебно са Ираном. Србија се подстиче да се уздржи од даљег одступања од заједничке визне политике ЕУ, са којом се очекује да ће се прогресивно ускладити.

Шенген и спољне границе

Институционална структура и правно усклађивање

Србија је усвојила стратегију и акциони план за интегрисано управљање границом за период од 2017. до 2020. године. Процењене су правне, техничке, инфраструктурне и кадровске потребе за усвајање шенгенског акционог плана. Усвојен је нови Закон о граничној контроли.

Гранична полиција је специјализовано **цивилно тело**, које је део Дирекције полиције при Министарству унутрашњих послова. Има осам регионалних центара и 47 локалних станица које су одговорне за надзор границе, као и 40 станица за контролу границе на 94 граничних прелаза. Србија би требало да створи јединствени координациони центар за размену полицијских информација, у циљу припреме за успостављање канцеларије SIRENE (захтев за допунске информације код националних уноса).

Капацитет за спровођење и извршење

Постоји добра сарадња у области граничне контроле са Србијом и државама чланицама ЕУ. Већ постоји одређени број заједничких контрола уз присуство полицајаца граничне полиције ЕУ који раде са граничном полицијом Србије. Ово ће бити додатно побољшано пошто се са Комисијом преговара о статусном споразуму, којим би се омогућило распоређивање тимова Европске граничне и обалске страже у Србији, од стране Европске агенције за граничну и обалску стражу, који ће имати извршна овлашћења.

Србија је транзитна земља за илегалне миграције и кријумчарење дроге, ватреног оружја и друге робе. Потребно је додатно унапредити борбу против ових појава, као и успоставити одговарајуће управљање границом, укључујући управљање зеленим (копненим) границама.

Гранична полиција има укупно 3 500 запослених, као и јединицу за анализу ризика. Анализа ризика на централном нивоу се спроводи у складу са CIRAM 2 (заједнички интегрисани модел анализе ризика) и усклађена је са праксом ЕУ у смислу метода прикупљања података, формата извештавања и анализе угрожености граница.

Започело се са спровођењем **стратегије интегрисаног управљања границом** и њеног акционог плана. Именовано је тело за сарадњу предвиђено акционим планом.

Испуњавање европских стандарда захтева адекватне кадрове на граничним прелазима и пунктовима даље улагање у инфраструктуру и опрему. Треба значајно побољшати одржавање и поправку пограничних објеката. Један од изазова је непостојање јасне поделе одговорности за управљање прелазима (у смислу планирања, реконструкције, текућег и инвестиционог одржавања и изградње). Штавише, не постоји пропис којим се уређује поступак и услови за отварање граничних прелаза.

Већина граничних прелаза је опремљена основном ИТ опремом, 3М читачем пасоша, уређајима прве контроле и другим техничким уређајима за контролне мере за борбу против ирегуларне миграције. Око 65% граничних прелаза је повезано са базама података Интерпола. Оне чине 95% граничног саобраћаја.

Сарадња са суседним земљама је и даље добра, нарочито на техничком нивоу. Организују се и заједничке патроле са свим суседним земљама, осим са Хрватском. Места неовлашћеног преласка границе на пограничним деловима са Босном и Херцеговином и Црном Гором још увек морају да се блокирају.

Радни аранжман са Европском агенцијом за граничну и обалску стражу (*EBCGA*) се спроводи без проблема. Након новог мандата *EBCGA* који јој омогућава да обавља послове на територији суседних трећих земаља, преговори о споразуму са Србијом су и даље у току и требало би да буду закључени што је пре могуће.

Прелазни *ИБМ* заједнички прелази са Косовом и даље су у потпуности оперативни. Постигнут је одређени напредак у успостављању сталних *ИБМ* заједничких прелаза са Косовом у местима Мердаре и Мутиводe, као и у успостављању додатних привремених заједничких прелаза у местима Капија и Извор. Потребно је предузети додатне мере за спречавање илегалних прелаза и криминалних активности.

Потписан је споразум о сарадњи у области превенције и сузбијања корупције на граници између Републичког јавног тужилаштва, Министарства унутрашњих послова и Министарства финансија.

Правосудна сарадња у грађанскоправним и кривичноправним стварима

Србија је привела крају процене свог националног законодавства у циљу усклађивања са правним тековинама ЕУ у овој области. Потребно је у овом погледу такође извршити преглед административних, буџетских потреба и потреба за обуком. Током друге половине 2017. године, Србија је успешно решавала знатно већи број долазећих захтева за правосудну сарадњу него у другој половини 2016. године (1281 у односу на 2254 у грађанскоправним, и 1969 у односу на 2054 у кривичноправним стварима), а дошло је до смањења у решавању одлазећих захтева за сарадњу у кривичноправним стварима у односу на другу половину 2016. године (961 у односу на 788 за кривичноправне

ствари). У грађанскоправним стварима постоји повећање са 982 у 2016. години на 1042 у 2017. години. Све у свему, ово је довело до тога да има мање нерешених захтева у децембру 2017. године него у децембру 2016. године. Укупан број нерешених предмета износио је 23 176 у децембру 2017. године у поређењу са 23 474 у децембру 2016. године. Србија треба да настави своје напоре на решавању нерешених предмета и на вођењу предмета у разумном року.

Судови у Србији имају директну сарадњу са судовима Босне и Херцеговине, Бивше Југословенске Републике Македоније, Црне Горе и Словеније. Постоји додатна потреба да се олакша директна сарадња на одлазним захтевима између српских и страних судова и да се централизује пријем захтева за потребе међународне правосудне сарадње у оквиру судског система у складу са налазима анализе, како би се они могли ефикасније обрађивати. Садашња инфраструктура која се користи за одговарање на захтеве за узајамну правну помоћ и статистику мора да се додатно унапреди како би се осигурала боља контрола и брза реакција у примени начела узајамног признавања, што је предмет анализе капацитета потребних за побољшање ефикасности, укључујући посебне правне и језичке вештине.

Србија има блиску сарадњу са Евројустом. Србија је 2017. године била укључена у 26 случајева Евројуста, углавном су то били случајеви трговине дрогом, прања новца, корупције и организованог имовинског криминала. Организоване криминалне групе су биле укључене у неколико случајева. Србија је такође учествовала на три координациона састанка које је организовао Евројуст и била је укључена у четири заједничка истражна тима под покровитељством Евројуста. Србија није потписала (оперативни) споразум о сарадњи са Евројустом због кашњења у усклађивању законодавства о заштити података о личности са правним тековинама ЕУ.

Када је реч о грађанскоправним стварима, Хашка конвенција о издржавању детета из 2007. године још увек није ратификована иако је њен Протокол о меродавном праву ратификован 2013. године.

Сарадња у области борбе против дрога

Србија спроводи Стратегију о спречавању злоупотребе дрога (2014–2021) и спровела је пратећи акциони план (2014–2017), а оба су у складу са Стратегијом и акционим планом ЕУ и одражавају главне циљеве обновљеног (2013. године) Акционог плана ЕУ и западног Балкана за борбу против дрога.

Закон о психоактивним контролисаним супстанцама и Закон о прекурсорима тек треба усвојити.

Служба за превенцију наркоманије и сузбијање кријумчарења наркотика у оквиру Управе криминалистичке полиције у Србији пати од недостатка особља и опреме. Ипак, настављена је добра регионална и међународна сарадња, а постигнути су значајни резултати у погледу заплене дроге и разбијања међународних ланаца кријумчарења дроге. Национална канцеларија за координацију (Канцеларија за борбу против дрога) је оперативна, али и даље нема довољно запослених и нема капацитет да у потпуности обавља своје дужности.

У складу са националном стратегијом о дрогама, још увек је потребна јасна дефиниција надлежности и овлашћења различитих институција које су укључене у међуресорну сарадњу, као и несметана размена података. У оквиру Центра за мониторинг дрога у Министарству здравља успостављен је систем раног упозоравања на нове психоактивне супстанце.

Недостатак безбедног складишта за одузете дроге и прекурсоре пре уништавања и даље

је питање које изазива забринутост. Одговарајући поступак за уништавање прекурсора тек треба да се утврди.

Осим тога, према важећем законодавству, није могуће задржати само мали узорак дроге као материјални доказ за судски поступак, већ мора бити ускладиштена целокупна заплена количина. Свеукупно гледано, иако је постигнут напредак, ова област политике би имала користи од проактивнијег и свеобухватнијег приступа.

Служба за борбу против дроге у полицији је истражио низ случајева везаних за дрогу 2017. године, у плодној сарадњи са полицијским службама трећих земаља, што је довело да важних резултата и заплена. Српске власти су одузеле 4166 тона дроге, углавном биљног канабиса (3921 тона), али и 17,8 тона хероина и 12,7 тона кокаина. У том погледу, српске власти су забележиле 8392 кривичних дела која су укључивала 4130 извршилаца кривичних дела. Српске власти су уништиле 5465 тона опојних дрога током 2017. године.

Царинска сарадња

Настављена је регионална и међународна царинска сарадња, између осталог и кроз учешће у заједничким акцијама (*видети и Поглавље 29 – Царинска унија*). Потребно је проширити овлашћења царинских службеника по питању истраге и њихову могућност за размену података са другим агенцијама. Потребни су обука и додатни подзаконски акти након приступања, по питању спровођења Напуљске Конвенције II, нарочито по питању потере, прекограничног надзора и контролисане испоруке.

За мере против **кривотворења евра**, *видети Поглавље 32 – Финансијска контрола*.

3. ПРВО ОСНОВЕ: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ И КОНКУРЕНТНОСТ

Кључни економски бројчани подаци	2015.	2016.	2017.
БДП по глави становника (% ЕУ28 према ПКМ)	36	37	
Раст БДП (%)	0,8	2,8	1,9
Стопа незапослености (жене; мушкарци) (%)	17,7 (18,8; 16,8)	15,3 (16,1; 14,6)	13,5 (14,3; 12,9)
Стопа економске активности за лица старости 20–64 године; проценат популације старости 20–64 године која је радно активна (жене; мушкарци) (%)	63,6 (55,6; 71,6)	65,6 (58,1; 73,1)	
Биланс текућих трансакција (% БДП)	-4,7	-3,1	-5,7
Нето стране директне инвестиције (СДИ) (% БДП)	5,4	5,5	6,6

Извор: Евростат

У складу са закључцима Европског савета из Копенхагена из јуна 1993. године, приступање ЕУ захтева постојање функционалне тржишне привреде и способност суочавања са притиском конкуренције и тржишним снагама унутар Уније.

Праћење ових економских критеријума требало би сагледати у контексту кључног значаја економског управљања у процесу проширења. Свака од земаља обухваћених процесом проширења припрема програм економских реформи (ПЕР) на годишњем

нивоу, којим се утврђују средњорочни макрофискални оквир политике и план структурних реформи, чији је циљ обезбеђивање конкурентности и инклузивног раста. ПЕР је основа за смернице политике за појединачне земље које усвајају ЕУ, Западни Балкан и Турска на нивоу министарстава у мају сваке године.

3.1. Постојање функционалне тржишне привреде

Србија је остварила **добар напредак** и **умерено је припремљена** када је реч о развоју функционалне тржишне привреде. Одговорено је на неке слабости политике, нарочито у погледу буџетског дефицита. Основе раста су чврсте и очувана је макроекономска стабилност. Притисци цена су ублажени, а монетарна политика подржава раст. Реструктурирање и приватизација предузећа у државној својини су делимично напредовали. Стабилност и учинак финансијског сектора су ојачани. Услови тржишта рада су се додатно побољшали.

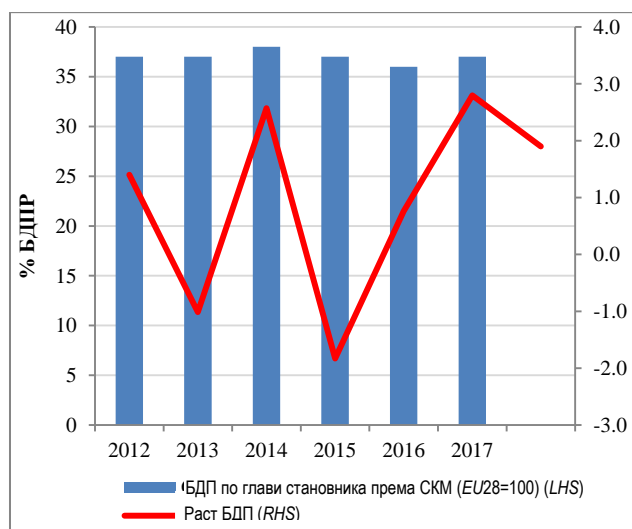
Међутим, јавни дуг је и даље висок, а буџетски оквир и управљање буџетом морају бити ојачани. Спољна неравнотежа се повећала. Главне структурне реформе јавне управе, пореске управе и предузећа у државној својини још увек су непотпуне. Незапосленост и привредна неактивност су високи, нарочито међу женама и младима. Приватни сектор је недовољно развијен и отежано функционише услед слабости у владавини права и спровођењу лојалне конкуренције.

Како би се подржао дугорочни раст, Србија треба посебну пажњу да обрати на:

- одржавање добрих фискалних резултата у циљу смањења јавног дуга и побољшање наплате прихода на начин који је систематичан и погодује пословању;
- даље реструктурирање и приватизацију предузећа у државној својини и реформу јавне управе;
- јачање учешћа на тржишту рада и запошљавање, нарочито за жене и младе.

Економско управљање

Слика 1. Раст БДП Републике Србије

Извор: Евростат, национални извори

државној својини, полако су напредовали. Финансијска стабилност је ојачана. Након недавног напретка у побољшању пословног окружења, напори у овој области су ослабљени.

Упркос одлагањима кључних структурних реформи, органи власти су остали посвећени стварању функционалне тржишне привреде. Спровођење „стенд-бај” аранжмана са Међународним монетарним фондом успешно је завршено у фебруару 2018. године. Смернице политике усвојене у мају 2017. године су делимично спроведене. Јак учинак буџета је настављен несмањеном жестином и, уз ниску инфлацију и добро утемељена инфлациона очекивања, омогућио је додатно опуштање монетарне политике. Реформе јавне управе и пореске управе, као и реструктурирање великих предузећа у

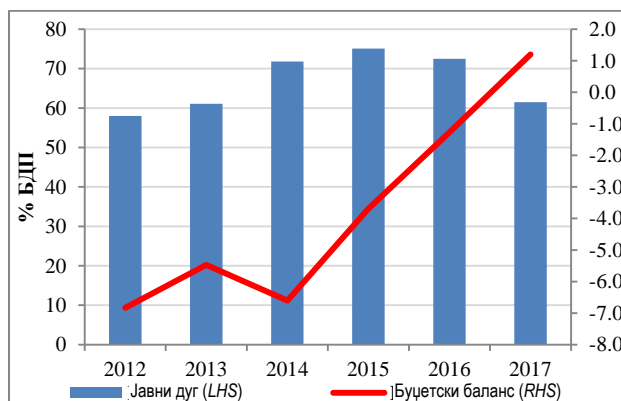
Макроекономска стабилност

Основе и изгледи раста су чврсти. Иако се привредни раст, услед привремених шокова у енергетици и пољопривредној производњи, у 2017. години успорио на 1,9%, основни тренд раста још увек је енергичан. Снажна експанзија извоза и повећање инвестиција настављају да подржавају економску активност. Овај модел раста је даље подржан страним директним инвестицијама у секторе размене робе и услуга. Приватна потрошња, подржана вишим нивоима прихода и запослености, порасла је 2017. године и спремна је да све више доприноси и покреће замах привредног раста. Јаз који се огледа у приходима у односу на ЕУ је и даље начелно непромењен: у 2016. години, БДП по глави становника према стандардима куповне моћи износио је 37% просека ЕУ, што је исти ниво као и у 2012. години.

Спољна неравнотежа се повећала, али је њено финансирање било здраво и амортизери су и даље адекватни. Након неколико година пада, дефицит текућег платног биланса је поново порастао на 5,7% БДП у 2017. години, што је проузроковано смањењем извоза пољопривредних производа као резултатом суше, погоршавањем услова трговине, већим одливом прихода од директних инвестиција и повећањем увоза због све обимније домаће потражње. Међутим, дефицит је у потпуности покривен нето страним директним инвестицијама, које су и даље широко засноване и повећавају се трећу годину заредом, да би достигле 6,6% БДП. Ниво спољног дуга је био у великој мери стабилан у претходним годинама, пре пада на око 70% БДП у 2017. години. Спољни ризици су ублажени знатним државним девизним резервама које су доследно покривале око шест месеци вредности увоза роба и услуга.

Инфлација је остала близу циљне вредности, а монетарна политика је даље подржала раст. Година 2017. окончана је инфлацијом од 3,0%, што је тачно у центру циљне вредности централне банке. Притисци цена и инфлациона очекивања су остали под контролом. Континуирана јака фискална консолидација и апрецијација динара услед значајних прилива капитала били су кључни за постизање стабилности цена. Такође су омогућили да монетарна политика постане прилагодљивија: смањење референтне каматне стопе настављено је у јесен, када је она снижена у два корака од по 25 базних поена, на 3,5%, а након тога за још 25 поена у марту. Услови кредитирања су се додатно побољшали и повећала се кредитна активност, подстакнута прошлим олакшавањима монетарне политике и смањеним премијама ризика. Централна банка је интервенисала на девизном тржишту купујући нето 0,7 милијарди евра у 2017. години.

Слика 2. Фискални развој Републике Србије

Извор: Евростат, национални извори

Јака фискална консолидација је била одлучујућа за уливање поверења у привреду и подржавање опоравка. Између 2014. и 2017. године, општи државни буџет је прешао са дефицита од 6,6% БДП на суфицит од 1,2%. Коначни резултати буџета су значајно превазишли првобитно планиране циљеве, углавном због неочекивано јаког учинка прихода, укључујући једнократне приходе, као што су приходи од 4Г лиценци, супердивиденди из предузећа у државној својини итд. Структурно побољшање у буџетском билансу у овом периоду износило је око 6% БДП,

што је проузроковано и побољшањем наплате прихода и смањењем текућих трошкова. Успешно спровођење програма консолидације је створило простор за додатна повећања плата и пензија, што је настављено и са буџетом за 2018. годину. Овогодишњи буџет први пут укључује и ограничено смањење опорезивања рада, углавном у сегменту ниских прихода. Као резултат опрезне фискалне политике, раст јавног дуга био је обрнут: након што је досегнуо врхунац од 74,6% БДП у 2015. години, он је пао на 61,5% БДП у 2017. години. Иако су исплате камата опале, и даље су значајне, а трошкови сервисирања дуга остају осетљиви на флуктуације камата и девизног курса.

Потребно је одржати добре фискалне резултате, имајући у виду још увек високу задуженост и повишене ризике. Удео обавезних расхода је велик и ограничава обим за повећање продуктивне потрошње. Недовршена реформа предузећа у државној својини, нарочито у петрохемијском, рударском и енергетском сектору, остаје константан извор потенцијалних обавеза и лако може угрозити тешко постигнуту фискалну одрживост. Побољшано прикупљање пореских прихода је било главни елемент недавне консолидације. На тај начин, очување добитака од прихода захтева избегавање даљих одлагања у спровођењу програма трансформације пореске управе, који је ажуриран у децембру 2017. године. Неки елементи програма за смањење трошкова из претходних година, као што су делимично замрзавање запошљавања и циљано смањење пензија, задржани су и у 2018. години, али нису замена за системски приступ ограничењу трошкова и представљају имплицитну одговорност.

Још увек постоје значајне слабости у буџетском оквиру и системима управљања буџетом, а напори да се они ојачају напредују полако. Реформа јавне управе је напредовала уз одлагања. Нарочито, одложено је спровођење реформе система плата у јавном сектору, а њено увођење је сада планирано буџетом за 2019. годину. Још увек постоје значајни недостаци у систему капиталног буџетирања. Извршење капиталних расхода је прошле године било недовољно, упркос напорима да се побољша процес процене пројеката и успостави јединствени преглед приоритетних пројеката. У склопу програма управљања јавним финансијама, у мају 2017. године усвојена је нова стратегија јавног интерног финансијског надзора, заједно са акционим планом за период од 2017. до 2018. године. Систем фискалних правила је слаб, јер није довољно обавезујући и релевантан за креирање политике, али је и рад на његовом јачању био спор.

Комбинација макроекономских политика је била адекватна. Донела је макроекономску стабилност и побољшање главних економских индикатора. Иако још увек постоје значајни економски изазови, а главни привредни раст је спор, рестриктивна фискална политика и прилагодљива монетарна политика су осигурале стабилност цена, стимулисале инвестиционе активности, повећале запосленост и смањиле премију ризика земље. Потпуно спровођење реформи у јавном сектору и јачање кључних фискалних институција помоћи ће одржању ових резултата и конвергенцији са ЕУ.

Функционисање тржишта производа

Пословно окружење

Пословно окружење је донекле побољшано, али још увек је потребно отклонити значајне слабости. Током последњих неколико година, Србија је побољшала свој положај у разним међународним пословним рангирањима. Разлог за то су углавном реформе које олакшавају процес решавања питања грађевинских дозвола и регистрацију непокретности. Међутим, институционално и регулаторно окружење је и даље слабо. Закони о пословању се и даље доносе по хитном поступку, без неопходних

консултација са заинтересованим групама. Кашњења у доношењу подзаконских аката отежавају спровођење донетих закона. Судови за имовинска права су и даље преоптерећени значајним, иако опадајућим, бројем заосталих предмета. Настављена је реституција имовине, при чему је више од половине предмета решено, а реституција у природи је скоро завршена. На лојалну конкуренцију негативно утиче величина сиве економије, која остаје значајна, процењена на до 30% БДП. Непредвидиви и неосновани парафискални намети и даље отежавају функционисање пословног окружења. Процедуре за издавање дозвола код различитих органа често нису довољно транспарентне, чиме се ствара дискриминаторно пословно окружење. Потребно је више напора да се поједностави рад различитих инспектората.

Утицај државе на тржишта производа

Присуство државе у привреди је благо опало. Удео администрираних цена (процењен на 19% потрошачке корпе) је начелно непромењен. Напредак у приватизацији и реструктурирању предузећа у државној својини (заједно са цикличним факторима који произлазе из повољних кретања на међународном тржишту) помогли су у побољшању њиховог финансијског учинка. Као резултат тога, ниво непосредне државне помоћи која им је пружена је опао. Ипак, у неким предузећима је дошло до стварања нових дуговања и настављено је са нетранспарентном праксом преузимања дела њихових дугова од стране државе, нарочито у случају ЕПС-а и снабдевача гасом Србијагас. Цене електричне енергије су незнатно повећане од октобра 2017. године. Административни капацитети и политичка спремност за управљање субвенцијама и даље су слаби. Настављено је и са обезбеђивањем буџетских субвенција страним инвеститорима, на нетранспарентан начин и без систематске контроле органа државне помоћи.

Приватизација и реструктурирање

Приватизација и реструктурирање предузећа у државној својини је напредовало, иако изазови остају. Након што је Агенција за приватизацију затворена 2016. године, већина предузећа из њеног портфолија започела је стечајни поступак. Било је неколико успешних приватизација предузећа која су годинама представљала терет јавним финансијама. Ипак, питање приватизације око 140 предузећа, која запошљавају око 50.000 људи, још увек треба решити. Велики део запослености концентрисан је у неколико великих предузећа у петрохемијском и рударском сектору. Власти су се обавезале да за њих или покрену тендере за приватизацију или траже стратешке инвеститоре у првој половини 2018. године. Реструктурирање кључних комуналних предузећа напредовало је различитом брзином и успехом. „Железнице Србије” су предузеле важне кораке ка реорганизацији своје имовине, мреже и особља. Електродистрибуција у државној својини „Електропривреда Србије” само делимично је пратила своје планове реструктурирања. То предузеће такође мора да се бави питањима корпоративног управљања. Ти проблеми су утицали на привремени пад производње електричне енергије почетком 2017. године. Стопа наплате Србијагаса је наставила да се побољшава, а будуће одлуке предузећа о инвестирању треба да буду засноване на новој методологији процене. Одложено раздвајање предузећа и даље јачање његових оперативних и финансијских перформанси остају приоритет.

Функционисање финансијског тржишта

Финансијска стабилност

Побољшан је учинак финансијског сектора. Позиција ликвидности банкарског система је остала јака, док се адекватност капитала још више повећала са већ високог

нивоа. Бенигно економско окружење и ниже потребе у вези са резервама повећали су профитабилност до нивоа који нису виђени пре кризе 2008. године. Спровођење стратегије за решавање проблематичних кредита довело је до смањења стопе бруто проблематичних кредита на 11,1% у новембру 2017. године – то је најнижа вредност те стопе од 2009. године, готово преполовљена у односу на највишу вредност из 2015. године. Године 2017, банке су отписале проблематичне кредите у вредности од 2,3% БДП – углавном због одлуке централне банке која захтева рачуноводствено отписивање потпуно резервисаних проблематичних кредита. Упркос овим изузетно добрим резултатима, ниво проблематичних кредита је и даље висок, а њихово смањење је било неуједначено и мање изражено у банкама у државној својини. С изузетком припрема за усмеравање Банке Поштанска штедионица у правцу банкарског пословања са становништвом, планови за реструктурирање и приватизацију финансијских институција у државној својини одложени су због постојаних питања управљања. У последње две године, удео укупних депозита и кредита у динарима је порастао, иако и даље само незнатно, захваљујући већој динаризацији кредита и депозита за становништво. Финансијска стабилност је побољшана континуираним побољшањима регулаторног и макроруденцијалног оквира, а нарочито увођењем стандарда Базел III прошле године.

Пристап финансијским средствима

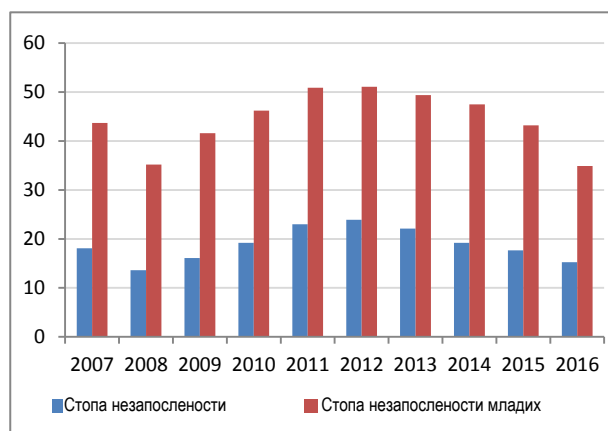
Кредитна активност је убрзана а пристап финансијским средствима побољшан. У финансијском систему доминирају комерцијалне банке у страном власништву које држе три четвртине средстава банкарског система. Банкарски сектор се консолидовао након спајања или продаје неколико малих банака. Државна контрола кључних ентитета у секторима банкарства и осигурања остала је непромењена, јер су планови приватизације одложени. Услови кредитирања су побољшани. Трошкови задуживања предузећа и становништва брзо су опали од почетка циклуса давања монетарних олакшица у септембру 2013. до средине 2016. године и од тада настављају да падају, иако много споријим темпом. Истовремено, у последње две године, потражња за новим кредитима почела је поново да расте, а комерцијалне банке су ублажиле своје кредитне стандарде, доприносећи повећаној кредитној активности. Ово је било нарочито изражено у неким сегментима тржишта, као што су готовински кредити за становништво, који су расли у односу на ривалске стамбене кредите и којима ће морати пажљиво да се управља како би се ограничила прекорачења и смањила рањивост финансијског система. Укупно кредитирање немонетарног сектора од стране комерцијалних банака, искључујући ефекте девизног курса и отписе проблематичних кредита, порасло је за близу 10% у 2017. години. Међутим, остало је прилично ниско, на процењених 46% БДП.

Функционисање тржишта рада

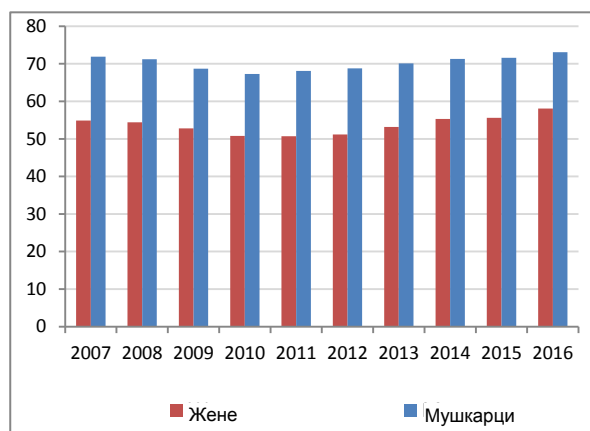
Услови на тржишту рада су се додатно побољшали, иако је незапосленост и даље висока. Стопа запослености је у 2017. години достигла 46,7% – што је највиши ниво од почетка (ревидиране) анкете о радној снази 2014. године. Структура запослености је незнатно побољшана, пошто је неформално запошљавање и запошљавање у пољопривреди опало, иако су и једно и друго остали значајни и чине приближно петину укупне стопе запослености. Повећано је запошљавање у индустрији и услугама, као и у регистрованом приватном сектору. Зараде су само умерено порасле. Незапосленост је значајно опала јер је пораст запослености превагнуо над бројем оних који су тек ступили на тржиште рада. Међутим, са 13,5% у 2017. години, незапосленост је и даље висока. Дуготрајна незапосленост, тј. број незапослених који траже посао више од годину дана, опала је за око 35% у последње три године. Побољшан је и

положај жена и младих на тржиštu рада, иако се он и даље одликује знатно лошијим стопама активности, запослености и незапослености у односу на мушкарце.

Слика 3. Незапосленост у Србији (% активног становништва)

Слика 4. Стопа учешћа у Србији (% радне снаге)

Извор: Еуростат, национални извори

Предузети су ограничени кораци како би се решили главни структурни проблеми тржишта рада. Демографски трендови су веома негативни: становништво се бројчано брзо смањује и стари. Иако потражња за радном снагом расте, отварање нових радних места је и даље неадекватно. Емиграција високообразованих и даље представља озбиљан изазов. Скоро четвртина свих незапослених има завршено терцијарно образовање, што указује на значајан јаз између стечених вештина и потражње на тржишту рада. Око 1 од 5 у старосној групи од 15 до 24 године није у радном односу, не образује се нити се обучава, иако има извесних побољшања. Активне мере тржишта рада су усмерене на младе људе, жене, технолошке вишкове отпуштене у процесу реструктурирања предузећа у државној својини и дугорочно незапослене. Међутим, ове мере су, с обзиром на број незапослених, сувише ограничене и претежно су једнократне, попут саветовања у вези са послом и сајмова запошљавања. У покушају да подстакне отварање нових радних места, смањи број радника на црно и ограничи утицај који одлука о повећању минималне зараде за 10% има на конкурентност трошкова, Влада је од почетка 2018. године увећала праг личног дохотка који се не опорезује. Међутим, опорезивање радне снаге, нарочито терет социјалног осигурања, и даље је несразмерно високо за оне који имају ниже зараде.

3.2 Способност за суочавање са притиском конкуренције и тржишним снагама унутар ЕУ

Србија је остварила **известан напредак и умерено је припремљена** да се носи са притиском конкуренције и тржишним снагама унутар ЕУ. Структура привреде се побољшала и економска интеграција са ЕУ се додатно повећала.

Међутим, квалитет, једнакост и релевантност образовања и обуке не одговарају у потпуности друштвеним и привредним потребама. Ниво инвестиционе активности је такође испод потреба привреде. Упркос неким побољшањима, МСП се суочавају са низом изазова, укључујући високе и непредвидиве парафискалне намете, као и тежак и

скуп приступ финансијским средствима.

Како би се подржао дугорочни раст, Србија треба да посвети посебну пажњу:

- наставку побољшања квалитета, једнакости и релевантности образовног система;
- подстицању приватних инвестиција и унапређењу одређивања приоритета и управљања јавним инфраструктурним пројектима;
- бољем регулисању и смањењу парафискалних намета.

Образовање и иновације

Образовни систем се суочава с бројним структурним изазовима. Становништво Србије стари и смањује се за око 0,5% годишње. Јавна потрошња за образовање изражена у процентима БДП упоредива је са потрошњом у земљама ЕУ, али су резултати у погледу стицања вештина и кључних компетенција слабији. Србија је рангирана испод свих држава чланица ЕУ у Индексу људског капитала Светског економског форума 2017. године, са нарочито slabим резултатима у старосној групи од 15 до 24 године. Ниво инвестиција у истраживања је испод 1% БДП, а сарадња између истраживача у јавном и приватном сектору није систематски подржана.

Квалитет, једнакост и релевантност образовања и обуке морају бити побољшани како би боље одговарали друштвеним потребама. И послодавци и дипломци верују да образовне институције у земљи не пружају ученицима и студентима кључне меке вештине, као што су решавање проблема и доношење одлука. Национални стратешки документи и недавно усвојено законодавство усмерени су на решавање проблема застарелих наставних планова и програма и застарелих наставних метода у предуниверзитетском образовању; међутим, спровођење тек треба да уследи. Усвојен је Закон о националним оквирима квалификација и сада би требало да он буде повезан са прогресивном реформом образовног система на свим нивоима, укључујући неформално и информално образовање.

Физички капитал и квалитет инфраструктуре

Стање и квалитет инфраструктуре су сиромашни и испод потреба привреде. Учешће укупних инвестиција у привреди је ниско, испод 20% БДП. Рад на главним инфраструктурним пројектима је последњих година интензивирао, али је ниво јавних инвестиција и даље нижи од оптималног. Стране директне инвестиције су у последње три године у порасту и остају изнад 5% БДП. Велики удео тих инвестиција био је каналисан на гринфилд пројекте у секторима размене роба и услуга, чиме се даље повећава база за производњу и извоз.

Структурне реформе у сектору транспорта и енергетике могле би подржати нове инвестиције. Како би се обезбедило ефикасно коришћење јавних ресурса, потребно је додатно ојачати процесе процене инвестиција, спровођења и праћења. Сектори транспорта и енергетике захтевају побољшање управљања саобраћајем, одржавања и безбедности саобраћаја на путевима, као и енергетске ефикасности и диверсификације. Инфраструктура информационих и комуникационих технологија наставила је да се шири. Готово две трећине домаћинстава има приступ интернету код куће и повећана је употреба онлајн јавних услуга. Власти су дигитализацију одредиле као један од главних приоритета.

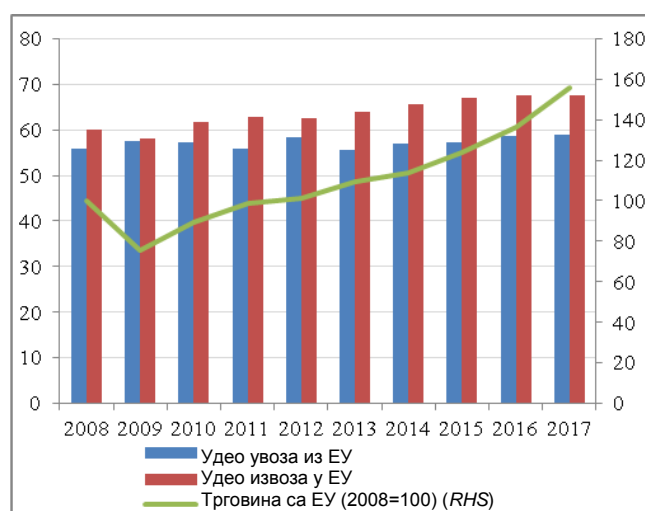
Структура сектора и предузећа

Структура привреде је наставила постепено да се мења. Због велике зависности од временских услова, учинак пољопривреде био је променљив. Ипак, њен удео у БДП опада неколико година заредом, потврђујући померање привредне делатности ка другим секторима. Међутим, са 6,5% БДП и близу петине укупне запослености, пољопривреда је и даље релативно важна у поређењу са сличним земљама. Услуге и индустрија су и даље доминантни у привреди, како у погледу додате вредности – са акцијама нешто већим од половине, односно једне петине БДП – тако и у погледу запослености. Недавни прилив страних директних инвестиција помогао је оживљавању производних активности. Међутим, неке стране инвестиције имају користи од државне помоћи и остају технолошки мање софистициране. Надаље, потребно је одржати инвестирање у индустрију и производњу ради заштите и надоградње вештина, побољшања продуктивности и обезбеђивања интеграције већег броја домаћих фирми у прекограничне вредносне ланце.

Повећана је хоризонтална подршка малим и средњим предузећима. Мала и средња предузећа (МСП) су нарочито активна у грађевинарству, малопродаји и туристичким услугама. Како би се даље подстакло развој малих и средњих предузећа, Влада је продужила активности из Године предузетништва 2016 на читаву деценију и обезбеђује различите програме финансијске и нефинансијске помоћи сектору. Без обзира на то, МСП се суочавају са бројним изазовима, укључујући и непредвидиво пословно окружење, а најосетљивија су на високе и непредвидиве парафискалне намете. Упркос недавним побољшањима, приступ финансијским средствима је и даље тежак и скуп.

Економска интеграција са ЕУ и ценовна конкурентност

Слика 5. Трговинска интеграција Србије са ЕУ

Извор: Еуростат, национални извори

Економска интеграција са ЕУ се додатно повећала. Отвореност трговине порасла је изнад 110% БДП у 2017. години, јер су се и увоз и извоз увећали за двоцифрен проценат вредности у еврима. ЕУ је главни трговински и инвестициони партнер Србије, учествујући у око две трећине укупне трговине и обезбеђујући више од три четвртине нето прилива страних директних инвестиција. Следе земље Централноевропског споразума о слободној трговини (ЦЕФТА), које су прошле године чиниле око петину извоза, али мање од 5% укупног увоза. Развој регионалног привредног подручја заснован на правилима и стандардима ЕУ, којима теже све привреде Западног Балкана, има потенцијал да

створи неискоришћени раст. Национална инфраструктура квалитета још увек не подржава у потпуности трговинске оператере и постоје нетарифне баријере које ометају унутаррегионалну трговину, као и трговину са ЕУ. Боље услуге би се могле понудити како би се подржала интернационализација привредних друштава, нарочито малих и средњих предузећа, те спојила домаћа и страна привредна друштва. Динар је у 2017. години порастао у односу на све главне валуте, смањивши ценовну конкурентност. Међутим, неценовна конкурентност се додатно побољшала услед раста страних директних инвестиција у секторе размене роба и услуга.

4. РЕГИОНАЛНА ПИТАЊА И МЕЂУНАРОДНЕ ОБАВЕЗЕ

Нема отворених питања која се тичу поштовања *Дејтонског/Париског мировног споразума* од стране Србије. Србија и даље подржава Босну и Херцеговину на путу ка придруживању ЕУ и суверенитет и територијални интегритет Босне и Херцеговине. Како је предвиђено Дејтонским споразумом, Србија наставља са очувањем посебних односа са Републиком Српском, са којом је одржана заједничка седница влада у Београду у новембру 2017. године.

Према наводима тужиоца Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију (МКТЈ)/Механизма за међународне кривичне судове (ММКС), сарадња Србије у вези са захтевима за помоћ била је и даље задовољавајућа у извештајном периоду. Међутим, у децембру 2017. године, и бивши председник МКТЈ-а и тужилац МКТЈ-а, поново су изнели забринутост због недостатка сарадње Србије у вези са предметом против грађана Србије, а у вези са непоштовањем суда. Након тога је ММКС потврдио своју надлежност над овим предметом непоштовања суда и одлучио да размотри да ли ће га упутити на процесуирање државним органима, како је предвиђено његовим Статутом. С тим у вези, српске власти су навестиле да је Србија „спремна да спроведе кривични поступак“ против оптужених. ММКС је осим тога одобрио захтев тужиоца *Amicus Curiae* да припреми поднеске о овом упућивању у Србију, укључујући и о томе да ли ће служити интересима правде, сврсисходности поступка и да ли ће поштовати право оптужених на правично суђење. Одлуку о упућивању предмета на крају ће морати да донесе ММКС.

Неопходно је да Србија у потпуности и недвосмислено прихвати и спроведе пресуде и одлуке МКТЈ-а и покаже спремност да се суочи са својом недавном прошлошћу. Постојали су случајеви у којима су државни органи организовали јавне форуме за ратне злочинце које је осудио МКТЈ. Један од ових случајева је и довођење ратног злочинца кога је осудио МКТЈ-а да буде гостујући предавач на Војној академији Србије. Овакав развој ситуације изазива забринутост.

Домаће процесуирање ратних злочина

Србија нема билатералне споразуме о имунитету којима се ослобађа надлежности *Међународног кривичног трибунала* и сагласна је са заједничким ставовима ЕУ о интегритету Римског статута, заједно са сродним водећим начелима ЕУ о билатералним споразумима о имунитету.

Уз Босну и Херцеговину, Хрватску и Црну Гору, Србија је наставила блиску сарадњу у оквиру *Процеса Сарајевске декларације*, чији је циљ проналажење одрживих решења за око 74.000 људи који су постали избеглице или расељена лица као резултат оружаних сукоба у бившој Југославији током 90-их. У Србији је постигнут изванредан напредак у спровођењу унапређеног плана за 6289 стамбених јединица у вредности од 105 милиона евра које финансира ЕУ; до сада је испоручено 1100 стамбених решења. Имплементација касни, али се убрзава. Питање пензија избеглица између Хрватске и Србије и даље није решено.

Нерешена судбина *несталих лица* која су нестала у сукобима током 90-их и даље је хуманитарно питање на Западном Балкану. У марту 2018. године 10.332 људи још увек се водило као нестало као последица конфликта у региону. Од тог броја, 6675 случајева се односи на сукоб у Босни и Херцеговини, 2057 на сукоб у Хрватској и 1658 на сукоб на Косову. Недостатак информација о гробницама и потешкоће у

идентификацији до сада ексхумираних посмртних остатака и даље представљају кључне препреке у решавању преосталих случајева несталих лица у региону. Потребно је наставити напоре како би се пронашле информације о потенцијалним гробницама и како би се разјаснила судбина и лоцирали они који се и даље воде као нестали. Две седнице Радне групе Београда и Приштине за нестала лица, којима је председавао Међународни комитет Црвеног крста (МКЦК), одржане су 2017. године. У седишту Међународног комитета Црвеног крста у Женеви одржана је ванредна седница сазвана у оквиру округлог стола који је организовала Привремена административна мисија Уједињених нација на Косову (УНМИК), под покровитељством Канцеларије високог комесара Уједињених нација за људска права, како би се интензивирало разјашњавање судбине несталих лица на Косову. После више од 18 месеци рада на ископавању на локалитету потенцијалне гробнице код рудника Кижевак, општина Рашка, српске власти су званично затвориле локацију у јуну 2017. године и нису пронађени трагови жртва. Министарство унутрашњих послова Србије је сарађивало у пружању информација из својих архива МКЦК-у, у вези са несталим лицима на Косову 1998-1999. Министарство одбране није доставило никакве информације. У новембру 2017. године у Београду је одржан састанак српских и црногорских комисија за нестала лица и размењене су релевантне информације. У сарадњи Србије и Хрватске није остварен напредак. Комисије две владе су се последњи пут формално састале у јуну 2015. године.

Регионална сарадња и добросуседски односи представљају кључни део процеса европских интеграција Србије и доприносе стабилности, помирењу и позитивној клими за решавање отворених билатералних питања и наслеђа прошлости. Србија је наставила учешће у низу иницијатива регионалне сарадње у Југоисточној Европи, као што су Процес сарадње у Југоисточној Европи, Савет за регионалну сарадњу, Централноевропски споразум о слободној трговини (ЦЕФТА), Јадранско-јонска иницијатива, Макрорегионалне стратегије Европске Уније за дунавски регион (*EUSDR*), стратегије за Јадранско-јонски регион (*EUSAIR*), Брдо-Бриони процес, иницијатива Западнобалканска шесторка и Берлински процес. Председница Владе Србије је такође учествовала на неформалном састанку регионалних лидера у Драчу у Албанији у августу 2017. године. Србија је преузела годишње ротирајуће председавање ЦЕФТА 2017. године. Србија је наставила да активно подржава Комисију коалиције за помирење и Игманску иницијативу о регионалном помирењу.

Подстицај у оквиру Берлинског процеса и иницијативе Западнобалканска шесторка, првенствено у оквиру агенде за повезивање, наставио је да пружа подршку појачаној регионалној сарадњи. Ослањајући се на резултате претходних самита, самит одржан у Трсту у јулу 2017. године препознао је даљи напредак у агенди повезивања, али је отворена и сарадња у новим областима, на успостављању регионалног економског подручја (РЕП). Србија је активно учествовала и брзо је именовала националног координатора за РЕП. Спровођење вишегодишњег акционог плана за РЕП ојачаће трговинске везе у ЦЕФТА како би се омогућила даља економска интеграција унутар региона, заснована на правилима и стандардима ЕУ. Србија такође треба да појача напоре за спровођење мера реформи повезивања за које се определила у оквиру агенде за повезивање, посебно оних које омогућавају успостављање регионалног тржишта електричне енергије. Спровођење мера реформи повезивања остаје од кључног значаја за функционисање интегрисаних транспортних и енергетских мрежа.

Србија је и даље конструктивно посвећена *билатералним односима* са другим земљама обухваћеним процесом проширења и суседним државама чланицама ЕУ. Билатералне конвенције о регионалној сарадњи (из члана 15. ССП-а) су на снази са

Црном Гором и Бившом Југословенском Републиком Македонијом. Конвенција са Босном и Херцеговином потписана је у јануару 2018. године и тек треба да се ратификује. Србија је покренула процес закључења конвенције са Албанијом.

Односи са *Албанијом* и даље су уопштено посматрано стабилни. Прве посете албанског председника Србији после неколико деценија, у марту и новембру 2017. године, биле су велики корак напред. Заједничка српско-албанска Привредна комора основана је у Тирани. Билатералне везе су такође ојачане поводом регионалних и међународних догађаја којима су присуствовала оба премијера. Србија сарађује са Албанијом и у оквиру трилатерале Албанија-Србија-Италија. Најскорији трилатерални састанак одржан је у фебруару 2018. године.

Односи са *Босном и Херцеговином* и даље су добри. Прва посета Сарајеву новоизабраног српског председника у региону у септембру 2017. године, која је била и прва посета такве природе од 2011. године, била је важна прекретница. Чланови Председништва Босне и Херцеговине узвратили су посету Београду у децембру 2017. године. Министри иностраних послова Србије, Босне и Херцеговине и Турске састали су се у Београду у децембру 2017. године. председавајући Саветом министара Босне и Херцеговине посетио је Београд у јануару 2017. године, а председавајући Председништвом Босне и Херцеговине у јануару 2018. године. Председник Србије и босански члан Председништва састали су се у Истанбулу у јануару 2018. године.

Односи са *Бившом Југословенском Републиком Македонијом* били су уопштено посматрано добри. Спорадичне тензије, попут оних у августу 2017. године, брзо су решене. Премијер Бивше Југословенске Републике Македоније посетио је Београд у новембру 2017. године.

Односи са *Црном Гором* и даље су добри. Заједнички одбор влада Црне Горе и Србије у контексту придруживања ЕУ састао се по други пут у новембру 2016. године. Црногорски премијер је у фебруару 2017. године посетио Београд и то је била његова прва билатерална посета након што је изабран. У јулу 2017. године, Председница Владе Србије је учествовала на међународном састанку у Подгорици и састала се са својим црногорским колегом. Министар спољних послова Србије посетио је Подгорицу у јануару 2018. године. Није било помака о питањима у вези са правима на држављанство у ове две земље. Демаркација граница још увек није финализована.

Односи са *Турском* су се продубили. У октобру 2017. године, турски председник је посетио Србију. Овом приликом потписано је неколико споразума, укључујући и оснивање Високог савета за стратешку сарадњу. Продужење постојећег билатералног Споразума о слободној трговини парафирала су два председника, док су додатни протоколи формално потписани у јануару 2018. године у Анкари и тренутно су у поступку скупштинске ратификације. Председници Србије и Турске такође су се састали у јулу 2017. године на Светском нафтном конгресу у Истанбулу, поводом годишње Генералне скупштине УН у септембру 2017. године и у Истанбулу у јануару 2018. године.

Односи са суседним државама чланицама ЕУ *Мађарском, Румунијом и Бугарском* су остали добри. Заједничка седница влада Србије и Мађарске и билатерални пословни форум одржан је у новембру 2016. године у Нишу, у Србији. Одржавани су чести министарски састанци. Председник Владе Србије посетио је Румунију у новембру 2016. године. Председник Србије учествовао је на састанцима са премијерима Бугарске, Грчке и Румуније у октобру 2017. године у Варни и у децембру 2017. године у Београду. Односи са *Хрватском* су и даље променљиви. Хрватска председница је

присутствовала инаугурацији новог српског председника. Председник Србије посетио је Хрватску у фебруару 2018. године.

5. НОРМАЛИЗАЦИЈА ОДНОСА ИЗМЕЂУ СРБИЈЕ И КОСОВА

Рад у оквиру дијалога у којем посредује ЕУ, настављен је током периода извештавања. Четири званична састанка на високом нивоу одржана су уз посредовање Високе представнице ЕУ за спољну политику и безбедност и потпредседнице ЕК, Федерике Могерини, у јулу, августу и септембру 2017. године, као и марту 2018. године. Председници Вучић и Тачи договорили су се да ће радити на новој фази дијалога с циљем свеобухватне нормализације односа између Србије и Косова. Овај рад је тренутно у току и треба га убрзати. Састанци на техничком нивоу настављени су почетком 2018. године.

У јануару 2017. године покушало се са слањем воза из Београда на север Косова са исписаним српским националистичким слоганима. Након снажног притиска ЕУ и других међународних партнера, воз није ушао на север Косова.

Спровођење **Споразума од 25. августа 2015. године** је у целини споро. Постигнут је напредак је у вези са **Асоцијацијом/Заједницом српских општина** на Косову. Дана 4. априла 2018. године, Косово је дало мандат Тиму руководиоца да започне израду статута Асоцијације/Заједнице. **Енергетски споразум** између Србије и Косова мора се спровести без даљег одлагања, како би се избегло да овај дуготрајни спор има даље последице по енергетску стабилност и безбедност у Србији, на Косову и у земљама широм Европе. Ове последице су постале акутније и видљивије последњих месеци. Србија хитно треба да региструје и лиценцира две српске енергетске компаније које треба да се успоставе на Косову. Зид у Северној Митровици поред моста незаконито је изграђен у децембру 2016. године. Он је после срушен. **Мост у Митровици**, на коме су започети радови у августу 2016. године, требало би да буде отворен без даљег одлагања или препрека. **Споразум о телекомуникацијама** се сада у потпуности спроводи. У новембру 2016. године, Косову је додељен позивни број који је тада активиран. Србија је основала телекомуникациону компанију као подружницу компаније Телеком Србија у складу са правним и регулаторним оквиром Косова.

Постигнут је даљи напредак у спровођењу „**Првог споразума о принципима који регулишу нормализацију односа**” из априла 2013. године. Споразум о **правосуђу** је сада у потпуности спроведен. У октобру 2017. године, председник Косова Тачи је именовао 40 судија и 13 тужилаца, косовских Срба, као и њихово помоћно особље, чиме је окончан процес запошљавања правосудног кадра за север. Сви бивши српски правосудни кадрови сада су у потпуности интегрисани у косовски систем, као и косовски Срби запослени у оквиру **полиције и цивилне заштите**. У контексту **споразума о официрима за везу**, званичне посете директно организују официри за везу у складу са одговарајућим споразумом, али у неким случајевима споразум се не поштује у потпуности. Догађаји из марта 2018. године у вези са процедурама уласка и поступањем према званичнику Владе Србије Марку Ђурићу повећали су тензије.

Неки од **Споразума из техничког дијалога (2011-2012)** се не спроводе. Обе стране треба да остану посвећене наставку спровођења споразума о заступљености и учешћу Косова на **регионалним форумима**. Питање признавања **универзитетских диплома** тек треба решити, као и елементе у вези са **регистарским таблицама** у оквиру споразума о слободи кретања. Србија тек треба да реши питање премештених српских административних **царинских** структура са деноминацијом Косова које администрирају из Србије и да престане са издавањем документације или стављањем маркица са деноминацијом која је у супротности са датим споразумом. У погледу

интегрисаног управљања границом (ИБМ), док су привремени прелази у потпуности оперативни, Србија је ометала напредак у изградњи четири од шест сталних заједничких прелаза Брњак, Јариње, Кончуљ и Мучибабе. Србија треба да предузме додатне мере за затварање илегалних прелаза. Захтеви за **узајамну правну помоћ** се обрађују. Србија пружа подршку судском процесу у надлежности **ЕУЛЕКС-а**.

Свеукупно гледано, Србија и даље учествује у дијалогу. Међутим, Србија треба да учини додатне значајне напоре и допринесе стварању околности које омогућавају свеобухватну нормализацију односа са Косовом. Правно обавезујући споразум је хитан и пресудан како би Србија и Косово могли да напредују на својим европским путевима. У Србији је председник Вучић у јулу 2017. године покренуо унутрашњи дијалог о Косову.

6. СПОСОБНОСТ ПРЕУЗИМАЊА ОБАВЕЗА КОЈЕ ПРОИСТИЧУ ИЗ ЧЛАНСТВА

6.1. Поглавље 1: Слободно кретање робе

Слободно кретање робе обезбеђује да се многим производима може слободно трговати широм ЕУ на основу заједничких правила и поступака. Када су производи регулисани националним правилима, начело слободног кретања робе спречава да та правила створе неоправдане препреке у трговини.

Србија је **умерено припремљена** у области слободног кретања робе. Постигнут је **известан напредак** у усвајању и спровођењу хармонизованог и секторског законодавства.

У наредној години, Србија нарочито треба да:

→ усвоји акциони план за усклађивање са члановима 34-36. Уговора о функционисању Европске уније (УФЕУ);

→ усвоји стратегију и акциони план за спровођење *правних тековина ЕУ* у овом поглављу, који обухватају секторско („нови приступ” и „стари приступ”) и хоризонтално законодавство и организације;

→ обезбеди одговарајуће административне капацитете у циљу спровођења Уредбе Европске уније о регистрацији, евалуацији, ауторизацији и ограничењу хемикалија, као и у Дирекцији за мере и драгоцене метале.

Општа начела

Није постигнут напредак у области **општих начела** слободног кретања робе. Србија још увек није усвојила **акциони план за усклађивање са члановима 34-36. Уговора о функционисању Европске уније (УФЕУ)**. Србија такође још увек није усвојила стратегију и акциони план за спровођење *правних тековина ЕУ* за ово поглавље. Административне структуре за техничке прописе, стандарде, акредитацију, метрологију, оцену усаглашености и тржишни надзор захтевају даље јачање.

Нехармонизована област

Постигнут је **известан напредак у обавештавању о техничким прописима**, усвајањем закона о техничким захтевима за оцену производа и усаглашености, чији је циљ успостављање правног основа за функционисање контакт тачке за производе у складу са *правним тековинама ЕУ*. Успостављене су мреже контакт тачака међу органима власти и међу привредним субјектима који имају користи од тренутног поступка обавештавања.

Хармонизована област: инфраструктура квалитета

Правни основ за техничке прописе, стандарде, оцену усаглашености, метрологију и акредитацију постоји и осмишљена је са циљем усклађивања са *правним тековинама ЕУ*; међутим, административни капацитети и финансијска средства треба даље да се унапређују у областима тржишног надзора, метрологије, акредитације и стандарда.

У погледу **стандардизације**, Институт за стандардизацију Србије (ИСС) је постао пуноправни члан Европског одбора за стандардизацију (*CEN*) и Европског одбора за стандардизацију у области електротехнике (*CENELEC*) у јануару 2017. године. Од јануара 2018. године, ниво усвојених европских стандарда достигао је 98% (стандарда *CEN* и *CENELEC*). Институт за стандардизацију Србије је такође усвојио 26,5% стандарда Европског института за стандардизацију из области телекомуникација.

Административни и финансијски капацитети Института за стандардизацију Србије су благо побољшани, али захтевају даље јачање.

Побољшана је опрема за унапређење услуга **оцењивања усаглашености**. Тренутно у Србији постоје 552 **тела за оцену усаглашености**, а још 180 је у процесу акредитације.

Потребни су додатни напори за ефикасно спровођење претпоставке усаглашености, у односу на увоз робе из ЕУ.

Када је реч о **акредитацији**, Акредитационо тело Србије (АТС) је, у поступку колегијалног оцењивања, поново успешно оцењено од стране Европске организације за акредитацију у 2017. години, што омогућава Акредитационом телу Србије да задржи свој статус у Мултилатералном споразуму о међусобном признавању еквивалентности система акредитације.

У погледу **метрологије**, Дирекција за мере и драгоцене метале има врло мале административне капацитете, што је спречава да обавља своје свакодневне активности, као и надзорну улогу. Број међународно признатих националних стандарда за калибрацију и мерење износи 147. Није постигнут напредак у области **тржишног надзора**, будући да измене и допуне Закона о општој безбедности производа, које имају за циљ даље усклађивање са *правним тековинама ЕУ*, остају да се усвоје. Административни и финансијски капацитети тржишне инспекције су и даље неадекватни. У 2017. години органи тржишног надзора извршили су 5.254 инспекције у области усаглашености и безбедности производа; 1.228 опасних производа је уклоњено са тржишта, у активностима проактивног и реактивног тржишног надзора.

Хармонизована област: секторско законодавство

Кад је реч о **законодавству „новог и глобалног приступа” у области производа** у 2017. години су усвојени су одговарајући прописи о опреми и заштитним системима намењеним за коришћење у потенцијално експлозивним атмосферама, рекреативним возилима, преносној опреми под притиском и аеросолним распршивачима, као и закон о медицинским уређајима, са циљем да се обезбеди потпуна усаглашеност са *правним тековинама ЕУ*. Законодавство о мерним инструментима је усвојено 2018. године, са циљем потпуног усаглашавања са *правним тековинама ЕУ*. Потребно је даље усаглашавање у областима жичара, радио и телекомуникационе опреме, опреме под притиском, грађевинских производа, цивилних експлозива, пиротехничких производа, сигурности играчака, еко-дизајна, енергетске ефикасности и **цивилних експлозива**. Компаније пријављују све трансакције у вези са цивилним експлозивом Министарству унутрашњих послова.

Када је реч о **законодавству „старог приступа” у области производа**, законодавство о тракторима, моторним возилима, емисијама вандрумске покретне механизације није у складу са законодавством ЕУ. Прописи Европске уније о регистрацији, евалуацији,

ауторизацији и ограничењу хемикалија (*REACH*) и пропис о класификацији, обележавању и паковању хемикалија (*CLP*) имају за циљ усаглашавање са *правним тековинама ЕУ*. Пропис о класификацији, обележавању и паковању хемикалија је у складу са Глобално хармонизованим системом УН за класификацију и обележавање хемикалија. За ефикасно спровођење прописа Европске уније о регистрацији, процени, одобрењу и ограничењу хемикалија (*REACH*) потребно је доношење одговарајућих закона и обезбеђивање адекватних капацитета за примену. Треба ојачати административне и инспекцијске капацитете неопходне за спровођење прописа *REACH* и *CLP*. Када је у питању **љубриво**, постојеће законодавство треба изменити како би се обезбедила акредитација релевантних тела за оцену усаглашености.

Постоји систем за лицензирање и регулисање за провредне субјекте који се баве **прекурсорима дрога**, који их обавезује да пријаве сумњиве налоге или трансакције. Механизми за откривање кријумчарења прекурсора дрога су такође на снази. Законодавство **добре лабораторијске праксе** је успостављено и има за циљ потпуно усаглашавање са *правним тековинама ЕУ*.

У погледу **процедуралних мера**, Србија је имплементирала националне контролне листе наоружања и војне опреме за робу двоструке намене у складу са режимом ЕУ и међународним контролама извоза; међутим, национално законодавство није у складу са прописима ЕУ у погледу **ватреног оружја** или **производа за потребе одбране**. Српско законодавство у погледу одређивања цена **медицинских производа** и повратка **културних добара** која су незаконито уклоњена са територије државе чланице ЕУ, мора бити усклађено са *правним тековинама ЕУ*.

6.2. Поглавље 2: Слобода кретања радника

Грађани једне државе чланице имају право на рад у другој држави чланици и морају им се обезбедити исти радни и социјални услови као и осталим радницима.

Србија је **умерено припремљена** у области слободе кретања радника. Постигнут је **известан напредак** у извештајном периоду.

У наредној години, Србија нарочито треба да:

→ настави да јача сарадњу са земљама чланицама ЕУ на координацији система социјалне сигурности.

Нису усвојени нови закони **о приступу тржишту рада**. Потребно је даље поједноставити процедуре за издавање радних дозвола грађанима ЕУ, за које тренутно важе закони за држављане трећих земаља. Грађани ЕУ ће имати потпуно слободан приступ тржишту рада (без радне дозволе) тек од дана приступања Србије Европској унији.

Није било напретка у припремама за придруживање *EURES*-у (Европска служба за запошљавање).

У погледу **координације система социјалне сигурности**, ратификован је нови споразум са Румунијом, док је споразум са Грчком потписан. Почеле су припреме за споразуме о електронској размени података о социјалној сигурности са Бугарском, Мађарском и Италијом. Електронска размена података о социјалној сигурности оперативна је са Словенијом, Хрватском, Бившом Југословенском Републиком Македонијом и Црном Гором. Треба додатно побољшати законодавне и техничке услове у институцијама социјалне сигурности за сарадњу са колегама у земљама чланицама ЕУ.

Није било напретка по питању **Европске картице здравственог осигурања**.

6.3. Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга

Физичка и правна лица у ЕУ имају право пословног настањивања у свакој држави чланици, као и право пружања прекограничних услуга. За одређене регулисане професије, постоје правила о узајамном признавању стручних квалификација. Поштанске услуге се постепено отварају за суочавање с конкуренцијом.

Србија је умерено припремљена у овим областима. **Известан напредак** је остварен у усклађивању законодавства у областима поштанских услуга и узајамног признавања стручних квалификација.

У наредној години, Србија нарочито треба да:

→ усвоји кровни закон о услугама, настави рад на хармонизацији секторских прописа са кровним законом и правним тековинама ЕУ и да оснује јединствено контакт место за пружаоце услуга који треба да прибаве информације и заврше административне формалности преко интернета;

→ усвоји нови закон о узајамном признавању стручних квалификација и спроведе усвојену стратегију и акциони план;

→ усвоји нови закон о поштанским услугама и релевантно законодавство за спровођење у циљу даљег отварања поштанског тржишта; повећа капацитет за инспекцију поштанских услуга.

Није било развоја у области **права пословног настањивања**. Није установљено ни јединствено контакт место.

Када је у питању **слобода пружања прекограничних услуга**, кровни закон о услугама још увек није усвојен. Акциони план за усклађивање секторских закона са кровним законом и Директивом о услугама усвојен је у децембру 2016.

У септембру 2017, влада је усвојила стратегију 2017-2020 која се односи на **поштанске услуге**. Закон о поштанским услугама, чији је циљ усаглашавање са другом и трећом Поштанском директивом, тренутно је у напредној фази припреме и тек треба да буде усвојен. Спровођењем овог закона додатно ће бити поспешена либерализација тржишта и повећана овлашћења регулатора за поштанске услуге у складу са правним тековинама. Капацитет за инспекцију поштанских услуга је још увек недовољан. Поштански оператор још увек није трансформисан у приватно предузеће.

У новембру 2017, влада је усвојила стратегију о хармонизацији, преносу и спровођењу правних тековина у области **узајамног признавања стручних квалификација**.

6.4. Поглавље 4: Слободно кретање капитала

У ЕУ, капитал и инвестиције морају имати несметан проток без ограничења, док за прекогранична плаћања постоје заједничка правила. Банке и други привредни субјекти примењују одређена правила којима се пружа подршка борби против прања новца и финансирања тероризма.

Србија је умерено припремљена за слободно кретање капитала. **Нема напретка** у вези са препорукама које су донесене на састанку 2016.

У наредној години, Србија нарочито треба да:

→ додатно либерализује кретање капитала у складу са својим обавезама које проистичу из Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП);

→ додатно усклади своје прописе са најновијим правним тековинама о спречавању коришћења финансијског система у сврхе прања новца или финансирања тероризма, повећа капацитет Управе за спречавање прања новца и повећа степен сарадње између свих заинтересованих страна у циљу истраге и извештавања.

Одређена ограничења у вези са **кретањем капитала и плаћањем** остају у супротности са ССП-ом и нису у складу са *правним тековинама ЕУ*. Ово се посебно односи на финансијске кредите правних субјеката из Србије клијентима који нису резиденти и на куповину пољопривредног земљишта коју остварују држављани ЕУ под истим условима који важе за држављане Србије. Измене закона о девизном пословању, усмерене на уклањање ограничења нерезидентним клијентима, договорене су али још увек нису усвојене.

Није забележен развој у погледу **платних система**; српско законодавство је у овој области већ углавном у складу са правним тековинама.

У погледу **борбе против прања новца** и финансирања тероризма, нови закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма (ЗОСПНФТ) усвојен је у децембру 2017, уз додатно усаглашавање законодавства са Директивом ЕУ о спречавању коришћења финансијског система у сврху прања новца или финансирања тероризма (*AML/CFT*). Ипак, одређени број недостатака је остао, укључујући превентивне мере *AML/CFT* уз надзорне активности у финансијском и нефинансијском сектору које би ублажиле ризике. Радна група за финансијске мере против прања новца (*FATF*) установила је да Србија није предузела довољне корективне мере потребне за отклањање стратешких недостатака констатованих 2016. године у извештају Манивал и позвала Србију да припреми акциони план. У фебруару 2018, *FATF* је ставила Србију на своју сиву листу надлежности са стратешким недостацима у свом режиму *AML/CFT*. Управа за спречавање прања новца (УСПН) функционише као финансијско-обавештајна јединица у оквиру Министарства финансија. Током 2017, проблем неодговарајућих просторија је отклоњен и ангажовано је и ново особље. Ипак, УСПН и даље има мањак запослених а њен надзорни капацитет остаје слаб. Током 2017, пријављено је 2.417 сумњивих трансакција. Највећи број је стигао из банака са преко 752 извештаја о сумњивим клијентима. УСПН је проследила информације о 354 извештаја релевантним органима за спровођење мера. УСПН је ради гоњења предала 44 случаја, који су резултовали са 10 осуђујућих пресуда за прање новца. Сарадња заинтересованих страна у овој области и даље није довољна за обезбеђивање одговарајућих истрага и гоњења кривичних дела.

6.5. Поглавље 5: Јавне набавке

Правила ЕУ обезбеђују да јавне набавке добара, услуга и радова у било којој земљи чланице буду транспарентне и отворене за сва привредна друштва из ЕУ на основу једнаког третмана и забране дискриминације.

Србија је у овој области **умерено припремљена**. Није било напретка током извештајног периода. Неопходни су знатни напори како би конкурентност, ефикасност и транспарентност у јавним набавкама биле унапређене.

У наредној години, Србија нарочито треба да:

→ обезбеди даљи процес усаглашавања са Директивама ЕУ о јавним набавкама, укључујући и концесије;

→ обезбеди да међудржавни споразуми који су закључени са трећим државама и њихова примена не буду неоправдано ограничавајући по конкуренцију и да буду у складу са националним законодавством и правним тековинама ЕУ;

→ настави са оснаживањем капацитета Управе за јавне набавке, Републичке комисије за заштиту права у поступцима јавних набавки, као и капацитете управних судова.

Институционално уређење и усаглашавање закона

Правни оквир је начелно у складу са правним тековинама ЕУ. Законодавство у погледу јавних набавки у области одбране и безбедности још увек садржи превише изузетака који се у великој мери и без образложења примењују. Србија треба да обезбеди да међудржавни споразуми који су закључени са државама које нису чланице ЕУ, као и примена тих споразума, буду у складу са начелима једнаког третмана, забране дискриминације, транспарентности и конкуренције и у потпуности у складу са начелима правних тековина ЕУ и националног законодавства. Закон о јавно-приватном партнерству и концесијама је измењен у децембру 2016, између осталог да дозволи могућност доделе концесија у фазама, уколико процењена вредност уговора премаши вредност од 50 милиона EUR. Влада је у јануару 2017. усвојила релевантне прописе за спровођење овог измењеног закона. Законодавство још увек није у складу са новом Директивом о концесијама.

У децембру 2016, влада је усвојила акциони план за спровођење **стратегије** за јавне набавке за **2017. годину**. Спровођење овог акционог плана делимично је спроведено са кашњењем у усвајању новог законодавства. У децембру 2017, влада је усвојила нови акциони план за 2018.

Управа за јавне набавке (УЈН) надгледа поштовање Закона о јавним набавкама и одржава Портал јавних набавки. УЈН је објавила четири приручника и један модел тендерске документације за јавне наручиоце како би им помогла у примени закона.

Капацитет за примену и спровођење

У првој половини 2017, тржиште јавних набавки у Србији се незнатно смањило као и проценат БДП-а на 7,2 % пратећи тако тренд из 2016. Током 2016. године, проценат је пао на 8% са 8,9 % колико је износио 2015, након трогодишњег узастопног раста. Просечан број понуда по тендеру се у првој половини 2017. године повећао на 3,3, са 2,9 понуда по тендеру колико је износио и 2016. и 2015. Удео уговора који је додељен страним понуђачима је пао на 1% у првој половини 2017, након повећања на 5% у 2016, са 2% у 2015.

Праћење доделе уговора и примена остају на стабилном нивоу. Однос броја преговарачких поступака без претходне објаве позива остаје низак, уз додатни пад на 3% у првој половини 2017. и 2016, са 4% колико је износио 2015. Процент отворених поступака повећао се на укупно 93% од укупне вредности уговора у првој половини 2017. и у 2016, са 89% у 2015, уз повећану транспарентност. Уговори централизоване јавне набавке попели су се на 15% од укупног буџета за годишње набавке у 2016. и првој половини 2017, са 10,7% у 2015. Ово би требало да има позитиван утицај на ефикасност. Ипак, коришћење критеријума економски најповољније понуде оштро је пало на 12% у 2016. и првој половини 2017. са 19% у 2015. Повећана употреба најниже цене као критеријума за избор могла би да за крајњи резултат има већу укупну цену по животном циклусу производа за грађане Србије. Напредак није остварен у области електронске набавке и коришћења тзв. е-алата, попут електронски поднесених понуда и електронских лицитација. Неопходно је припремити детаљан и свеобухватан план за

спровођење електронских набавки. Неправилности су пронађене у 10% тендера које је проверила Државна ревизорска институција у 2016, снижено са 28% у 2015, указујући на потенцијално позитивне трендове у спровођењу тендера.

Капацитет за управљање поступцима јавних набавки додатно је унапређен сертификацијом додатних 670 службеника за јавне набавке у 2016. и додатних 474 током 2017. УЈН је 2017. године први пут добила одобрење да повећа број запослених и ангажује осморо нових људи. Поступак селекције кандидата је у току. Ипак, са укупним бројем од 28 тренутно запослених и веома широким обимом дужности, УЈН и даље недостају административни капацитети за извршење разних задатака. Комисија за јавно-приватно партнерство и концесије такође има мањи број запослених од потребног, док једино потпредседник Комисије ради пуно радно време на предлозима пројеката.

Није забележен развој у погледу оквира за **интегритет и поступање у случајевима сукоба интереса**.

Систем ефикасних правних средстава

Законодавство које се односи на **право на правна средства** начелно је у складу с правним тековинама ЕУ а примењује га Републичка комисија за заштиту права у поступцима јавних набавки (Републичка комисија), као независан државни орган.

Републичка комисија донела је 1.370 одлука о захтевима за заштиту права у 2016. и додатне 834 за првих девет месеци у 2017. години. Поступци јавних набавки су делимично или у потпуности поништени у 786 случајева у 2016. (57% од свих одлука) и 515 случајева за првих девет месеци у 2017. (61% свих одлука). Републичка комисија је поново размотрила спровођење свих својих одлука које су за резултат имале налог за делимичним или комплетним поништењем поступка јавне набавке. Број јавних наручилаца који се није жалио је пао на испод 1% од свих донесених одлука. Током 2016, Републичка комисија је донела решења о казни за 11 јавних наручилаца који нису поступили по решењима и одлукама комисије. Комисија је донела одређени број других одлука које су у складу са њеним широким овлашћењима, укључујући и одлуке о жалбама на закључке јавних наручилаца у 203 случаја у 2016. и додатна 162 случаја за првих девет месеци 2017.

У смислу **капацитета за спровођење**, Републичка комисија је припремила интерни акциони план за побољшање свог рада. Нови чланови су се придружили у децембру 2016, у складу са изменама закона о набавкама из 2015. којима се предвиђа повећање броја чланова са 6 на 8. Комисија није користила своје право да покрене и спроведе прекршајне поступке у првом степену због недоследности у прописима о набавкама и и прекршајима. Јавним наручиоцима је овим отежан приступ судском преиспитивању Републичке комисије у овој области.

Капацитет управних судова за решавање сложенијих и бројних случајева јавних набавки остаје слаб и поступак је веома дугачак.

6.6. Поглавље 6: Право привредних друштава

Европска Унија има заједничка правила о захтевима у погледу оснивања и регистрације привредних друштава, као и у погледу обелодањивања информација о привредним друштвима, уз комплементарна правила о рачуноводственом и финансијском извештавању и о законом прописаној ревизији.

Србија је на **добром нивоу припремљености** по питању права привредних друштава. Није остварен **никакав напредак** у периоду извештавања.

У наредној години Србија треба да обрати посебну пажњу на:

→ усвајање закона о привредним друштвима који је у припреми и наставак побољшавања усклађивања са правним тековинама ЕУ о привредним друштвима, посебно када је реч о предузимањима и захтевима у погледу транспарентности листираних друштава;

→ усклађивање свог законодавства из области рачуноводства и законске ревизије са правним тековинама ЕУ и обезбеђивање адекватног финансирања и ресурса за систем надзора јавне ревизије.

Измене **закона о привредним друштвима**, који ће укључити и одредбе о прекограничним спајањима друштава, у напредној су фази припрема, али тек треба да буду усвојене. Потребно је даље усклађивање захтева у погледу транспарентности за листирана друштва и понуда за предузимање у преосталим областима. Кодекс корпоративног управљања Републике Србије заснива се на најбољој пракси ЕУ и принципима ОЕЦД-а. Циљ измена Закона о привредним друштвима и Закона о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре Републике Србије јесте да се олакша поступак електронске регистрације за привредне субјекте, укључујући и једночлана привредна друштва. Србија наставља да унапређује размену са пословним регистрима земаља чланица ЕУ.

Што се тиче **корпоративног рачуноводства и ревизије**, законодавни оквир још увек није усклађен са правним тековинама ЕУ. Систем надзора јавне ревизије биће реорганизован; овде треба обратити пажњу на захтеве за осигурање квалитета, истраге и санкције у вези са субјектима од јавног интереса. Србија примењује Међународне стандарде финансијског извештавања (МСФИ) и МСФИ за мала и средња привредна друштва.

6.7. Поглавље 7: Право интелектуалне својине

ЕУ има хармонизована правила за правну заштиту права интелектуалне својине, као и правила за правну заштиту ауторског и сродних права. Правила за правну заштиту права интелектуалне својине односе се, на пример, на патенте и жигове, дизајн, биотехнолошке проналаске и лекове и медицинска средства. Правила за правну заштиту ауторског и сродних права односе се, на пример, на књиге, филмове, компјутерске програме и радиодифузију.

Србија је достигла **добар ниво припремљености** по питању права интелектуалне својине. Није остварен **никакав напредак** у овој области. Препоруке које су дате 2016. године нису испуњене.

Препоруке остају на снази, и према томе, Србија би посебно требало да:

→ додатно усклади Закон о ауторском и сродним правима, Закон о заштити топографија полупроводничких производа, Закон о патентима и Закон о жиговима са правним тековинама ЕУ;

→ додатно ојача капацитет за спровођење и координацију различитих заинтересованих страна.

Нови закон о **ауторским и сродним правима** и закон о заштити топографија полупроводничких производа треба да буду усвојени. Поступак доношења закона у овој области је спор.

У погледу **права индустријске својине**, закон о патентима и закон о жиговима треба даље усклађивати са правним тековинама ЕУ. Завод за интелектуалну својину је релативно добро кадровски опремљен и ефикасан.

Кад је реч о **спровођењу прописа**, количина кривотворене и пиратске робе коју је Тржишна инспекција конфисковала значајно је порасла у 2016. години, а затим је нагло опала у 2017. години, али је повећан број захтева које су доставили привредни субјекти. Број предмета уништених од стране царинске управе готово је преполовљен у 2016. години и тај тренд је настављен у 2017. години. Број провера законитости софтвера који је извршила пореска управа мало је смањен у 2016. години, а затим је повећан у 2017. години. Број оптужница које је подигло Републичко јавно тужилаштво повећан је у 2016. и поново у 2017. години. Законодавство у области права интелектуалне својине и даље треба ускладити са Директивом о спровођењу права интелектуалне својине. Стално координационо тело за спровођење права интелектуалне својине, које је основано у октобру 2014. године, није се састајало током 2016. Његове три радне групе биле су активне у активностима подизања нивоа свести, у изради ревидираног стратешког оквира права интелектуалне својине и у размени информација за спровођење права интелектуалне својине. Координација између различитих институција укључених у спровођење права интелектуалне својине захтева даље јачање кроз адекватну ИТ инфраструктуру. Ревидирани стратешки оквир за право интелектуалне својине треба да буде усвојен.

6.8. Поглавље 8: Политика у области конкуренције

Правила ЕУ штите слободну конкуренцију. Она укључују антимонополска правила против рестриктивних споразума између привредних друштава и злоупотребе доминантног положаја, а такође укључују правила о концентрацијама привредних друштава које би значајно ометале конкуренцију. Правила ЕУ такође спречавају владе да додељују државну помоћ која нарушава конкуренцију.

Србија поседује **известан ниво припремљености / умерену припремљеност** у области конкуренције. Није остварен **никакав напредак** у погледу усклађености законодавства и примене правила о државној помоћи.

У наредној години, Србија треба да обрати посебну пажњу на:

→ остваривање значајног напретка у усклађивању свог законодавства о државној помоћи, а нарочито на укидање изузећа предузећа у поступку приватизације од контроле државне помоћи, у складу са својим обавезама из Споразума о стабилизацији и придруживању;

→ предузимање додатних корака за усклађивање постојећих шема, посебно шема фискалне државне помоћи (Закон о порезу на добит правних лица, Закон о порезу на доходак грађана и Закон о слободним зонама) са правним тековинама ЕУ;

→ појачање својих напора како би Комисија за контролу државне помоћи постала независнија и ефикаснија.

Повреде конкуренције и концентрација

Законодавни оквир и даље је начелно у складу са чланом 101. (рестриктивни споразуми) и чланом 102. (злоупотреба доминантног положаја) УФЕУ и са одговарајућим одредбама ССП. Закон о заштити конкуренције предвиђа *ex ante* контролу концентрација у складу са начелима Уредбе о концентрацијама. Сprovedбено законодавство и даље је усклађено са правним тековинама ЕУ у областима антимонополске политике и концентрација.

Што се тиче **институционалног оквира**, Комисија за заштиту конкуренције (КЗК) јесте главна институција одговорна за спровођење законског оквира. Као оперативно независан орган чијег председника и четири члана Савета именује скупштина, КЗК поступа по пријави, обавештењу (нпр. за концентрације) или на сопствену иницијативу. На њене одлуке могуће је поднети жалбу Управном суду.

У погледу **капацитета за извршење**, КЗК има довољно особља (46, укључујући 29 лица одговорних за спровођење испитног поступка). Што се тиче **спровођења**, повећан је број случајева повреде конкуренције, као и релативна величина и значај привредних друштава под истрагом. КЗК је донела по пет одлука о рестриктивним споразумима у 2016. и 2017. години. Донете су и по три одлуке о случајевима злоупотребе доминације у 2016. и 2017. години. Висина изречених новчаних казни у последње две године била је дупло већа него претходне три године (2013–2015) и износила је више од 3,5 милиона евра у 2016. и 2017. години. КЗК је у последње две године изрекла мере само у два случаја концентрације и још увек ниједном није забранила концентрацију. Истраживања великих приватних и јавних предузећа која је спровела КЗК допринела су побољшању њеног кредибилитета и јавног имиџа. Повећане су активности на промовисању политике заштите конкуренције. Током протекле две године КЗК је издала укупно седам мишљења о нацртима закона у областима комуналних услуга, услуга, кривичног права, железница и међубанкарских накнада, поштанских услуга и друмског превоза терета. Повећавала се подршка КЗК од стране апелационих судова; међутим, способност судства да се бави сложеним предметима конкуренције треба знатно ојачати.

Државна помоћ

Што се тиче **законодавног оквира**, национално законодавство о контроли државне помоћи начелно највише одражава одредбе чланова 107 и 108 УФЕУ и релевантне одредбе ССП. Међутим, неке одредбе у спроведбеном законодавству о одређеним облицима помоћи и специфичним секторима морају бити усклађене са правним тековинама ЕУ. Ово се односи на изузеће од правила о државној помоћи за привредна друштва у поступку реструктурирања и приватизације. Постојеће шеме помоћи, посебно фискалне шеме државне помоћи укључене у Закон о порезу на добит правних лица, Закон о порезу на доходак грађана и Закон о слободним зонама, морају бити усклађене са правним тековинама ЕУ. Ради усклађивања са ССП, Комисија за контролу државне помоћи (ККДП) треба да појача своје напоре да Европској комисији достави информације о одређеном броју појединачних одлука којима се значајни износи државне помоћи одобравају важним актерима у привреди, а у складу са својом обавезом према члану 73. став 5. ССП. Регионална мапа помоћи још није припремљена.

Што се тиче **институционалног оквира**, ККДП је одговорна за спровођење закона о контроли државне помоћи. На одлуке ККДП могуће је поднети жалбу Управном суду. Пет чланова ККДП углавном је именовано од стране министарстава која додељују помоћ, а секретаријат ККДП је административно део Министарства финансија. Стога се ККДП не може сматрати оперативно независним, како се то захтева у ССП.

Капацитети за извршење ККДП остају недовољни. Са само пет чланова са пуним радним временом у секретаријату ККДП, неопходно је знатно оснаживање. Није било никаквог напретка у **спровођењу** закона о државној помоћи. Током 2016. и 2017. године ККДП је донела 49 одлука по обавештењу и 39 одлука на сопствену иницијативу. Овај број је упоредив са бројем одлука које су донете претходних година (2013–2015), што може указивати на проактивност. Међутим, ККДП још није донела ниједну одлуку којом се забрањује државна помоћ, нити условну одлуку или одлуку у

корист повраћаја. Праћење усклађености у овој области мора бити знатно ојачано, укључујући и усклађеност са условима за „кумуляцију“ помоћи. У новембру 2017. године истрага Европске комисије потврдила је да Протокол 5 ССП није примењен у случају помоћи додељене железари у Смедереву пре него што је имовина железаре приватизована. Србија треба да обезбеди да се ова помоћ пријави и евидентира приликом ликвидације привредног друштва Железара Смедерево. Свест о правилима државне помоћи међу заинтересованим странама и даље је ниска, посебно међу органима који додељују помоћ. На ово посебно указује мали број одлука ККДП на које су поднете жалбе судовима. Потребно је значајно унапредити активности на промовисању политике заштите конкуренције.

Либерализација

Закон о заштити конкуренције и Закон о контроли државне помоћи важе за јавна предузећа и предузећа са посебним или искључивим правима, осим у случају када би их то ометало у вршењу конкретних задатака који су им додељени у вези са пружањем услуга од општег економског интереса, у складу са чланом 106. УФЕУ и са ССП. Конкретно, правила о финансирању услуга од општег економског интереса начелно су у складу са правним тековинама ЕУ о државној помоћи. У 2016. години КЗК је донела три важне одлуке везане за злоупотребу доминантног положаја који утиче на велика јавна предузећа. Потребно је наставити спровођење правила о конкуренцији у погледу јавних предузећа. Не постоје монополи комерцијалног карактера у смислу члана 37 УФЕУ.

6.9. Поглавље 9: Финансијске услуге

Циљ правила ЕУ јесте да се обезбеди лојална конкуренција и стабилност финансијских институција, нарочито у погледу банкарства, осигурања, допунских пензија, инвестиционих услуга и тржишта хартија од вредности. Она укључују правила о издавању дозвола за рад, пословању и надзору над овим институцијама.

Србија је **умерено припремљена** у области финансијских услуга. Остварен је **известан напредак** у овој области, посебно у области банкарских и финансијских конгломерата, али потребно је још рада да би се спровеле правне тековине ЕУ о финансијским услугама.

Током наредне године, Србија треба посебно да:

→ предузме додатне кораке за усклађивање са Директивом о капиталним захтевима и Уредбом о капиталним захтевима (*CRR/CRD IV* пакет) и Директивом Солвентност II.

У погледу **банака и финансијских конгломерата**, Народна банка Србије (НБС) у јуну 2017. године почела је са спровођењем плана за усклађивање са Базел III стандардом до 2017. године. Крај 2017. године као рок није испуњен, те са напорима треба наставити у 2018. години. НБС је усвојила акциони план и смернице за надзор чији је циљ унапређење поступка надзора банака. Правни прописи о финансијским конгломератима још нису усвојени.

У погледу **осигурања и струковних пензија**, НБС је усвојила стратегију спровођења Директиве Солвентности II у јулу 2016. године. У првој фази стратегије израђена је детаљна анализа усклађености. У другој фази спроводи се квантитативна студија утицаја. Није било развоја у усклађивању са Директивом о активностима и надзору институција за струковно пензионо осигурање у области прекограничних активности, инвестиционих правила и регулисања техничких одредби. Административни капацитет и даље је слаб, нарочито у НБС, Министарству финансија, Агенцији за осигурање

депозита и Министарству за рад. Није било развоја **инфраструктуре финансијског тржишта**.

У погледу **тржишта хартија од вредности и инвестиционих услуга**, измене закона о финансијским гаранцијама још нису усвојене. Административни капацитет Министарства финансија за регулисање тржишта хартија од вредности и даље је слаб.

6.10. Поглавље 10: Информационо друштво и медији

ЕУ подржава добро функционисање унутрашњег тржишта за електронске комуникације, електронску трговину и аудио-визуелне услуге. Правилима се штите потрошачи и подржава универзална доступност савремених услуга.

Србија је **умерено припремљена** у области информационог друштва и медија. У протеклој години није забележен **никакав напредак** у погледу примене претходних препорука.

У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

- доврши хармонизацију законодавног оквира у погледу електронских комуникација са регулаторним оквиром ЕУ из 2009. године;
- осигура финансијску и оперативну независност два регулатора, односно РАТЕЛ-а за електронску комуникацију и поштанске услуге, и РЕМ-а за електронске медије;
- предузме делотворне мере за побољшање приступа оператера телекомуникационој инфраструктури, нарочито каналима, антенама и оптичкој инфраструктури;
- развије националну стратегију о сајбер безбедности.

Остварен је изванредан напредак у области **електронских комуникација и информационих и комуникационих технологија**, уз усвајање Закона о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању у складу са правним тековинама ЕУ. Закон о електронским комуникацијама усмерен на усаглашавање са регулаторним оквиром ЕУ из 2009. године, као и закон о широкопојасном приступу и стратегија развоја мрежа нове генерације до 2023. године, који су засновани на Дигиталној агенди, тек треба да буду усвојени. Широкопојасни приступ у земљи и даље је на ниском нивоу. Административни капацитет Министарства трговине, туризма и телекомуникација у овом погледу и даље су неадекватни.

Европски број за хитне случајеве 112 још увек није уведен и његово стално финансирање још увек треба обезбедити.

Финансијска и оперативна независност РАТЕЛ је и даље ограничена. Њен административни капацитет је благо побољшан; међутим, потребно је његово даље јачање. Конкурентне заштитне мере тек треба да буду у потпуности спроведене. Приступ инфраструктури је регулисан, али спровођење није делотворно и, у пракси, оператери имају потешкоће у приступу каналима, оптичким кабловима и антенама.

У области **информационог друштва** напредак је остварен оснивањем Канцеларије за информационе технологије и електронску управу, која има хоризонталне задатке и која извештава премијера. Напредак је такође остварен усвајањем Закона о електронској управи и даљим увођењем и развојем електронских услуга, укључујући и Портал еУправа Републике Србије. У току је потпуна хармонизација Закона о информационој безбедности са Директивом о мрежним и информационим системима. Тренутно активно електронски послује 49% привредних друштава.

Није остварен никакав напредак у погледу **аудио-визуелне политике**.

Сектор за информисање и медије при Министарству културе задужен је за развој система јавног информисања. Два независна регулаторна тела – Регулаторна агенција за електронске комуникације и поштанске услуге (РАТЕЛ) и Регулаторно тело за електронске медије (РЕМ) – регулишу сферу електронских медија.

Успостављен је регистар медијских услуга. У 2017. години усвојени су Правилник о поступку издавања дозволе за пружање медијске услуге на основу захтева и Смернице за идентификацију медијске услуге на захтев. Међутим, у регистру медијских услуга тренутно нема евиденција о пружаоцима медијских услуга на захтев.

Савет Регулаторног тела за електронске медије и даље функционише са шест од укупно девет чланова, што ипак представља довољан кворум за доношење одлука. Иако је РЕМ правно и финансијски независно, и даље је присутна политизација, нарочито кроз именовање сопствених чланова Савета.

РЕМ треба да усвоји нову Стратегију за развој радијских и аудио-визуелних медијских услуга. РЕМ и даље не успева да ефективно надзире емитере. У извештајима о надзору из 2016. и 2017. године РЕМ је оценило да ниједна од комерцијалних станица није испунила све обавезе у погледу програмског садржаја прописане Законом о електронским медијима, али РЕМ није изрекло никакве санкције, што доводи у питање делотворност институције у спровођењу тржишних правила.

Потребно је ојачати стабилност и предвидљивост законодавства којим се утврђују извори финансирања јавних сервиса.

Влада није предузела никакве мере за систематско укључивање медијске писмености у образовни систем. Министарство културе и информисања има активну улогу у области промовисања и подршке иницијативама за медијску писменост, али само на нивоу пројеката.

6.11. Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој

Заједничка пољопривредна политика (ЗПП) подржава пољопривреднике и рурални развој. То захтева јаке системе управљања и контроле. Постоје такође заједничка правила ЕУ за политику квалитета и органску пољопривреду.

Србија је достигла **известан ниво припремљености** у области пољопривреде и руралног развоја. Остварен је **добар напредак** постизањем поверавања задатака у вези са извршењем буџета за све мере укључене у програм ИПАРД II и изменама Закона о пољопривреди и руралном развоју.

У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

→ спроводи мере поверене у оквиру ИПАРД II програма и затражи поверавање задатака у вези са извршењем буџета за друге мере у оквиру програма;

→ заврши и настави са спровођењем акционог плана за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја.

Када је реч о **хоризонталним питањима**, акциони план за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја још увек треба усвојити. Национални програм за пољопривреду за период 2018-2020. године је усвојен у 2017. години, док Програм руралног развоја тек треба усвојити. Успостављена је потпуно функционална ИПАРД агенција. Измене Закона о пољопривреди и руралном развоју су успоставиле правни основ за ИПАРД, као и за будући **интегрисани систем**

администрације и контроле (IACS), који тек треба развити. Даље усклађивање са политикама ЕУ захтева раздвајање плаћања од производње и повезивање плаћања заснованих на површини са стандардима унакрсне усклађености. Успостављена је **Мрежа рачуноводствених података пољопривредних газдинстава (FADN)**, утврђене су формалне институционалне надлежности и усвојено је законодавство за усклађивање. Србија има успостављен **саветодавни систем за пољопривредна газдинства**.

У области **заједничке организације тржишта (ЗОТ)**, усвојен је низ спроведбених правних аката који су усмерени на даље усклађивање у сектору вина. Србија би требало да предузме кораке ка усклађивању са осталим елементима ЗОТ, укључујући шеме специфичне за сектор, тржишне стандарде, подршку јавном и приватном складиштењу, маркетинг и организације произвођача, интервенције на тржишту.

У погледу **руралног развоја**, Србија је направила значајан корак напред тиме што јој је Европска комисија поверила задатке у вези са извршењем буџета за две инвестиционе мере у оквиру програма ИПАРД II. Србија треба да се фокусира на трошење средстава ЕУ, док истовремено припрема преостале ИПАРД мере за спровођење у 2018. години.

Напредак у области **политике квалитета** је спор. Законодавство у области пољопривредних и прехранбених производа мора бити усклађено како би се олакшао развој политика у овој области. Законодавство које се односи на квалитетна вина такође мора бити у потпуности усклађено са правним тековинама ЕУ. Када је реч о **органској пољопривреди**, Србија је основала надлежни орган за органску производњу, систем акредитације контролних органа и систем сертификације органске производње. Међутим, потребно је даље усклађивање органске производње са правним тековинама ЕУ. Национални акциони план за развој сектора органске производње још увек није усвојен.

6.12. Поглавље 12: Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика

Правила ЕУ о хигијени за производњу прехранбених производа обезбеђују висок ниво безбедности хране. Штите се здравље и добробит животиња и безбедност хране животињског порекла, као и квалитет семена, средства за заштиту биља, заштита од штетних организама и исхрана животиња.

Србија је **умерено припремљена** у области безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике. У току периода није остварен **никакав напредак**.

У наредној години, Србија треба да:

- развије свеобухватну стратегију за преношење, спровођење и примену правних тековина ЕУ у области безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике;
- значајно ојача административне капацитете дирекција за ветеринарске, фитосанитарне и националне референтне лабораторије;
- доследно примењује и побољшава приступ заснован на ризику за санитарну контролу на границама.

У области **опште безбедности хране**, Србија тек треба да дефинише стратегију и акциони план за потпуно преношење правних тековина ЕУ. Србија треба да повећа делотворност контрола, нарочито јачањем њихових административних капацитета за инспекцију, применом провера заснованих на ризику на границама, успостављањем јасних одредби о сукобу интереса, коришћењем специфичних методологија за ревизију особља у вези са њиховим радним задацима, побољшањем координације и изградом интегрисаних вишегодишњих планова контроле. Србија треба да даље усагласи своје

законодавство о управљању ванредним ситуацијама у погледу сигурности хране и хране за животиње са правним тековинама ЕУ. У области **правила за безбедност хране и посебних правила за храну за животиње**, дозвољени ниво афлатоксина у млеку је и даље виши него што је дозвољено правним тековинама ЕУ. Национална референтна лабораторија за испитивање млека је пуштена у рад, али она тек треба да буде акредитована тако да може да врши званичне контроле. У области **ветеринарске политике**, годишњи програми мера здравствене заштите животиња за 2017. годину су усвојени. Србија тек треба да донесе одлуку о временском оквиру за предузимање корака за приступ борби против класичне свињске куге који је хармонизован са правним тековинама ЕУ. Спровођење вишегодишњег програма за искорењивање беснила код дивљих животиња је тек делимично завршено током 2017. године. Управа за ветерину и даље има недовољан број запослених, њени административни капацитети су додатно погоршани и прете да достигну критичне нивое. Потребно је унапредити примену националног законодавства о добробити животиња, нарочито током периода клања.

У вези са **пласирањем хране, хране за животиње и животињских нуспроизвода на тржиште**, Србија је усвојила Националну стратегију за унапређење пољопривредно-прехрамбених објеката у јануару 2017. године, али се још увек није започело са спровођењем исте. Стратегија за управљање животињским нус-производима тек треба да се усвоји. Национални програм за мониторинг и контролу безбедности хране и хране за животиње је усвојен, али се још увек није започело са његовим спровођењем.

У области **фитосанитарне политике** усвојени су годишњи програми мера за здравље биља. Правни оквир за одрживу употребу пестицида, као и национални акциони план за смањење ризика и утицаја употребе пестицида - што представља познати фактор ризика за јавно здравље и животну средину - треба усвојити и спровести. Списак сорти биља није усклађен са правним тековинама ЕУ. Иако је Министарство пољопривреде формирало Стручни савет за процену ризика у области безбедности хране, није забележен напредак у усклађивању закона о **генетички модификованим организмима (ГМО)** са правним тековинама ЕУ.

6.13. Поглавље 13: Рибарство

Заједничка политика у области рибарства прописује правила за управљање рибарством, штити животне ресурсе мора и ограничава утицај рибарства на животну средину. То обухвата утврђивање квоте улова, управљање капацитетима флоте, правила за тржишта и аквакултуру, као и подршку за рибарске и приобалне заједнице.

Србија је **умерено припремљена** у области рибарства. Постигнут је **известан напредак** усвајањем Правилника о потврди о улову.

У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

→ усвоји акциони план који ће осигурати пуну усаглашеност са захтевима правних тековина ЕУ до дана приступања, нарочито у погледу организације тржишта, аквакултуре, прикупљања података и контролних мера против незаконитог, непријављеног и нерегулисаног риболова.

У Србији још увек не постоје **структурне мере** које би се односиле на рибарство малог обима или на унутрашњи риболов. Потребно је ојачати административне капацитете у овом сектору. Политике треба успоставити у погледу **тржишних активности и прикупљања података** о риби и рибљим производима, у складу са правним тековинама ЕУ. Иако је Правилник о потврди о улову усвојен у фебруару 2017. године,

потребно је обезбедити његово спровођење и потпуно усклађивање са правним тековинама ЕУ у вези са **незаконитим, непријављеним и нерегулисаним риболовом**.

Прикупљање статистичких података о аквакултури за 2016. годину спроведено је у складу са правним тековинама ЕУ.

6.14. Поглавље 14: Транспортна политика

ЕУ има заједничка правила за техничке и сигурносне стандарде, безбедност, социјалне стандарде, државну помоћ и либерализацију тржишта у областима друмског транспорта, железнице, унутрашњих пловних путева, комбинованог транспорта, ваздушног транспорта и поморског транспорта.

Србија је **умерено припремљена/има добар ниво припремљености** у овој области. Остварен је **добар напредак** по питању препорука из 2016. године о реформи безбедности саобраћаја на путевима и реформи железнице, што је и даље приоритет. Потребно је додатно ојачати административне капацитете за све видове транспорта.

У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

→ побољша безбедност саобраћаја на путевима предузимањем мера за смањење смртних случајева и постигне напредак по питању интелигентних транспортних системима (дефинише стратешки оквир, усвоји законодавство и побољша капацитете за спровођење и примену);

→ настави да се фокусира на спровођење реформе железнице, укључујући отварање тржишта, изјаве о мрежи, управљање инфраструктуром и праћење тржишта;

→ испуњава услове из прве прелазне фазе у оквиру Споразума о успостављању заједничког европског ваздухопловног подручја (ЕСАА).

Када је реч о **правним тековинама ЕУ које се односе на транспорт**, кључни стратешки документи за сектор транспорта су донети. Потребно је усвојити ажурирања (стратегије за развој транспорта, стратегије за транспорт опасног терета) и припремити стратегије за ваздушни и друмски транспорт. Законодавство Републике Србије је у потпуности усклађено са правним тековинама ЕУ у вези са летњим рачунањем времена, а примењују се и критеријуми за доделу уговора о обавезама јавних служби. Иако је неопходно ојачати укупне административне капацитете кроз поједностављење организационије и бољу обуку особља, нека побољшања су већ начињена повећањем броја запослених у ресорном министарству. Потребно је додатно повећати средства и кадрове при телу за истраживање несрећа које покрива ваздушни, железнички и водни транспорт како би исто било потпуно оперативно. Законодавство ЕУ о правима путника је неопходно спровести у свим видовима транспорта.

У погледу **друмског транспорта**, Србија има разуман ниво усклађености. Правни прописи о транспорту опасног терета су на снази, али је потребно њихово даље усклађивање са правним тековинама ЕУ. Србија је остварила добар напредак у примени законодавства о правним субјектима одговорним за оцену усаглашености постојеће опреме према Закону о транспорту опасног терета. Законодавство о превозу терета у друмском саобраћају и путничком саобраћају је добро усклађено са правом ЕУ, што омогућава приступ тржишту за транспорт робе и путника како за домаће тако и за међународно пословање. У фебруару 2017. године, Србија је даље усагласила своје законодавство о дозволама за транспорт.

Почетком 2018. године Србија је усвојила нови Закон о безбедности саобраћаја на путевима. Тренд раста саобраћајних незгода са смртним исходом је заустављен, при

чему је број незгода пао са 607 у 2016. години. на 580 у 2017. години. Међутим, број смртних случајева на путевима је и даље знатно изнад просека у ЕУ. Потребно је уложити додатне напоре како би исти били смањени, нпр. спровођењем и применом правних прописа о безбедности саобраћаја на путевима, кроз едукацију и подизање свести, као и кроз мере којима ће се повећати безбедност путева и возила за кориснике. Постигнут је даљи напредак у спровођењу контроле на путевима и по питању капацитета инспекцијских службеника за извршење. Потребно је повећати напоре на изради законодавства о чистим и енергетски ефикасним возилима у друмском транспорту и о интелигентним транспортним системима, као и на изради законодавства о развоју инфраструктуре за алтернативна горива. Потребно је решити питање наплате накнаде на путевима које потенцијално дискриминише стране оператере у погледу наплате накнаде на путевима.

Када је реч о **железничком транспорту**, државне железнице Србије чине холдинг друштво и одвојена друштва кћерке за управљање инфраструктуром, путничке и теретне послове. Потребно је одржати напредак ка оперативној и финансијској одрживости независних оператора железничких услуга/инфраструктуре. Изјава о мрежи се редовно ажурира. Побољшане су недавне изјаве у вези са поштовањем општег преговарачког оквира Србије и укључивањем информација о железничким објектима, али су потребни додатни напори. Дobar напредак постигнут је на отварању железничког тржишта. Коришћење железничке инфраструктуре је омогућено домаћим железничким операторима од 2016. године, а до почетка 2018. године је на тржиште ступило још три оператора. Међутим, неопходни су додатни напори како би се обезбедило потпуно отварање железничког тржишта.

Законодавство о безбедности железничког саобраћаја је на снази, али су даља побољшања капацитета за обуку, метода испитивања и процедура за издавање дозвола у току. Неке техничке спецификације о интероперабилности су објављене, али је потребно објавити и остале како би се омогућило потпуно спровођење постојећег законодавства.

У погледу правних прописа о **поморском транспорту**, постигнут је добар ниво усклађености са правним тековинама ЕУ; међутим, није забележен никакав напредак у развоју одговарајућих капацитета за спровођење. Закон о поморској пловидби је у складу са правним тековинама ЕУ које се односе на праћење пловног саобраћаја и информационе системе. У области сателитске навигације, учешће Србије у програму Галилео још није започето.

У области **транспорта унутрашњим пловним путевима**, Србија има висок ниво усклађености. Систем речних информационих сервиса је у функцији и веома је интероперабилан са системима земаља чланица ЕУ. У ресорном министарству је успостављен орган надлежан за унутрашње пловне путеве. Србија активно учествује у стратегији ЕУ за Дунавску регију (*EUSDR*). Потписала је главне међународне споразуме о унутрашњим пловним путевима и билатералне споразуме са суседним земљама. Још увек је потребно ојачати административне капацитете, нарочито у погледу међународне сарадње. Србија треба да предузме додатне мере у вези са изјавом о мрежи речних лука.

Србија је достигла добар ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у **области ваздухопловства** и остварила значајан напредак у спровођењу прве прелазне фазе и дела друге прелазне фазе Споразума о успостављању заједничког европског ваздухопловног подручја (*ECAA*). У погледу прописа за Јединствено европско небо (*SES*), Србија је завршила преношење и локално спровођење *SES I* и *SES II* за ваздушни

саобраћај. Законодавство о безбедности ваздушног саобраћаја је усклађено. Радни аранжмани са Европском агенцијом за безбедност ваздушног саобраћаја (EASA) покривају све аспекте правних тековина ЕУ у области безбедности цивилног ваздухопловства и заштите животне средине од производа, организација и особља. Потребно је укинути суспензију чланова о издавању дозвола авио-превозницима и приступу ваздушним путевима пре ступања на снагу друге прелазне фазе ЕСАА. Потребно је додатно ангажовање у техничким разговорима о нормализацији режима доњег дела ваздушног простора над Косовом на састанцима за нормализацију ваздухопловства на Балкану, којим председава НАТО.

Кад је реч о **комбинованом транспорту**, израда посебног законодавства још увек није завршена. Овај вид транспорта обухваћен је постојећим планом транспорта и стратегијом за развој транспорта за период 2015-2020. године. Изградња првог модерног интермодалног терминала у Београду још није започета. Један интермодални терминал у приватном власништву је постао оперативан 2017. године.

6.15. Поглавље 15: Енергетика

Енергетска политика Европске уније обухвата снабдевање енергијом, инфраструктуру, унутрашње енергетско тржиште, потрошаче, обновљиву енергију, енергетску ефикасност, нуклеарну енергију, нуклеарну сигурност и заштиту од зрачења.

Србија је **умерено припремљена** у области енергетике. **Известан напредак** остварен је у погледу препорука датих у 2016. години, иако ограничен на промовисање инвестиција у енергетску ефикасност и обновљиву енергију, поред напретка у погледу нуклеарне сигурности.

У наредној години, Србија нарочито треба да:

→ предузме мере ради потпуног раздвајања „Србијагаса“ и развоја конкурентности на тржишту гаса;

→ у потпуности спроведе реформске мере повезивања у енергетском сектору;

→ ојача капацитете људских ресурса и промовише улагања у енергетску ефикасност и обновљиву енергију; и иницира реформе за увођење цене електричне енергије која јасно одражава трошкове, у потпуности узимајући у обзир инвестиционе потребе европских интеграција и импликације социјалне сигурности.

Србија је достигла висок ниво усклађености у погледу **сигурности снабдевања** и основала централно акционарско тело; ипак, и даље треба да спроведе Акциони план за Директиву о минималним резервама нафте. Резерве нафте су мало повећане у односу на претходну годину, што је на почетку 2018. године одговарало подмиривању просечне дневне потрошње за 18 дана. Након значајних смањења производње електричне енергије почетком 2017. године, производња је опорављена, али су резерве угља и даље на ниском нивоу. Потребно је ојачати капацитете за планирање у јавном предузећу у власништву државе ЕПС. Србија је наставила са припремним активностима за два пролаза Транс-Балканског коридора за пренос електричне енергије и окончала радове на интерконектору са Румунијом. Припреме за изградњу гасног интерконектора са Бугарском су успорене током 2017. године и требало би их убрзати.

У 2017. години је повећана размена електричне енергије. Оквир и Интер-ОПС споразум између српског оператора преносног система ЕМС и косовског оператора КОСТТ је потребно у потпуности спровести без даљег одлагања. У децембру 2017. године, Србија је потписала споразум са Канцеларијом за заједничке алокације (ЈАО) из Луксембурга

за своју границу са Хрватском, док још није успоставила регионално координисане аукције са осталим суседним земљама.

Што се тиче **унутрашњег енергетског тржишта**, примарно законодавство Србије је у складу са трећим енергетским пакетом. Израђена су Правила о раду дистрибутивног система природног гаса, али приступ треће стране и друге функције се не могу спровести јер оператери преносног система „Србијагас“ и „Југоросгаз“ још увек нису раздвојени. Пренос особља и средстава „Србијагаса“ на предузеће „Транспортгас Србија“ тек треба започети. Функционално раздвајање оператора система за дистрибуцију ЕПС-а мора бити завршено. Тржиште електричне енергије и природног гаса је отворено, а сви купци имају право да бирају своје снабдеваче. У оба сектора, домаћинства и мали купци имају право да се снабдевају под регулисаним ценама. Нерегулисано тржиште чинило је 43,3% у укупној потрошњи електричне енергије од стране крајњих потрошача у 2016. години. Тарифе електричне енергије не одражавају ниво инвестиција и одржавања у сектору електричне енергије који су потребни за енергетске и климатске реформе у Србији.

Агенција за енергетику Републике Србије је правно раздвојена и функционално независна од било које друге јавне установе. Капацитет Агенције није довољан како би се унапред обављали сви регулаторни задаци предвиђени у оквиру трећег енергетског пакета и нових правних тековина ЕУ. Број запослених треба повећати са садашњих 38 запослених на 56 до 2020. године.

У области **угљоводоника**, Србија тек треба да усклади своје законе са Директивом о дозволама за угљоводонике, нарочито у погледу услова за давање и коришћење одобрења за тражење, истраживање и производњу.

Закон о енергетици Републике Србије је у делимично преноси Директиву о **обновљивој енергији**. Током периода извештавања, Србија је усвојила неколико подзаконских аката. Још увек предстоји усвајање подзаконског акта о биогоривима. Циљ у погледу националних обновљивих извора Србије за 2020. годину је да они чине 27% бруто финалне потрошње енергије. Најновији подаци (из 2015. године) показују да је остварен удео енергије од 21,8% из обновљивих извора. Нови модел споразума о откупу електричне енергије је утицао на мање повећање инвестиција, док су додатни пројекти ветрогенератора инсталисане снаге 483 MW у плану. Међутим, Србија још увек није на путу да постигне свој циљ од 27%.

Србија је усвојила свој трећи акциони план у области **енергетске ефикасности** у децембру 2016. године. До краја 2015. године, Србија је остварила 49% наспрам свог циља од уштеде 9% у финалној потрошњи енергије за период од 2010-2018. године. У јуну 2017. године, Србија је поднела први годишњи извештај у оквиру Директиве о енергетској ефикасности. Постојеће законодавство о ефикасном коришћењу енергије и о енергетским својствима зграда су делимично усклађени са релевантним Директивама ЕУ. Усаглашавање са правним тековинама ЕУ које се односе на енергетску ефикасност је настављено усвајањем неколико подзаконских аката, али је примена и даље на критично ниском нивоу у смислу наплате топлотне енергије према измереној потрошњи у погледу даљинског грејања, између осталог. Неопходно је знатно повећати административне капацитете на свим нивоима. Капацитети Одсека за енергетску ефикасност при Министарству рударства и енергетике нису довољни за спровођење правних тековина ЕУ. Србији недостаје систем одрживог финансирања за мере енергетске ефикасности.

Када је реч о **нуклеарној енергији, нуклеарној сигурности и заштити од зрачења**, законодавство Србије је делимично усклађено са правним тековинама ЕУ. Србија је

потписница неколико кључних конвенција, уговора и споразума, укључујући и оне који се односе на неширење, заштиту нуклеарног материјала и обавештавању у случају нуклеарних акцидената. Србија је 18. децембра 2017. године депоновала свој инструмент ратификације Конвенције о нуклеарној сигурности и Заједничке конвенције о сигурности управљања истрошеним горивом и о сигурности управљања радиоактивним отпадом. Србија има једну нуклеарну локацију са два нуклеарна реактора за истраживање и складиште радиоактивног отпада, као и један напуштени рудник уранијума Поред новоизграђеног складишта радиоактивног отпада, два стара складишта су лиценцирана у новембру 2016. године. Акциони план тек треба да буде израђен за стављање ван погона реактора А на локацији Винча. У току су припремне активности за побољшање радиолошке и безбедносне ситуације на локацији Винча. Агенција за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност Србије нема довољно особља да обавља своје дужности. У фебруару 2018. године, број стално запослених био је 24. Инспекцијске функције још увек нису пренете на Агенцију. Буџет Агенције је недовољан да осигура њено правилно функционисање.

6.16. Поглавље 16: Опорезивање

Правила ЕУ о опорезивању односе се на порез на додату вредност и акцизе, као и на аспекте корпоративног опорезивања. Такође регулишу сарадњу између пореских управа, укључујући размену информација да би се спречило избегавање пореза.

Србија је **умерено припремљена** у области опорезивања.. Остварен је **известан напредак** у усклађивању законодавства, али је спровођење реформе пореске управе успорено.

У наредној години, Србија треба да обрати посебну пажњу на:

- уклањање дискриминације у примени акциза на увезена јака алкохолна пића,
- убрзање спровођења програма реформе пореске управе ради даљег поједностављења пореских поступака, поједностављење активности пореске управе и обезбеђивање довољно људских и технолошких ресурса како би се побољшала наплата пореза и борба против неформалне економије.

Законодавством о **индиректном опорезивању**, које је усвојено у децембру 2016. године и ступило на снагу од јануара 2018. године, је укинута дискриминација у примени акциза на увезену кафу. Међутим, акцизе на увезена јака алкохолна пића се и даље примењују на дискриминаторан начин, у супротности са ССП-ом. На крају 2016. године, предузети су извесни кораци како би се Закон о порезу на додату вредност (ПДВ) даље ускладио са правним тековинама ЕУ у погледу примене правила ПДВ-а на услуге пружене страним лицима. Од децембра 2017. године, ПДВ на промет добара која странци отпремају у иностранство у личном пртљагу за личну употребу од преко 100 EUR се рефундира, чиме се домаће законодавство даље усклађује са правним тековинама ЕУ. У погледу **директног опорезивања**, Закон о порезу на добит правих лица је додатно поједноставио поступке отписа за проблематичне кредите. Закон о порезу на доходак грађана је повећао границе за неопорезиви износ и увео "порески одмор" за новооснована предузећа. Јавне консултације које су спроведене пре доношења овог законодавства су биле недовољне, јер је консултовано само неколико пословних удружења која нису добила довољно времена за давање коментара.

Остварен је **известан напредак** у **административној сарадњи и узајамној помоћи**. Почетком 2018. године, Србија се придружила Инклузивном оквиру за спречавање ерозије пореске основице и премештање добити и Глобалном форуму за транспарентност и размену информација у пореске сврхе. Србија се обавезала да ће

ратификовати Мултилатералну конвенцију ОЕЦД-а о узајамној административној помоћи у пореским стварима до краја 2019. године.

Када је реч о **оперативним капацитетима и компјутеризацији** пореске управе, позитивна кретања у претходним годинама за резултат имају електронско архивирање за висок проценат укупних пореских прихода. Уложени су континуирани напори у борби против избегавања пореза, посебно у погледу ПДВ-а и акциза. Пореској управи и даље недостају административни капацитети. Спровођење општег програма трансформације пореске управе за период 2015-2020. године је успорено. Влада је усвојила ревидирани акциони план за период 2018-2023. године за његово спровођење. Програм предлаже уклањање неусловних активности из портфолија пореске управе и предлаже даље смањење локалних огранака пореске управе. Потребни су даљи напори да се побољша предвидљивост пресуда у вези са порезом и пореских услуга пореским обвезницима. Процедуре жалби против одлука пореске управе и даље дуго трају.

6.17. Поглавље 17: Економска и монетарна политика

Правилима ЕУ захтева се независност централних банака и забрањује им се да директно финансирају јавни сектор. Државе чланице координишу своје економске политике и подлежу фискалном, економском и финансијском надзору.

Србија је **умерено припремљена** и успоставила је добар институционални и административни оквир у области економске и монетарне политике. Остварен је **известан напредак** у погледу усклађивања са правним тековинама ЕУ а посебно кроз постепено унапређење Програма економских реформи.

У наредној години, Србија нарочито треба:

→ да побољша координацију економске политике, а нарочито при планирању и спровођењу структурних реформи;

→ да успостави релевантнији систем фискалних правила да би ојачала буџетски оквир.

У погледу **монетарне политике**, правни оквир за централну банку (Народна банка Србије - НБС) гарантује њену независност; међутим, потребни су даљи напори да би се обезбедила свеобухватна функционална и институционална независност НБС у складу са правним тековинама ЕУ. Монетарна политика се постепено даље релаксира, девизни курс је остао стабилан а НБС смањила обим својих интервенција на девизном тржишту. Девизне резерве се држе на одговарајућем нивоу. Када је реч о **економској политици**, потребно је даље усклађивање са Директивом о захтевима за буџетске оквире. Неопходно је предузети даље кораке при усклађивању фискалног извештавања са Европским системом националних и регионалних рачуна. Треба побољшати статистичку покривеност и дефиницију сектора опште државе. Програмско буџетирање се мора ојачати, као и административни и ИТ капацитети. Фискална правила су слаба, необавезујућа и не поштују се. Мада власти признају да постоји потреба за новим фискалним правилима, нису предузеле делотворне кораке да се ојачају. Фискални савет је поштована и независна институција која активно учествује у расправама о економској и фискалној политици. Мандат његових чланова је недавно обновљен, што је обезбедило континуитет у раду и квалитет расправе.

Програм економских реформи за период 2018-2020 је поднет на време. Његова аналитичка дијагностика је даље унапређена, као и консултовање са свим заинтересованим странама. Оквир структурне реформе је кохерентан и исцрпан у довољној мери. Међутим, потребни су даљи напори за унапређење капацитета за економско планирање, међуресорну координацију и имплементацију.

6.18. Поглавље 18: Статистика

Правилима ЕУ се захтева да државе чланице израђују статистичке податке на основу професионалне независности, непристрасности, поузданости, транспарентности и поверљивости. За методологију, израду и дисеминацију статистичких информација предвиђена су заједничка правила.

Србија је умерено припремљена у области статистике. Остварен је **известан напредак** у даљем усаглашавању секторске статистике са правним тековинама ЕУ. Србија је обавестила Европску комисију о својој номенклатури статистичких региона и она је прихваћена као компатибилна са Уредбом о НУТС. Такође је унапређен пренос статистичких података Евростату. Републички завод за статистику треба да задржи високо квалификовано особље ради испуњавања обавеза према правним тековинама ЕУ.

У наредној години, Србија нарочито треба:

→ да донесе нови закон о статистици за повећање независности Републичког завода за статистику;

→ да побољша израду макроекономских статистичких података у складу са Европским системом рачуна (*ESA*) из 2010. године.

Када је реч о **статистичкој инфраструктури**, правни оквир је углавном у складу са Кодексом праксе европске статистике. Професионална независност Републичког завода за статистику (РЗС) треба да се побољша. У том погледу, у нацрту закона треба одредити да РЗС подноси извештаје непосредно Скупштини. Упркос запошљавању у 2017. години, капацитете РЗС треба додатно ојачати повећањем броја запослених и побољшавањем њихових квалификација. РЗС је потписао меморандум о разумевању са великим бројем пружалаца административних података, мада су потребни даљи напори за ширење и развијање ове сарадње. Систем достављања података Евростату се додатно развио, мада је потребно повећати обухват података. Главна класификација (NACE Rev. 2, ISCO-08) је у складу са правним тековинама ЕУ.

Што се тиче **територијалних јединица**, Србија је обавестила Европску комисију о својој класификацији територијалних јединица у октобру 2017. године. Дефиниција територијалних јединица у обавештењу је сада у складу са Уредбом ЕУ о заједничкој номенклатури територијалних јединица. Србија треба да што пре почне да обавештава Европску комисију о регионалном БДП у складу са овом номенклатуром.

Када је реч о **макроекономској статистици**, РЗС је наставио да саставља квартални и годишњи БДП у текућим и сталним ценама. Квартални рачуни сектора још увек нису састављени. Србија је унапредила рад на састављању табела понуде и употребе и табеле производних фактора и производње, међутим треба успоставити редовну израду ових табела. РЗС доставља месечне податке доброг квалитета о трговини робом у захтеваној структури рашчлањеној према обавезним партнерским земљама. НБС саставља месечни платни биланс (ПБ), квартални ПБ и кварталне податке међународне инвестиционе позиције у складу са Приручником за израду платног биланса и међународне инвестиционе позиције (*BPM6*). Доставља годишње податке о трговини услугама у складу са Приручником за платни биланс (*BOP Vademecum*). РЗС и даље доставља Комисији табеле са обавештењима за поступке у случају прекомерног дефицита (ППД). Квалитет и потпуност података о обавештавању у погледу ППД и статистике владиних финансија треба даље да се побољшавају. Финансијски рачуни треба да се даље развијају. Потребни су континуирани напори да би се израдили комплетни подаци захтевани програмом достављања података из *ESA 2010*.

У погледу **структурне пословне статистике**, обухват података још увек није у складу са правним тековинама ЕУ. Неки подаци о националном туризму се прикупљају. У погледу транспорта, подаци за друмски и железнички транспорт и транспорт унутрашњим пловним путевима се прикупљају, али их је потребно додатно хармонизовати са правним тековинама ЕУ. Статистички подаци за ваздушни транспорт већ су у великој мери усклађени. Србија је у потпуности усклађена са правним тековинама ЕУ у области статистике о истраживању и развоју и достављања података о владиним буџетским издвајањима за истраживање и развој. Анкета о иновацијама Заједнице се спроводи сваке две године, а подаци се шаљу Евростату. Годишње анкете о информационој и комуникационој технологији (ИКТ) делимично су у складу са стандардима ЕУ и спроводе се редовно.

У погледу **структурне пословне статистике**, обухват података још увек није у складу са правним тековинама ЕУ. Неки подаци о националном туризму се не прикупљају. У погледу транспорта, подаци за друмски и железнички транспорт и транспорт унутрашњим пловним путевима се прикупљају, али их је потребно додатно хармонизовати са правним тековинама ЕУ. Статистички подаци за ваздушни транспорт су већ широко усклађени. Србија у потпуности поступа у складу са правним тековинама ЕУ када су у питању статистички подаци везани за истраживање и развој (ИР) и достављање података о владиним буџетским издвајањима за ИР. Анкета о иновацијама Заједнице се спроводи сваке две године а подаци се шаљу Евростату. Годишње анкете о информационој и комуникационој технологији (ИКТ) су делимично у складу са стандардима ЕУ и спроводе се редовно.

Када је реч о **социјалној статистици**, Србија је делимично у складу са правним тековинама ЕУ. Анкета о приходима и условима живота се редовно спроводи у складу са стандардима ЕУ а подаци достављају Евростату. Европски систем интегрисане статистике социјалне заштите, статистике тржишта рада и трошкова рада је у складу са правним тековинама ЕУ. Када је у питању Анкета о радној снази, подаци за период од трећег квартала 2014 - другог квартала 2017. године достављени су Евростату у 2017. години и у складу са тим потврђени; РЗС је доставио добре годишње извештаје о квалитету од 2013. до 2016. године. Статистички подаци о структури зараде достављени су Евростату у 2016. години у складу са прописима ЕУ. Рад на изради статистичких података о упражњеним радним местима је напредовао, мада су потребни даљи напори. Статистички подаци о јавном здрављу у складу са правним тековинама ЕУ још увек нису доступни. Статистички подаци о спољним миграцијама и азилу се прикупљају од стране Министарства унутрашњих послова и само су делимично хармонизовани са релевантним захтевима ЕУ – потребно је даље хармонизовање правног основа и база података. Србија треба да припреми методологију и техничке спецификације за следећи попис становништва, домаћинства и станова 2020/2021.

Када је реч о **пољопривредној статистици**, Република Србија је ускладила своју годишњу статистику биљне производње са правним тековинама ЕУ и остварила веома добар напредак у погледу усклађености са статистиком стоке и млека и млечних производа. Потребни су даљи напори у изради статистике за живину, као и континуирани развој у изради регистра винограда и статистике воћних засада. Србија је први пут поднела Евростату статистичке податке о аквакултури у новембру 2017. године, који су у потпуности усклађени са правним тековинама ЕУ када су у питању статистички подаци о рибарству.

Годишња **статистика енергије** израђује се за све релевантне изворе енергије. Поред месечних података о угљу и електричној енергији, РЗС је почео да доставља месечне податке о гасу од јануара 2017. године. **Статистички подаци за отпад и воде се**

прикупљају и проширују, а остали су непотпуни само подаци о инфраструктури третмана отпада. **Статистика животне средине** је донекле израђена.

6.19. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање

Србија је умерено припремљена у области социјалне политике и запошљавања. **Известан напредак** је постигнут у даљем усклађивању релевантног законодавства са правним тековинама ЕУ, углавном у области здравља и безбедности на раду, као и функционисања социјалног дијалога. Активне политике тржишта рада су консолидоване, мада уз врло ограничено обухватање незапослених.

У наредном периоду, Србија нарочито треба:

→ да повећа финансијске и институционалне ресурсе за запошљавање и социјалну политику како би систематичније били усмерени на младе, жене и дуго незапослене лица;

→ да побољша адекватност система социјалних давања како би се обезбедила делотворнија подршка оним деловима становништва којима је то највише потребно;

→ да знатно ојача двостране и тростране социјалне дијалоге на свим нивоима.

У области **радног права** није било промена у законодавству. Закон усвојен 2014. године је само делимично усклађен са правним тековинама ЕУ. Законодавни рад је заказао у областима као што су право на штрајк, правни оквир за рад приватних агенција за запошљавање и сезонски рад. Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад младих је усвојен у првој половини 2017. године. Уредба о утврђивању опасног рада за децу ступила је на снагу у јануару 2018. године. Удео непријављених радника, који је износио 21,8% у трећем кварталу 2017. године што је за 2,3% мање од трећег квартала 2016. године, захтева развој свеобухватног приступа за постизање значајног смањења. Активности инспекције рада су се интензивирале, а посебно у вези са сузбијањем непријављеног рада. Међутим, капацитети инспектората рада треба да се повећају, укључујући и повећање капацитета попуњавањем упражњених радних места и обезбеђивањем неопходне опреме и обуке.

У области **здравља и безбедности на раду**, усвојено је неколико подзаконских аката и правилника. Они се односе на спречавање повреда при коришћењу оштрих предмета у болницама и сектору здравствене заштите, заштиту здравља трудница и породиља или дојила, као и заштиту младих на раду.

Социјални дијалог је и даље слаб, а посебно у погледу укључивања социјалних партнера у развој политике која је за њих релевантна. Колективни уговори се углавном закључују у јавном сектору; у приватном сектору доминира преговарање на нивоу компанија, али нису доступни било какви зборни подаци. Потписана су четири секторска колективна уговора (музички уметници и извођачи, пољопривреда, грађевинарство, хемијска индустрија и индустрија неметала). Два колективна уговора, за музичке уметнике и извођаче и у области пољопривреде већ су ступили на снагу, док су остали раскинути од стране послодаваца. Правни оквир треба да се усклади и капацитет социјалних партнера ојача ради неговања коришћења колективног преговарања. Није остварен никакав напредак у погледу тространог дијалога. Међутим, буџетска средства додељена Економском и социјалном савету удвостручила су се у 2017. години. У другој половини 2017. године, постигнут је договор између Владе и социјалних партнера да се минимална зарада по сату повећа 10%.

У **политици запошљавања**, показатељи на тржишту рада наставили су да се побољшавају у 2017. години. Стопа запослености за особе старости 15–64 године

повећала се са 45,2% у 2016. години на 46,7% у 2017. години. У четвртном кварталу 2017. године, стопа неформалне запослености је износила 19,8%. Незапосленост је пала са 15,3% у 2016. години на 13,5% у 2017. години, док се стопа активности повећала на 54%. Незапосленост младих се смањила са 35% у 2016. години на 32%, али је и даље висока. Интеграција дугорочно незапослених људи, радника који су технолошки вишак и младих на тржишту рада и даље представљају озбиљан изазов. Приступ тржишту рада је посебно тежак за Роме, жене, особе са инвалидитетом и младе, посебно са средњом школом. Издвајања из буџета за активне политике тржишта рада задржана су и у 2017. години, али су сувише мала да обухвате све оне који траже посао. Само једна шестина регистрованих незапослених (617.000 у децембру 2017. године) има корист од мера, а само 20.000 лица која траже посао има користи од дуже обуке или предузетих мера. Средњорочна оцена учинка Националне стратегије запошљавања за период 2011–2020 је завршена, и усвојен је Национални акциони план запошљавања за 2018. годину. Први извештај о спровођењу Програма реформи политике запошљавања и социјалне политике Републике Србије још увек није објављен.

Није било развоја у погледу **Европског социјалног фонда**.

У области **социјалне укључености и заштите**, у 2016. години, за 7,3% становништва се сматрало да живи у апсолутном сиромаштву. Око пола милиона људи није у стању да задовољи основне животне потребе. Удео лица у ризику од сиромаштва или социјалне искључености је највиши међу свим европским земљама које воде статистику прихода и услова живота (*SILC*), а износи 38,7% (*SILC* 2017). Стопа ризика од сиромаштва износи 25,5%, што подразумева око 1,8 милиона људи. Усвојен је Закон о финансијској подршци породицама са децом, док се на изменама и допунама Закона о социјалној заштити и Породичног закона још увек ради. У 2016. Години, 3,7% становништва добијало је социјалну помоћ. Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања издвојило је 700 милиона динара у 2017. години за наменске трансфере за развој постојећих и успостављање нових услуга социјалне заштите. Укупно издвајање је 50% веће него у 2016. години. Ово је нужно с обзиром на то да суобухват и адекватност готовинских накнада за основне потребе недовољни. Поред тога, потребно је побољшати квалитет услуга, и треба појачати надзор и регулаторне механизме, праћење и евалуацију. Усвојен је Нацрт закона о финансијској подршци породицама са децом, и њиме се предвиђа повећање нивоа дечјег додатка за децу са инвалидитетом и повећање накнада за одсуство с рада ради неге детета за одређене категорије жена које раније нису испуњавале услове за ту помоћ. Није освтарен никакав напредак у погледу услуга социјалне заштите на локалном нивоу или процеса децентрализације. Систем наменских трансфера који је уведен Законом о социјалној заштити треба да се спроводи систематичније и транспарентније.

У области забране **дискриминације у запошљавању и социјалној политици**, Повереник за заштиту равноправности је објавио смернице за креирање антидискриминационе политике за послодавце у Србији („Кодекс равноправности”) у јуну 2017. године. Српске власти би требало да спроводе договорене активности у погледу ових препорука.

У области **једнаких могућности за жене и мушкарца у запошљавању и социјалној политици**, стопа запослености мушкараца је сада 14,7% већа, а њихова стопа активности је 15,7% већа у односу на жене. Неактивност жена одражава обављање кућних послова за које нису плаћене, неадекватну подршку женама у напорима да помире обавезе које имају на послу и према породици, дискриминаторско понашање послодавца према младим женама, постојеће разлике у платама мушкараца и жена,

нижу законску старосну границу за одлазак у пензију, као и постојање законске минималне основице за плаћање доприноса, што све обесхрабрује запошљавање са непуним радним временом.

6.20. Поглавље 20: Предузетништво и индустријска политика

Предузетничка и индустријска политика ЕУ јача конкурентност, олакшава структурне промене и подстиче окружење погодно за предузећа које стимулише мала и средња предузећа (МСП).

Србија је умерено припремљена у области предузетништва и индустријске политике. Известан напредак остварен је промовисањем предузетништва и олакшавањем приступа финансирању за МСП.

У наредној години, Србија нарочито треба:

→ да развија свеобухватну индустријску политику засновану на начелима ЕУ, а коришћењем закључака из спровођења паметне специјализације;

→ да уложи напоре за повећање предвидљивости пословног окружења, са нагласком на решавању питања непредвидљивих парафискалних намета.

Главни алат **предузетничке и индустријске политике** и даље је Стратегија и политика индустријског развоја у периоду 2011–2020. Она је спроведена само делимично и са фокусом на реструктурирању и регионалном развоју, а не конкурентности. Стратегија за подршку развоју малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015. до 2020. године се спроводи. Да би се истакао значај МСП за привреду, година предузетништва 2016. година је проширена и прерасла у деценију предузетништва. Србија спроводи препоруке из Акта о малим предузећима (*Small Business Act*), мада опет само делимично.

Србија мора да повећа предвидљивост у пословном и административном окружењу за МСП. У том циљу, земља треба развије мерење учинка за активности креирања политике и да стави већи акценат на спровођење начела „мислимо прво на мале” (енгл. *Think small first*). Потребно је да оцени негативан утицај широко распрострањених и непредвидљивих парафискалних намета за МСП. Анализа ефеката прописа и провера са МСП треба систематски да се врше при доношењу закона и подзаконских прописа.

Када је реч о **предузетничким и индустријским инструментима**, Србија и даље користи буџетске субвенције за отварање нових радних места као подстицај страним директним инвестицијама. Повољни кредити и гаранције за МСП обезбеђују се кроз Фонд за развој и преко заједничких програма са пословним банкама, укључујући и обезбеђивање преко *COSME*. Међутим, приступ финансијама је и даље проблематичан и представља кључну препреку за развој сектора. Дисциплина плаћања је слаба. Као одговор на то, Србија би требало да убрза усклађивање својих правила која се тичу плаћања, затезних камата, убрзаног поступка повраћаја и обештећења са Директивом ЕУ у овој области.

У области **секторских политика**, Србија је почела да ради на развоју нове индустријске стратегије засноване на секторима и требало да би интензивира свој рад јачањем административних капацитета и узимајући у обзир закључке из свог пилот-пројекта паметне специјализације.

6.21. Поглавље 21: Трансевропске мреже

ЕУ промовише трансевропске мреже у областима транспорта, телекомуникација и енергетике како би ојачала унутрашње тржиште и допринела расту и запошљавању.

Србија је **умерено припремљена** за трансевропске мреже. **Известан напредак** је остварен у погледу препоруке из 2016. године у вези са гасним интерконектором са Бугарском и оперативним планирањем и развојем инфраструктуре.

Током следеће године, Србија пре свега треба:

→ да повећа број запослених који раде на преношењу правних тековина ЕУ из области трансевропских мрежа у српско законодавство, њиховом спровођењу и извршењу;

→ да оствари напредак у усвајању планова за одржавање целог језгра мреже;

→ да убрза припреме за изградњу гасног интерконектора са Бугарском; и, нарочито, да заврши преузимање земљишта, геотехничко истраживање и пројектовање потребно за добијање грађевинске дозволе.

Што се тиче **транспортних мрежа**, Србија и даље игра активну улогу у агенди повезивања Западног Балкана 6 и остварила је значајан напредак у предузимању мера за реформу повезивања. Србија наставља са усклађује своје законодавство у области интероперабилности. Потребно је да Србија обезбеди усклађеност са Уредбом о ТЕМ-Т у погледу спровођења планираних пројеката транспортне мреже, укључујући пројекте железничке мреже на деоници од Будимпеште до Београда и од Београда до границе са Црном Гором. Године 2017. остварен је умерени напредак у побољшању инфраструктуре за пловидбу пловним путевима у Србији.

Године 2017, Србија је ратификовала Уговор о транспортној заједници и усвојила Програм железничке инфраструктуре. Још увек се очекује усвајање ажуриране стратегије транспорта за период 2016–2025. године. Споразум о железничком граничном прелазу између Србије и Бивше Југословенске Републике Македоније је потписан, али је потребно изградити одговарајућу инфраструктуру како би се делотворно спроводио. Што се тиче путне инфраструктуре, завршени су велики делови Јужног и Источног огранка Источног / Источно-медитеранског коридора. Почела је изградња последњег дела београдске обилазнице. Србија треба да настави да спроводи своје приоритетне пројекте који се тичу језгра мреже и целовитих мрежа.

Што се тиче трансевропских **енергетских мрежа**, Србија је остварила напредак усвајањем програма остваривања стратегије развоја енергетике за период 2017/2018. у октобру 2017. године. Административни капацитети за преношење и спровођење трансевропских енергетских мрежа су недовољни и морају се ојачати. Србија је наставила припреме за две траке трансбалканског коридора за пренос електричне енергије. Ресита-Панчево, интерконектор између Румуније и Србије за електричну енергију од 400 kV, са српске стране је завршен и пуштен у рад у децембру 2017. године. Србија наставља активно да учествује у иницијативи за гасно повезивање Средње и Југоисточне Европе. Припреме за изградњу гасног интерконектора између Србије и Бугарске су се успориле 2017. године и треба их убрзати.

6.22. Поглавље 22: Регионална политика и координација структурних инструмената

Регионална политика је главни инструмент ЕУ за инвестирање у одржив и инклузиван привредни раст. Државе чланице носе одговорност за њено спровођење, које захтева одговарајуће административне капацитете и добро финансијско управљање осмишљавањем и спровођењем пројеката.

Србија је **умерено припремљена** у области регионалне политике и координације структурних инструмената. **Известан напредак** се и даље остварује у стицању искуства у управљању средствима ЕУ у оквиру индиректног управљања.

Током следеће године, Србија, као и у прошлости, нарочито треба:

→ да усвоји и почне да спроводи акциони план у коме су јасно утврђени циљеви и рокови како би се испунили захтеви кохезионе политике ЕУ;

→ да настави да обезбеђује одговарајуће капацитете за спровођење програма индиректног управљања.

Обављен је извештај припремни рад за увођење **законодавног оквира** за кохезиону политику у национални систем. Преношење кључних правних прописа из других поглавља (нпр. прописа ЕУ о процени утицаја на животну средину, законодавства у области борбе против дискриминације, прописа о јавним набавкама, о контроли државне помоћи итд.) у национално законодавство представља неопходан предуслов за делотворно спровођење европских структурних и инвестиционих фондова. Планирање вишегодишњег буџета је уређено Законом о буџетском систему. Кредитбилитет средњорочног буџетског оквира који је утврђен у Фискалној стратегији нарушава чињеница да он не укључује финансијске пројекције на нивоу секторске стратегије или програма. Национално суфинансирање за програме ЕУ је обезбеђено на нивоу пројекта, али је потребно развити систематски приступ за обезбеђивање националног вишегодишњег суфинансирања кохезионих програма.

Институционални оквир за управљање инструментом за претприступну помоћ ЕУ (ИПА) успостављен је и функционалан; међутим, потребно је даље испитати капацитете за спровођење.

Сталне слабости **административних капацитета** у кључним институцијама које се баве управљањем фондовима ЕУ су делимично уклоњене 2017. године повећањем броја запослених у структурама децентрализованог/индиректног управљања. Међутим, промене/флукуације запослених су и даље разлог за забринутост, па треба осмислити и спровести политику задржавања запослених. Активности за изградњу капацитета и обуку за управљање средствима ЕУ у оквиру ИПА интензивирани су на националном нивоу. Запослени су такође стекли искуство управљањем програмима децентрализованог/индиректног управљања. Пилот-програм изградње капацитета је припремљен као први корак ка увођењу системског приступа за јачање административних капацитета за кохезиону политику ЕУ.

Извештај напредак је остварен у области **програмирања** постепеним увођењем секторског приступа у оквиру ИПА. Међутим, постоји пролиферација стратегија у неким секторима, који треба да буду консолидовани, процењени и на исправан начин повезани са буџетским планирањем. Што се тиче инвестиција, Србија је у јуну 2017. године донела уредбу којим с циљем да се боље повеже планирање инвестиција са буџетским процесом. Пројекти који се финансирају из фондова ЕУ су били изузети из њене примене. Приоритети за средства ЕУ одређују се кроз Национални инвестициони комитет и јединствену листу приоритетних пројеката. С обзиром на ефикасну расподелу ресурса и потребу за израдом секторског плана за управљањем структурним фондовима у будућности, Србија треба да развије те постојеће паралелне структуре у јединствени механизам за одређивање приоритета за све инвестиције без обзира на изворе финансирања, у складу са програмом реформе управљања јавним финансијама који је донела влада.

Што се тиче **праћења и евалуације**, одбор за праћење у оквиру индиректног управљања је основан и редовно се састаје. План евалуације за децентрализована средства ИПА је донет, али још увек није започела његова примена. И даље је потребно ојачати управљачки и информациони систем.

Што се тиче **финансијског управљања, контроле и ревизије**, национални системи су додатно развијени како би били усклађени са захтевима децентрализованог управљања средствима ИПА. Ангажован је шеф Ревизорског тела, а капацитети институције су ојачани.

6.25. Поглавље 25: Наука и истраживање

ЕУ пружа значајну подршку за истраживање и иновације. Све државе чланице могу да имају користи од програма ЕУ за истраживање, нарочито када постоје посебна изврност и добре инвестиције у истраживање.

Србија је на **добром нивоу припремљености** у области науке и истраживања. **Известан напредак** је остварен у погледу политике иновација и учешћа у програмима ЕУ за истраживање. Током следеће године, Србија нарочито треба да:

→ спроведе националну стратегију истраживања, а нарочито да подстиче сарадњу између индустрије и академских кругова.

Главни приоритети **Европског истраживачког простора** уграђени су у стратегију за научни и технолошки развој, која је усвојена почетком 2016. године. Међутим, није било напретка у њеном спровођењу, пошто стратегија и даље нема акциони план. Национални ниво инвестиција у истраживање и даље је низак – 0,9% БДП, при чему само трећина тог износа потиче из приватног сектора. Статистички подаци о броју истраживача нису у потпуности усклађени са међународним стандардима. Ово представља сметњу темељнијем дијалогу о политици у овој области.

Србија је и даље активна и успешна у **програму ЕУ за истраживање Хоризонт 2020**, као и програмима *EUREKA*, *COST*, и НАТО програму „Наука за мир и безбедност”. Нарочито, број истраживача у раној фази или искусних истраживача који учествују у програму „Марија Склодовска-Кири” постепено се повећавао током последњих година, са укупно 126 финансираних талентованих истраживача од 2014. године. Напредак је остварен придруживањем и активним учествовањем у Европском друштвеном истраживању.

Што се тиче мера за **иновације**, Фонд за иновациону делатност Републике Србије и даље је активан, уз додатне доприносе буџету из министарства. Како би се побољшала сарадња са предузећима и повећале инвестиције у приватни сектор, Србија се проактивно ангажовала у примени паметне специјализације, у сарадњи са Европском комисијом. Требало би да уследе конкретне мере у вези са препорукама за ту примену.

6.26. Поглавље 26: Образовање и култура

ЕУ подржава сарадњу у области образовања и културе финансирањем програма и координацијом политике држава чланица отвореном методом координације. Државе чланице такође морају да спречавају дискриминацију и олакшавају образовање деце радника миграната у ЕУ.

Србија је на **добром нивоу припремљености** у области образовања и културе. **Известан напредак** је остварен у побољшању наставних планова и програма и оснивању националне агенције за *Еразмус+*.

Током следеће године, Србија нарочито треба да:

→ повећа учешће деце у образовању у раном детињству, нарочито деце из угрожених средина;

→ заврши оснивање система за национални оквир квалификација.

У области **образовања и обуке**, стратегија образовања и њен акциони план се спроводе, мада уз закашњења. Било је мало јавних расправа о недавно усвојеним прописима. Стопе уписа и завршетка школовања у предуниверзитетском образовању доследно су високе. Међутим, стопа учешћа деце узраста испод 6 година у образовању у раном детињству и даље је ниска. Стопа превременог напуштања школовања опала је на 7,5% 2015. године са претходних 8,5% 2014. године, док је стопа целоживотног учења и даље ниска – 5% (циљ ЕУ за 2020. годину је 15%). Потребна је свеобухватна обука школског особља као допуна текућим изменама наставних планова и програма заснованим на резултатима. Обуке треба да буду усмерене на развијање кључних компетенција ученика.

Студијски програми у високом образовању треба више да одговарају захтевима тржишта рада. Стопа незапослености дипломаца са терцијарним образовањем (узраста до 24 године) опала је, али остаје висока – 35,9% 2017. године. И даље је висока стопа емиграције младих, квалификованих људи. Образовање је и даље сектор са високим степеном ризика од корупције, посебно у области високог образовања.

Известан напредак је остварен у развоју наставног плана и програма за стручно образовање и обуке (СОО), како би више одговарао потребама тржишта рада. Као следећи корак, национални модел учења заснован на практичном раду за СОО треба да буде усредсређен на успостављање механизма за осигурање квалитета и праћење. Остваривање планова за смањење стопе уписа на програме СОО и проширење општег средњошколског образовања треба да се настави стварањем релевантнијих наставних планова и програма и повећањем привлачности и квалитета општег средњошколског образовања. Национални оквир квалификација треба да буде завршен, а институционални капацитети успостављени.

Известан напредак је остварен у повећању стопе учешћа ромских ученика на свим нивоима образовања. Треба побољшати спровођење мера за смањење стопе напуштања школовања међу ромским ученицима, као и њихове сегрегације, нарочито на локалном нивоу. Известан напредак је остварен у интеграцији деце миграната у образовни систем, али потребна је даља подршка тим настојањима.

Србија ће учествовати у следећем кругу *PISA* тестирања (2018. године) пошто је изостала из круга који је одржан 2015. године. Србија је формирала радну групу у циљу постизања знатних побољшања у смањењу броја ученика са slabим резултатима у математици, природним наукама и читању – областима које су препознате као слабе тачке у *PISA* тестовима. Србија и даље успешно учествује у програму *Еразмус+* као трећа земља, са око 3000 улазних и излазних мобилности током прошле године, док је укупан број мобилности преко 8000. Држава постиже изузетне резултате у програму „Изградња капацитета за високо образовање”, са 26 пројеката који су одабрани током три последња конкурса (од којих 65% делује као координациона институција). Учешће у програму „Жан Моне” знатно се повећало уз пет одабраних пројеката. Припреме за успостављање националне агенције за *Еразмус* добро напредују. Србија ће учествовати у програму *Еразмус+* под истим условима и могућностима као државе чланице ЕУ од јануара 2019. године, што представља значајан корак унапред.

У току је израда нацрта Акционог плана за спровођење Националне стратегије за **младе** за период од 2018. до 2020. године. Потребно је додатно побољшати координационе механизме политике за младе на локалном нивоу. У Београду је основана локална испостава Регионалне канцеларије за сарадњу младих (*RYCO*).

Министарство **културе** и информисања је израдило нацрт Стратегије развоја културе за период од 2017. до 2027. године. Овај процес је критикован због недостатка

консултација са заинтересованим странама. Стратегија обухвата врло амбициозно и потенцијално нереално повећање буџета за културу са садашњих 0,68% на 1,68% БДП до 2027. године. Србија спроводи мере у оквиру спровођења Унескове Конвенције о заштити и унапређењу разноликости културних израза.

Србија успешно учествује у програму „Креативна Европа”.

6.27. Поглавље 27: Животна средина и климатске промене

ЕУ промовише снажно деловање у области климе, одрживи развој и заштиту животне средине. Право ЕУ садржи одредбе које се односе на климатске промене, квалитет воде и ваздуха, управљање отпадом, заштиту природе, индустријско загађење, хемикалије, буку и цивилну заштиту.

Србија је на **извесном нивоу припремљености** у области животне средине и климатских промена. **Известан напредак** је остварен у даљем усклађивању са правним тековинама ЕУ, стратешком планирању и праћењу препорука из 2016. године.

Током следеће године, Србија нарочито треба да:

→ повећа административне и финансијске капацитете јачањем Агенције за заштиту животне средине, операционализацијом Зеленог фонда и обезбеђивањем одговарајућих средстава за њега, као и даљим побољшањем међуинституционалне координације, нарочито међу институцијама на централном и локалном нивоу;

→ интензивира рад на спровођењу и извршавању, као што су затварање дивљих депонија, инвестиције у разврставање и рециклажу отпада, побољшање мониторинга квалитета ваздуха, побољшање управљања речним сливовима и припрема за мрежу *Натура 2000*;

→ спроведе Париски климатски споразум, између осталог израдом свеобухватне стратегије за климатске промене која би била усклађена са оквиром ЕУ за климатску и енергетску политику за период до 2030. године, и добро интегрисана у све релевантне секторе.

Животна средина

У области **хоризонталног законодавства**, Србија је постигла висок ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Нови инструмент за финансирање (Зелени фонд) још увек није почео са радом. Потребно је предвидљиво финансирање на основу начела „загађивач плаћа” како би се повећале инвестиције у овом сектору. Квалитет јавних расправа постепено се побољшава, али је потребно повећати капацитет Србије да их спроводи, нарочито на локалном нивоу. Процес процене утицаја на животну средину треба додатно побољшати, нарочито за прекограничне пројекте и пројекте у области екстрактивне индустрије. Стратешке процене утицаја на животну средину треба да обухватају све релевантне планове и програме, укључујући национални план за смањење емисије. Потребан је даљи напредак у преношењу и спровођењу преосталог хоризонталног законодавства, нарочито Директиве о одговорности. У току је рад на спровођењу Директиве о еколошком криминалу и Директиве о инфраструктури за просторне информације у Европској заједници (*INSPIRE*). Потребно је додатно јачати капацитете инспекције за заштиту животне средине и на централном и на локалном нивоу.

У области **квалитета ваздуха**, Србија је постигла добар ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Доступни подаци указују на алармантан ниво загађености ваздуха у неким од највећих градова у Србији. Неопходно је побољшати квалитет, доступност и приступачност података о квалитету ваздуха. Србија треба да усвоји националну

стратегију за заштиту ваздуха. Идентификовано је шест агломерација у којима је премашена вредност толеранције. Постоје само три плана квалитета ваздуха: један за Бор (2013), један за Београд (2016) и трећи за Панчево (2017). Потребно је израдити планове квалитета ваздуха и функционалне системе за мониторинг у релевантним областима за које и даље нема података. Потребно је уложити додатне напоре да се заврши преношење и спровођење Директиве ЕУ о емисијама испарљивих органских једињења, као и да се испуне захтеви ЕУ у вези са садржајем сумпора у течним горивима.

Што се тиче **управљања отпадом**, постигнут је добар ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Улажу се напори да се побољша спровођење у овом сектору, које је у раној фази. Националну стратегију управљања отпадом и планове за управљање комуналним отпадом треба ажурирати како би одражавали правне прописе о смањењу количине отпада и разврставању отпада на извору, и како би обухватили квантитативне циљеве за поновно искоришћење и рециклажу отпада. Удео рециклираног отпада у укупном управљању отпадом и даље је мали. Потребно је уложити веће напоре да се дивље депоније у Србији брже затворе и да се улаже у разврставање и рециклажу отпада. Треба израдити национални интегрисани план управљања отпадом и додатне економске инструменте за посебне токове отпада. Нема напретка у погледу медицинског отпада. У Суботици су пуштене у рад прве регионалне трансфер станице. Овај пример би требало следити и у другим регионима.

Ниво усклађености у области **квалитета воде** је умерен. У децембру 2016. године, Србија је усвојила стратегију управљања водама за период до 2034. године. Национална стратегија и акциони план за заштиту вода тек треба да буду усвојени. Непречишћене отпадне воде и даље су главни извор загађења. Србија треба да уложи знатне напоре да даље усклади своје законодавство са правним тековинама ЕУ, као и да ојача административне капацитете, посебно за праћење и извршавање прописа и међуинституционалну координацију. Локално управљање треба побољшати, нарочито утврђивањем јасних правила о дужностима у коришћењу и одржавању објеката. Кодекс добре пољопривредне праксе треба да буде усвојен и спроведен.

Ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у области **заштите природе**, нарочито са Директивом о стаништима и Директивом о птицама, умерен је. Још увек нису решене правне празнине у процесу преношења у национално право које омогућавају лов птица које нису ловне. Средства која су 2017. године опредељена за националну еколошку мрежу и припрему за мрежу *Натура 2000* и даље нису искоришћена. Потребно је прилагодити институционални оквир за мрежу *Натура 2000* и обезбедити одговарајуће ресурсе за њега. Стандарди ЕУ о забрањеним начинима хватања и убијања дивљих животиња треба да буду у потпуности уграђени у све правне прописе, укључујући прописе о лову. Треба ојачати капацитете за извршавање прописа како би се испуниле обавезе Србије које проистичу из Конвенције о међународној трговини угроженим врстама дивље фауне и флоре (*CITES*). Институционално уређење и национални и локални административни капацитети треба да буду знатно ојачани, уз нагласак на побољшању извршавања прописа.

Што се тиче **индустријског загађења и управљања ризиком**, усклађеност са већином правних тековина ЕУ у раној је фази. Ограничења капацитета ометају напредак у спровођењу широм сектора. Утврђена је неопходна правна основа за издавање дозвола за управљање рударским отпадом. Неопходна је боља примена прописа о индустријском загађењу. Србија треба да испуни захтев правних тековина ЕУ или за потпуно интегрисан процес издавања дозвола који обухвата све области или за формалне консултације међу органима надлежним за издавање дозвола.

Ниво усклађености са правним тековинама ЕУ у погледу **хемикалија** је висок. Треба уложити додатне напоре у погледу Уредбе о регистрацији, евалуацији, ауторизацији и ограничавању хемикалија (*REACH*) и Уредбе о класификацији, обележавању и паковању (*CLP*), а у току је усклађивање прописа о огледима на животињама, азбесту и биоцидима. Србија треба да ојача своје административне капацитете за спровођење прописа у овим областима, као и да обезбеди одговарајући мониторинг дуготрајних органских загађујућих супстанци.

Србија је постигла добар ниво усклађености са правилима ЕУ о **буци**, али је спровођење у раној фази. Србија треба да изгради административне капацитете за израду стратешких карата буке и акционих планова.

Србија је умерено припремљена у погледу **цивилне заштите**. Остварен је напредак у примени инструмената за механизам цивилне заштите, као што су процене потреба након катастрофа и израда мапа ризика од поплава. Израђен је стратешки оквир за цивилну заштиту, укључујући акциони план за управљање ризиком од катастрофа, мада одговарајући закон још увек није усвојен. Као активна чланица Механизма ЕУ за цивилну заштиту, Србија треба да додатно ојача своје капацитете за спречавање катастрофа, смањење ризика од катастрофа и управљање ризиком од катастрофа, укључујући управљање ризиком од поплава. Као предуслов за приступ Заједничком комуникационом и информационом систему за ванредне ситуације (*CECIS*), Србија треба да успостави релевантне везе у мрежи „Безбедне трансевропске услуге телематике између управа” (*sTESTA*). Србија треба да се постара се Хуманитарни центар у Нишу не преклапа са улогом Координационог центра Европске комисије за реаговање у ванредним ситуацијама, као и да не делује у супротности са својим чланством у Механизму ЕУ за цивилну заштиту.

Климатске промене

Србија је постигла изванредан ниво припремљености, али је спровођење у веома раној фази. Национална међусекторска стратегија за климатске промене, која ће бити у складу са оквиром ЕУ за климатску и енергетску политику за период до 2030. године, тренутно је у изради. Она се такође бави прилагођавањем климатским променама. Национални савет за климатске промене треба више да ради на томе да се активности у вези са климатским променама интегришу у друге секторе. У мају 2017. године, Србија је ратификовала Париски климатски споразум. У октобру 2017. године, Србија је поднела своје друго саопштење за Оквирну конвенцију Уједињених нација о климатским променама (*UNFCCC*). Међутим, потребно је повећати тачност добијених података.

Што се тиче усклађивања законодавства, Агенција за заштиту животне средине Републике Србије и даље ради на побољшању инвентара гасова са ефектом стаклене баште. Започет је рад на решавању проблема емисија гасова са ефектом стаклене баште у сектору коришћења земљишта, промене намене земљишта и шумарства. Србија треба да побољша своју административну и техничку способност за потпуно усклађивање са правним тековинама ЕУ у вези са мониторингом и извештавањем у области климе. Израда законодавства о мониторингу, извештавању и верификацији у области емисија гасова са ефектом стаклене баште које је у складу са системом трговине емисионим јединицама ЕУ и прописима о заједничком напору завршена је у новембру 2017. године. Наставља се преношење и спровођење законодавства о флуорованим гасовима и супстанцама које оштећују озонски омотач, укључујући припреме за ратификацију амандмана из Кигалија на Монреалски протокол. Известан број подзаконских аката

усвојен је на основу Директиве о квалитету горива. Потребно је знатно јачање административних капацитета, заједно са активностима подизања нивоа свести.

6.28. Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља

Правила ЕУ штите потрошаче у вези са безбедношћу производа, опасним имитацијама и одговорношћу за неисправне производе. ЕУ такође обезбеђује високе заједничке стандарде за контролу дувана, крв, ткива, ћелије и органе, права пацијената у прекограничној здравственој заштити, и озбиљне прекограничне претње здрављу, укључујући заразне болести, као и лекове за људску и животињску употребу.

Србија је **умерено припремљена** у области заштите потрошача и здравља. **Известан напредак** је остварен усвајањем Закона о медицинским средствима и Закона о трансфузијској медицини и биомедицински потпомогнутом оплођењу.

Током следећег периода, Србија треба пре свега да:

→ ојача административни капацитет надлежних органа за заштиту потрошача, тржишни надзор и санитарни инспекцијски преглед;

→ ојача опште управљачке капацитете и људске ресурсе, као и финансијску одрживост јавног фонда за здравствено осигурање.

Хоризонтални аспекти **заштите потрошача** бележе недовољан напредак. У институционалном оквиру, сектор за заштиту потрошача је и даље главни ауторитет за развој политике заштите потрошача и остваривање колективних права потрошача, покрећући поступке због повреде колективног интереса потрошача. Национални савет за заштиту потрошача је поново успостављен у априлу 2017. године.- Национални регистар потрошачких приговора је функционалан и постао је доступан јавности у извештајном периоду. Број притужби које су потрошачи поднели током извештајног периода је износио 16.928, од чега се 25 тренутно решава на суду, а 14 је решено у вансудским поступцима. Треба успоставити бољи механизам сарадње између ресорних министарстава и удружења потрошача. Потребно је додатно повећати административни капацитет органа за заштиту потрошача и инспекцијске службе одговорне за заштиту потрошача, безбедност производа и питања која нису везана за безбедност.

Нема напретка у **питањима безбедности производа**, пошто се измењени Закон о општој безбедности производа између осталог фокусира на обмањујуће производе, а Закон о здравственој исправности предмета опште употребе, који уређује питање козметичких производа, још није донет. Потребно је ојачати административне капацитете за санитарни инспекцијски преглед, нарочито по питању пензионисања запослених, док стандардне поступке санитарне контроле треба ускладити са строгим и систематском применом контроле на основу ризика. Координација између релевантних заинтересованих страна Савета за безбедност производа је побољшана.

Што се тиче **питања која се не односе на безбедност**, извршен напредак је остварен усвајањем Закона о медицинским средствима 2017. године. Србија мора да усклади своје законодавство са преосталим правним тековинама у овој области.

У области **јавног здравља**, национално законодавство је делимично усаглашено са правним тековинама. Нема напретка у обезбеђивању одрживости фонда за јавно здравље. Национални план за људске ресурсе у сектору здравства још увек није примењен, а све већи број лекара напушта земљу. Централизован систем електронских здравствених картона који финансира ЕУ и даље се не користи, и још увек није обезбеђено поштовање здравствених показатеља ЕУ.

Нема напретка у припреми нове стратегије о **контроли дувана**, употреби сликовних упозорења и повећању цене цигарета. У извештајном периоду је дошло до малог повећања броја пушача међу женама и тинејџерима. У мају 2017. године, Србија је донела Закон о потврђивању протокола о елиминацији незаконите трговине дуванским производима, у складу са Оквирном конвенцијом о контроли дувана СЗО. Законодавство о контроли дувана је делимично усклађено са правним тековинама, а употреба дувана на јавним местима није усаглашена са препорукама ЕУ.

Постигнут је ограничен напредак у усклађивању са правним тековинама које се односе на **крв, ткива, ћелије и органе**, након доношења Закона о трансфузијској медицини и Закона о биомедицински потпомогнутом оплођењу, који су осмишљени тако да буду потпуно у складу са правним тековинама. Ови закони ће бити примењивани од јануара 2019. године. Још увек нису развијени стандарди безбедности и квалитета на ЕУ нивоу, нити инспекцијске службе. Општи административни и технички капацитети Управе за биомедицину као надлежног органа за вршење надзора над сектором и даље су слаби.

Што се тиче **озбиљних прекограничних претњи здрављу, укључујући заразне болести**, капацитети за надзор и реаговање и даље су ограничени и потребно их је модернизовати. Још увек није уведен централизован здравствени информациони и комуникациони систем.

Нема напретка у усаглашавању са Директивом о примени права пацијената у **прекограничној здравственој заштити**. Потребно је основати јединицу за **е-здравство** при Министарству здравља, која би координисала сложене активности потребне за спровођење општег здравственог информационог система на свим нивоима здравствене заштите.

Већу пажњу треба посветити делотворном и одрживом финансирању стратегија за одређене болести, укључујући националну стратегију за ХИВ/сиду и подизање свести, нарочито о важности вакцинације деце. Потребан је додатни рад на надзору антимикуробне резистенције и контроли квалитета и стандардизацији лабораторија. Преписивање антибиотика треба строго контролисати како би се ојачала борба против антимикуробне резистенције.

Промоција здравља по питању **незаразних болести** још није напредовала. Национални **скрининг рака** за колоректални карцином, карцином дојке и карцином грлића материце споро напредује, али у многим деловима земље се обавља само спорадично и не обавља се систематски. Национални институт за онкологију и радиологију води Национални регистар за рак.

Нема напретка у развоју услуга **менталног здравља** у локалној заједници.

Што се тиче **исхране и физичке активности**, није забележен напредак.

Нема помака у вези са **лековима за људску употребу и употребу у ветерини**, нити вези са критеријумима за максималне продајне цене лекова. Што се тиче **козметичких производа**, у извештајном периоду није било напретка. Нема напретка ни по питању **спречавања злоупотребе дрога**.

Што се тиче спречавања штетне употребе **алкохола**, усвојен је Национални програм превенције штетне употребе алкохола и алкохолном узрокованих поремећаја у Републици Србији.

Што се тиче неједнаког приступа здравственој заштити, неопходно је побољшати приступ услугама здравствене заштите особама са инвалидитетом, особама које живе са

ХИВ-ом, деци и одраслима који користе дроге, затвореницима, женама које се баве проституцијом, ЛГБТИ особама, интерно расељеним лицима и Ромима.

6.29. Поглавље 29: Царинска унија

Све државе чланице су део царинске уније ЕУ и поштују иста царинска правила и поступке. За то је потребно усклађивање законодавства, одговарајући капацитет за спровођење и извршење, као и приступ заједничким компјутеризованим царинским системима.

Србија је на **добром нивоу припремљености** у области царинске уније. **Известан напредак** је учињен поједностављивањем неких царинских поступака.

Током следеће године, Србија треба пре свега да:

- додатно надогради царински систем обраде укључивањем управљања ризиком;
- додатно унапреди ИТ систем националних царинских служби тако да се омогући његова интеграција у систем ЕУ.

Што се тиче **царинских прописа**, ниво усклађености са правним тековинама је висок. Србија је чланица заједничке транзитне зоне и примењује правила ЕУ о транзитним кретањима. Правила о царинском спровођењу права интелектуалне својине су начелно у складу са правним тековинама ЕУ. Регионална конвенција о пан-евро-медитеранским преференцијалним правилима о пореклу примењује се у Србији. Царинска тарифна номенклатура је такође усклађена са Комбинованом номенклатуром ЕУ из 2017. године. У јуну 2017. године, Србија је ратификовала Протокол Оквирне конвенције Светске здравствене организације о контроли дувана о елиминацији незаконите трговине дуванским производима. Међутим, правни прописи о ослобађању од царине, прекурсорима дрога, културним добрима, слободним зонама и сигурносним аспектима тек треба да буду усклађени са правним тековинама. Поред тога, таксе које се наплаћују камионима који улазе у царинске терминале због окончања царинских поступака нису у складу са правним тековинама.

Управа царина и даље јача свој **административни и оперативни капацитет**. Прикупљање царинских дажбина се додатно повећало за 6,8 % 2016. године и 8,8 % 2017. године. Од успешног покретања заједничких операција транзита у фебруару 2016. године, број транзитних декларација које је издала управа царина је порастао за 13 % 2016. године и за 17 % 2017. године.

Нова пословна стратегија управе царине и пратећи акциони план 2017-2020. усвојени су у новембру, односно децембру 2017. године. Недостају стратешке технике и модерне технике управљања, укључујући обезбеђивање квалитета и управљање променама. Стратегију за ИТ такође треба ажурирати. Напредовао је рад на успостављању функционалног, међусобно повезаног ИТ система, али квалификовани кадрови и даље напуштају сектор за ИТ. Потребно је успоставити систем за задржавање квалификованих ИТ инжењера. Знатни напори и инвестиције су потребни за обезбеђивање интерконективности и интероперабилности са ИТ системима ЕУ.

Систем за управљање ризиком треба ојачати. Анализа ризика пре доласка односно пре поласка треба да се доследно и свеобухватно обавља и да буде усаглашена са Царинским кодексом Уније. Започет је рад на јачању капацитета царинске лабораторије, али је потребно да се она додатно опреми.

6.30. Поглавље 30: Спољни односи

ЕУ има заједничку трговинску политику према трећим земљама, засновану на

мултилатералним и билатералним споразумима и самосталним мерама. Постоје и правила ЕУ у области хуманитарне и развојне политике.

Србија је умерено припремљена у области спољних односа. Прошле године није било напретка и ослабио је капацитет за суочавање са кључним изазовима трговинске политике.

Током следеће године, Србија треба пре свега да:

→ хитно уклони сва недавно наметнута ограничења извоза неопасног отпада, која нису оправдана према Споразуму о стабилизацији и придруживању и која указују на слабости у административном капацитету за спровођење трговинске политике;

→ заврши приступање СЗО доношењем закона о генетички модификованим организмима који би био у складу са правним тековинама ЕУ и СЗО, и да доврши преостале билатералне преговоре о приступу тржишту;

→ ојача административни капацитет Министарства трговине, туризма и телекомуникација за трговину са ЕУ и приступање ЦЕФТА и СТО, нарочито у циљу спровођења вишегодишњег Акционог плана за регионално економско подручје.

Што се тиче **заједничке трговинске политике**, није било напретка у приступању Републике Србије Светској трговинској организацији (СТО). Чланство у СТО и даље зависи од доношења Закона о генетички модификованим организмима који би био у складу са правним тековинама ЕУ и СТО и од довршавања преговора о приступу тржишту са мањим бројем чланица СТО.

Од маја 2017. године, Србија је увела известан број ограничења у вези са извозом неопасног отпада за поновно искоришћење, што је довело до привременог застоја у издавању нових извозних дозвола. Србија треба да без одлагања уклони та ограничења и да избегава примену тих мера осим ако су оне потпуно оправдане.

У новембру 2017. године, Влада је основала координационо тело за олакшавање трговине. Ово тело би требало да обезбеди сарадњу између разних министарстава која се баве трговинском политиком, као и са спољним заинтересованим странама. Капацитет управе за прикупљање статистичких података о тржишту је проблем који треба решити. Треба ојачати административни капацитет јединица при Министарству трговине, туризма и телекомуникација које су одговорне за трговину са ЕУ и приступање ЦЕФТА и СТО.

Србија је усагласила своју националну контролну листу **робе двоструке намене** са најновијим режимом ЕУ извоза, трансфера, посредовања и транзита тих артикала у мају 2017. године. У децембру 2017. године, Србија је усвојила нову уредбу о извозу и увозу робе која се може користити за извршење смртне казне, мучење и друго окрутно, нечовечно или понижавајуће поступање или кажњавање. Ова уредба је усклађена са релевантним правним прописима ЕУ. Србија мора да настави рад на приступању Васенарском споразуму.

Србија је на Самиту лидера земаља Западног Балкана у Трсту преузела важне обавезе да спроведе вишегодишњи Акциони план за развој регионалног економског подручја на Западном Балкану. Примена тог акционог плана ће омогућити продубљење и проширење економских интеграција унутар региона на основу правила и стандарда ЕУ. Важно је за Србију да игра конструктивну улогу у оквиру ЦЕФТА, како би омогућила правремено и неометано спровођење вишегодишњег Акционог плана за регионално економско подручје.

Што се тиче **билатералних споразума са земљама које не припадају ЕУ**, Србија је завршила преговоре о даљој либерализацији трговине са Турском према постојећем билатералном споразуму о слободној трговини. Србија је још увек у преговорима о споразуму о слободној трговини са Украјином. У новембру 2016. године, Србија је потписала билатерални инвестициони уговор са Катаром. Србија мора да обезбеди усаглашеност билатералних инвестиционих уговора са правним тековинама.

Известан напредак је учињен у области **развојне политике и хуманитарне помоћи**. Србија још увек није успоставила политику или правне оквире у овој области, а развојна и хуманитарна помоћ се одобрава на *ad hoc* основи. Србија учествује у Механизму за цивилну заштиту ЕУ.

6.31. Поглавље 31: Спољна, безбедносна и одбрамбена политика

Државе чланице морају бити способне за вођење политичког дијалога у оквиру спољне, безбедносне и одбрамбене политике, за придруживање декларацијама ЕУ, за учешће у активностима ЕУ и за примену договорених санкција и рестриктивних мера.

Србија је **умерено припремљена**. Остварен је **известан напредак** јер је Србија започела с ревизијом својих стратегија безбедности и одбране и спровођењем националног закона о рестриктивним мерама.

У наредном периоду, Србија нарочито треба да:

- заврши ревизију стратегија безбедности и одбране тако да оне у потпуности одражавају оријентацију Србије ка ЕУ у овим областима;
- настави да примењује свој закон којим се уводе међународне санкције, укључујући рестриктивне мере ЕУ, и да прати његово спровођење;
- унапреди придруживање декларацијама ЕУ и одлукама Савета о заједничкој спољној и безбедносној политици.

Политички дијалог између ЕУ и Србије о спољној и безбедносној политици додатно је ојачан првим неформалним консултацијама о ЗСБП/ ЗБОП који су одржане у Београду у октобру 2017. године. У току је ревизија стратегија безбедности и одбране Србије из 2009. године и треба је завршити како би се кренуло у правцу политике засноване на водећим начелима ЕУ за међународну акцију, у складу са стратешким циљем чланства Србије у ЕУ.

(Више информација о развоју билатералних односа са осталим земљама које су обухваћене процесом проширења и државама чланицама ЕУ видети Политичке критеријуме - регионална питања и међународне обавезе.)

Институционални оквир који омогућава учешће Србије у заједничкој спољној и безбедносној политици (ЗСБП) и заједничкој сигурносној и одбрамбеној политици (ЗБОП) постоји.

Када је у питању **заједничка спољна и безбедносна политика (ЗСБП)**, Србија је подржала глобалну стратегију за спољну и безбедносну политику Европске уније. Када је позвана, Србија се придружила 34 од 65 декларација ЕУ и одлука Савета, што представља стопу придруживања од близу 52% у извештајном периоду. Србија се, између осталог, није придружила рестриктивним мерама ЕУ према Русији и Украјини. Потребно је успоставити базу података за праћење области наметања и спровођења рестриктивних мера, како је предвиђено српским законом о спровођењу међународних санкција, као и рестриктивних мера ЕУ. Србија је наставила да подржава територијални интегритет и суверенитет Украјине, укључујући и Крим.

(За више информација о догађајима који се односе на Међународни кривични суд, видети Политичке критеријуме - регионална питања и међународне обавезе.)

Србија је наставила да одржава интензивне односе и стратешка партнерства са више земаља широм света. Настављени су чести контакти на високом нивоу и редовне билатералне посете са Русијом, уз војно-техничку сарадњу, укључујући заједничке војне вежбе, као и постојани односи са Организацијом уговора о колективној безбедности и споразумима о трговини оружјем. Србија је ратификовала споразум о сарадњи и заједничкој акцији између свог Министарства унутрашњих послова и Руске федералне службе безбедности. Дужност Србије је да осигура да спровођење овог споразума не нарушава њене обавезе из преговора о приступању ЕУ, које се, између осталог, односе на заштиту података и размену тајних података. Србија је одржала добре односе са САД. Такође, Србија је учествовала у преко 20 заједничких војних вежби са САД-ом и НАТО-ом у 2017. години. Србија је наставила са јачањем својих политичких и економских односа са Кином. Србија је активно подржала иницијативу Кине „Један појас - један пут“.

Србија је подржала мере и документе ЕУ о *спречавању сукоба*. Србија је председавала Форумом ОЕБС за безбедносну сарадњу у последњем тромесечју 2017. године.

Србија је наставила да учествује извесним, али не и свим, међународним аранжманима за контролу извоза, као и у инструментима против пролиферације. Србија је поднела захтев за чланство Аустралијској групи у марту 2017. године и ратификовала је Конвенцију о нуклеарној сигурности у новембру 2017. Србија је поштовала Конвенцију о хемијском оружју и успоставила је законодавне и административне структуре. Национални систем регистрације и базе података о малокалибарском и лако оружју, заједно са системом складиштења, успостављен је, али је потребна надоградња. Настављен је процес прикупљања и уништавања оружја и муниције у нелегалном поседу. Србија и даље није ратификовала Додатни протокол уз Споразум о заштитним мерама у складу са чланом III Споразума о неширењу нуклеарног наоружања. И даље се чека на исход у вези са пријавом Србије за придруживање Васенарском споразуму.

Србија је наставила активну сарадњу са *међународним организацијама*. Србија је задржала своју политику војне неутралности, али је сарадња са НАТО-ом настављена.

Србија је спроводила свој споразум са ЕУ о **безбедносним процедурама** за размену и заштиту тајних података.

Србија је наставила да активно учествује у **војним мисијама за управљање кризама** у оквиру **заједничке безбедносне и одбрамбене политике**, нарочито у мисијама ЕУ за обуку у Малију, Централноафричкој Републици и Сомалији, као и у ЕУ НАВФОР Аталанта. Србија је наставила да учествује у саставу борбених група ЕУ. Србија је такође учествовала у мировним мисијама УН-а.

6.32. Поглавље 32: Финансијска контрола

ЕУ подстиче реформу националних система управљања у циљу побољшања управљачке одговорности и доброг финансијског управљања приходима и расходима, као и екстерне ревизије јавних фондова. Правила финансијске контроле додатно штите финансијске интересе ЕУ од преваре у управљању средствима ЕУ и евро од кривотворења.

Србија је **умерено припремљена** у овом поглављу. Постигнут је **известан напредак** у свим областима. Препоруке Комисије из 2016. године су делимично спроведене. Политичка подршка на високом нивоу ће и даље бити инструмент за спровођење

реформи Интерне финансијске контроле у јавном сектору (ИФКЈ) на свим нивоима управе и у државним предузећима.

У наредном периоду, Србија треба нарочито да:

→ започне са израдом стратешког документа који дефинише и објашњава национални приступ спровођења управљачке одговорности, укључујући и утицај на институционалне одговорности, расподелу ресурса, извештавање о постизању циљева и финансијско управљање;

→ обезбеди мандат Централној јединици за хармонизацију како би спровела ревизије квалитета система интерне контроле у појединачним институцијама и обезбеди да Централна јединица за хармонизацију почне са спровођењем таквих ревизија;

→ предузме неопходне мере како би се осигурало да систем за откривање неправилности функционише у пракси, како за фондове ЕУ тако и за државни буџет.

Интерна финансијска контрола у јавном сектору

Стратешки оквир није у потпуности успостављен. Стратегија ИФКЈ до 2020. године усвојена је у мају 2017. године, али је углавном усредсређена на активности Централне јединице за хармонизацију. Неки резултати из акционог плана уз ову стратегију већ касне. Потребно је развити стратешки приступ ИФКЈ-а у јавном сектору, са фокусом на управљачку одговорност. Још увек је потребно успоставити механизам за делотворну координацију, праћење и извештавање о државној управи, управљању јавним финансијама и реформи ИФКЈ -а.

Потребно је да се у административну културу јавног сектора успостави пуна **управљачка одговорност**. Постоје слабости у системима одговорности између органа који нису у потпуности независни и њихових ресорних министарстава и у повезивању стратешког и финансијског планирања владе. Поред тога, култура управљања је централизована са малим бројем делегираних овлашћења за доношење одлука на средњем нивоу управе. Министри и виша управа укључени су у доношење техничких одлука, што их одвраћа од кључних стратешких функција. Управљачка одговорност је додатно ограничена због усредсређености на усклађеност (видети *Реформу јавне управе*).

Правни оквир за **спровођење интерне контроле** је у великој мери у складу са оквиром интерне контроле Комитета спонзорских организација и смерницама Међународне организације врховних ревизорских институција (INTOSAI). Међутим, и даље су потребне измене Закона о буџетском систему како би се ојачала управљачка одговорност. Такође, потребно је ажурирати приручник за финансијско управљање и контролу. Спровођење унутрашње контроле и даље је на генерално ниском нивоу. Неопходно је даље развијати област управљања неправилностима и управљања ризицима. Министарство финансија је интегрисало све *ex-post* контролне функције под један сектор. Од ове функционалне консолидације се очекује да обезбеди усаглашеност централне буџетске инспекције са захтевима ЈУФК-а.

Пракса интерне ревизије у јавном сектору се и даље се развија, те је ситуација у јавном сектору разнолика. Упркос томе што су већ успостављени правни услови, и даље је неопходна јасноћа у вези са потребом да све институције успоставе функцију унутрашње ревизије. Више руководство мора да има боље разумевање о интерној ревизији и да је активно подржава. Већина централних институција има повећу ревизије и спроводи ревизије у складу са стратешким и годишњим ревизорским плановима. Повећан је број овлашћених ревизора, јединица за интерну ревизију и

извршених ревизија, као и број спроведених препорука. Централна јединица за хармонизацију обавила је ревизију квалитета интерне ревизије у оквиру 10 министарстава, али је потребно додатно унапредити осигурање квалитета.

Централна јединица за хармонизацију (ЦЈХ) постепено помера фокус са активности обука на методолошке смернице. Годишњи извештај ЦЈХ покушава да на бољи начин идентификује слабости и предложи корективне мере. Будући извештаји би требало да процене и спровођење стратегије ИФКЈ и препорука из прошлогодишњег извештаја. Иако ЦЈХ има могућност да запосли 13 службеника, тренутно је 9 радних места попуњено.

Екстерна ревизија

Уставни и законодавни оквир Државне ревизорске институције (ДРИ) је у складу са стандардима INTOSAI. Закон о ДРИ предвиђа исцрпне ревизорске надлежности и гарантује њену функционалну, организациону и финансијску независност. Међутим, ДРИ не врши ревизију свих јавних институција на годишњем нивоу.

У области **институционалних капацитета**, ДРИ је под управом Савета са пет чланова које именује Скупштина. ДРИ има 426 радних места. Тренутно су попуњена 326 радна места, од којих 285 попуњавају ревизори. ДРИ има јединицу за интерну ревизију са једним интерним ревизором. Спроводи се Стратешки план ДРИ за период 2016-2020. године, који је усредсређен на побољшање квалитета ревизије и управљања учинцима. ДРИ открива грешке и подноси надлежним органима прекршајне пријаве, пријаве за привредне преступе и кривичне пријаве против појединаца. Овај захтев Закона о ДРИ треба разматрати средњорочно и решавати с обзиром на укупне националне аранжмане за буџетску контролу.

ДРИ континуирано унапређује **квалитет свог ревизорског рада**. Сектор за методологију ревизије и контролу квалитета је ојачан и усвојено је интерно упутство. Посао на ревизији сврсисходности пословања се постепено проширује.

У циљу повећања утицаја **ревизорског рада**, ДРИ је успоставила интерне процедуре за праћење примене препорука за ревизију. Годишњи извештај о ревизији ДРИ се расправља у оквиру одговарајућег парламентарног одбора, али још увек није обезбеђена ефективна парламентарна контрола и праћење извештаја ДРИ и спровођења налаза ревизије. ДРИ и даље унапређује сарадњу са заинтересованим странама, а такође је побољшала комуникацију са медијима.

Заштита финансијских интереса ЕУ

Србија је обезбедила висок степен **усклађености са правним тековинама ЕУ**, али је потребно да процени усклађивање са новом Директивом ЕУ о борби против превара почињених против финансијских интереса Уније у складу са кривичним правом. Организациона јединица за координацију борбе против превара (AFCOS) основана је у августу 2017. године као јединица при Сектору за контролу јавних средстава Министарства финансија. Предвиђени број запослених је 9, али је тренутно запослено само троје. Измењене законске одредбе захтевају да AFCOS спроведе административне провере пријављених неправилности. AFCOS мрежа је оперативна и састанци се редовно одржавају. Национална стратегија за сузбијање неправилности и превара у поступању са финансијским средствима ЕУ усвојена је у октобру 2017. године.

Србија се стара о **сарадњи са Европском комисијом** и извештава о неправилностима и случајевима где се сумња да је дошло до преваре путем Информационог система за управљање неправилностима. Од 2012. године, путем овог система је пријављено 22 случајева, укључујући и 12 случајева у 2016. години и 1 случај у 2017. години.

Одговарајуће националне надлежности у погледу извештавања тек треба да буду појашњена. Иако се сарадња у погледу истраживачких активности наставља успешно од случаја до случаја, Србија треба да даље развије ваљану евиденцију о истрагама и извештавању о неправилностима.

Заштита евра од фалсификовања

Србија је постигла висок ниво **усклађености са правним тековинама ЕУ**. Народна банка Србије је у децембру 2017. године усвојила одлуку о утврђивању веродостојности кованица евра и новчаница и руковању кованицама евра које нису подобне за оптицај. Србија је потписала Међународну конвенцију о сузбијању прављења лажног новца. Народна банка врши **техничку анализу**. Народна банка има закључене формалне споразуме о сарадњи са Европском комисијом у области кованица, а са Европском централном банком у области новчаница. У току је сарадња с суседним земљама. Србија учествује у мерама у оквиру програма *Pericles 2020*.

6.33. Поглавље 33: Финансијске и буџетске одредбе

Ово поглавље обухвата правила која уређују финансирање буџета ЕУ („сопствена средства“). Ова средства се углавном састоје од: i) средстава по основу бруто националног дохотка сваке државе чланице; ii) царинске дажбине; и iii) средстава по основу пореза на додату вредност. Државе чланице морају да имају одговарајући административни капацитет да адекватно координирају и обезбеде тачан обрачун, наплату, исплату и контролу сопствених средстава.

Србија је у **раној фази припреме** у овој области. Формирана је група за координацију и управљање сопственим средствима ЕУ. **Постигнут је извешан напредак** у основним областима политике која утичу на правилно функционисање система сопствених средстава.

У наредној години, Србија треба нарочито да:

→ предузме даље кораке како би се ојачали административни капацитети координационе групе и различитих институција укључених у систем сопствених средстава;

→ развије организационе и процедуралне везе између ових институција.

Постигнут је извешан напредак у основним областима политике које индиректно утичу на систем сопствених ресурса (за напредак у овим областима, видети поглавља 16- *Опорезивање*, 18- *Статистика*, 29- *Царинска унија* и 32- *Финансијски надзор*). Постигнут је извешан напредак ка испуњавању специфичних административних услова за сопствене средства, нарочито када је реч о формалном успостављању координационе структуре.

Када су у питању **традиционална сопствена средства**, већа наплата царинских дажбина забележена је 2016. године, а тренд раста настављен је и 2017. године. Што се тиче **средстава заснованих на порезу на додату вредност (ПДВ)**, повећани напори пореске администрације у борби против избегавања пореза довели су до повећања наплате ПДВ-а. У погледу средстава заснованих на бруто националном дохотку, национални рачуни су додатно унапређени. Међутим, Србија ће и даље морати да учини додатне напоре како би осигурала усклађеност са Европским системом рачуна (ESA 2010) и исцрпност националних рачуна и обрачуна бруто националног дохотка (БНД). Упркос извесним позитивним резултатима, потребно је додатно ојачати инструменте и механизме за борбу против утаје пореза и сиве економије, као и инструменте за смањење њиховог обима.

Када је реч о **административној инфраструктури**, треба додатно ојачати и развити капацитет институција које су задужене за релевантне области политике. У Министарству финансија је успостављена група за координацију и управљање сопственим средствима ЕУ која има задатак обезбеди тачно обрачунавање, рачуноводствене услуге, предвиђање, наплату, исплату, контролу и извештавање ЕУ о спровођењу правила за сопствена средства ЕУ.

АНЕКС I - Односи између ЕУ и Србије

У оквиру **приступних преговора** отворено је дванаест поглавља (5 - Јавне набавке, 6 - Право привредних друштава, 7 - Право интелектуалне својине, 20 - Предузетничка и индустријска политика, 23 - Правосуђе и основна права, 24 - Правда, слобода, безбедност, 25 - Наука и истраживање, 26 - образовање и култура, 29 - Царинска унија, 30 - Спољни односи, 32 - Финансијска контрола, 35 - Остала питања/нормализација односа између Србије и Косова), од којих су два привремено затворена (поглавља 25 и 26). Србија је доставила своје преговарачке позиције у поглављима 9, 13, 33, 17 и 18. Србија је такође позвана да достави своје преговарачке позиције у поглављима 2, 4, 10, 14, 21, 27 и 28.

Србија учествује у **Процесу стабилизације и придруживања**. Србија је наставила да остварује добар учинак у спровођењу обавеза из Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП). И даље постоје нека нерешена питања усклађености у области државне помоћи и фискалне дискриминације у вези са алкохолом. Од 1. септембра 2017. године, токови капитала између ЕУ и Србије је требало да буду потпуно либерализовани. Међутим, на снази остају ограничења на давање зајмова у оквиру предузећа и продају пољопривредног земљишта. Од маја 2017. године, Србија је увела низ ограничења у погледу извоза неопасног отпада, што је довело до привременог застоја у издавању извозних дозвола. Србија би требало приоритетно да реши сва ова питања која су везана за усаглашавање.

Настављен је редован политички и економски дијалог између ЕУ и Србије. Састанци Савета за стабилизацију и придруживање (СП) одржани су у децембру 2016. и новембру 2017. године. Одржани су састанци пододбора, као и састанци посебне групе за реформу јавне управе. Скупштински одбор за стабилизацију и придруживање састао се у септембру и децембру 2017. године. Србија наставља да учествује у мултилатералном економском дијалогу са Комисијом и државама чланицама ЕУ како би се припремила за учешће у мултилатералном надзору и координацији економске политике ЕУ. Као део новог приступа економском управљању, Србија је усвојила свој четврти програм економских реформи и спроводи реформе које препоручује Савет за економске и финансијске послове. Даљи напори су потребни за побољшање капацитета за економско планирање, међуминистарску координацију и спровођење.

Безвизни режим путовања за држављане Србије који путују у шенгенски простор на снази је од децембра 2009. године. Споразум о **реадмисији** између Европске уније и Србије на снази је од јануара 2008. године. Као део извештаја о механизму за укидање виза, Комисија прати и извештава о континуираном испуњавању мерила за визну либерализацију. Овај механизам омогућава ЕУ да, под одређеним условима, привремено обустави безвизно путовање за држављане одређене земље у случају значајног повећања миграционог или безбедносног ризика или неиспуњавања мерила за визну либерализацију. Први извештај о праћењу у складу са механизмом суспензије усвојен је 20. децембра 2017. године.

У оквиру ИПА II, Србија наставља да користи **претприступну помоћ** са укупном индикативном алокацијом од 1,5 милијарде евра за период од 2014-2020. Национални програм ИПА 2017 износи укупно 138,2 милиона евра, при чему се највећи део финансирања користи за пружање подршке процесу усклађивања са правним тековинама ЕУ, као и правосуђу, енергетици и животној средини. Додатних 25 милиона евра додељено је програму ИПА за рурални развој (ИПАРД). У циљу пружања подршке Србији у управљању границом и миграцијама након избегличке кризе у периоду од 2015-2016. године, Комисија је издвојила износ од 77,6 милиона евра, који је већ

активиран, док је у децембру Одбор Повереничког фонда ЕУ као одговор на кризу у Сирији одобрио меру у износу од 12 милиона евра како би се Србији помогло да одговори на потребе миграната који се налазе на њеној територији, нарочито у смислу покривања трошкова за храну и заштиту. Поред тога, Србија користи средства Европског инструмента за демократију и људска права (*EIDHR*).

Србија наставља да активно учествује у програмима ЕУ, укључујући и Хоризонт 2020; *COSME*; Царине 2020 и Фискалис 2020; Еразмус+ и Креативна Европа; Европа за грађане; Запошљавање и социјалне иновације.

АНЕКС II - СТАТИСТИЧКИ АНЕКС

СТАТИСТИЧКИ ПОДАЦИ (од
16.02.2018.)

Србија

Основни подаци	Напомена	2005	2012	2013	2014	2015	2016
Становништво (у хиљадама)	1)	7 456	7 217 ^b	7 182	7 147	7 114	7 076
Укупна површина земље (км ²)		77 474	77 474	77 474	77 474	77 474 ^s	77 474 ^s

Национални рачуни	Напомена	2005.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Бруто домаћи производ (БДП) (у милионима националне валуте)		1 751 371	3 584 236	3 876 403	3 908 470	4 043 468	4 261 928
Бруто домаћи производ (БДП) (у милионима евра)		21 103	31 683	34 263	33 319	33 491	34 617
БДП (у еврима по глави становника)		2 836	4 400	4 781	4 672	4 720	4 904
БДП по глави становника (према стандарду куповне моћи (СКМ))		7 400	9 900	10 100	10 100	10 500	10 700
БДП по глави становника (према СКМ), у односу на ЕУ просек (ЕУ-28 = 100)		32	37	38	37	36	37
Стопа раста реалног БДП-а: промена у односу на БДП у претходној години (%)		5,5	-1,0	2,6	-1,8	0,8	2,8
Раст запослености (подаци националних рачуна) у односу на претходну годину (%)		:	:	:	:	:	:
Раст продуктивности рада: раст БДП-а (по обиму) по запосленом лицу, у односу на претходну годину (%)		:	:	:	:	:	:
Раст јединичних трошкова рада, у односу на претходну годину (%)		:	:	:	:	:	:
** 3-годишња промена (Т/ Т-3) у номиналном индексу раста јединичних трошкова рада (2010 = 100)		:	:	:	:	:	:
Продуктивност рада по запосленом лицу: БДП (према СКМ) по запосленом лицу у односу на просек ЕУ (ЕУ-28 = 100)		:	:	:	:	:	:
Бруто додата вредност по главним секторима							
Пољопривреда, шумарство и рибарство (%)		12,0	9,0	9,4	9,3	8,2	7,9
Индустрија (%)		23,6	24,9	26,6	25,1	25,9	25,9
Грађевинарство (%)		5,7	5,4	5,1	5,1	5,5	5,4
Услуге (%)		58,7	60,7	58,9	60,5	60,4	60,8
Трошкови финалне потрошње, као удео БДП-а (%)		95,2	95,7	93,1	93,4	90,9	88,4
Бруто инвестиције у основна средства,		20,1	21,2	17,2	16,7	17,7	17,7

као удео БДП-а (%)							
Промене у залихама, као удео БДП-а (%)		4,7	-0,2	0,4	0,8	1,2	1,3
Извоз робе и услуга, у односу на БДП (%)		27,1	36,9	41,2	43,4	46,7	50,0
Увоз робе и услуга, у односу на БДП (%)		47,1	53,6	51,9	54,2	56,4	57,5
Бруто инвестиције у основна средства сектора опште државе, као проценат БДП-а (%)		:	:	:	:	:	:

Пословање	Нап омена	2005.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
		Индекс обима индустријске производње (2010 = 100)	2)	102,8	100,2	105,6	98,8
Број активних предузећа (број)		:	:	:	:	:	:
Стопа оснивања: број новооснованих предузећа у референтном периоду (т) подељен са бројем предузећа која су активна у т (%)	3)	17,8	:	:	:	:	:
Стопа гашења: број угашених предузећа у референтном периоду (т) подељен са бројем предузећа активних у т (%)	3)	4,9	:	:	:	:	:
Запослени у МСП као удео свих запослених лица (у оквиру нефинансијске пословне економије) (%)		:	:	:	:	:	:
Додата вредност МСП (у нефинансијској пословној економији) (у милионима евра)		:	:	:	:	:	:
Укупна додата вредност (у нефинансијској пословној економији) (у милионима евра)		:	:	:	:	:	:

Стопа инфлације и цене кућа	Нап омена	2005.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
		Хармонизовани индекс потрошачких цена (ХИПЦ), промена у односу на претходну годину (%)		:	7,4	7,7	2,3
** Годишња промена индекса дефлационираних цена кућа (2010 = 100)		:	:	:	:	:	:

Платни биланс	Нап омена	2005.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
		Платни биланс: укупан текући рачун (у милионима евра)	4)	-1 779	-3 671	-2 098	-1 985
Текући рачун платног биланса: трговински биланс (у милионима евра)		:	-5 634	-4 159	-4 111	-3 993	-3 119
Текући рачун платног биланса: нето услуге (у милионима евра)		:	111	313	465	725	907
Текући рачун платног биланса: нето биланс примарних прихода (у милионима евра)		:	-1 097	-1 419	-1 343	-1 658	-2 022
Текући рачун платног биланса: нето		:	2 949	3 166	3 003	3 349	3 159

биланс секундарних прихода (у милионима евра)							
Нето биланс примарних и секундарних прихода: државни трансфери (у милионима евра)	5)	:	69	43	89	161	79
** Трогодишњи просек дефицита текућег рачуна биланса у односу на БДП (%)		:	-9,8	-9,6	-7,9	-5,6	-4,6
** Петогодишња промена удела светског извоза робе и услуга (%)	4)	84,8	0,7	10,8	14,3	22,8	34,0
Нето биланс (унутрашње - спољашње) страних директних инвестиција (СДИ) (у милионима евра)		:	752,8	1 298,1	1 236,3	1 803,8	1 899,2
Стране директне инвестиције (СДИ) у иностранству (у милионима евра)		:	256,0	249,7	264,2	310,4	227,8
од којих СДИ привреде о којој се извештава у земљама ЕУ-28 (у милионима евра)		:	73,1	70,7	35,4	49,7	106,0
Стране директне инвестиције (СДИ) у привреди о којој се извештава (у милионима евра)		:	1 008,8	1 547,9	1 500,4	2 114,2	2 126,9
од којих СДИ из земаља ЕУ-28 у привреди о којој се извештава (у милионима евра)		:	624,4	1 145,0	1 109,3	1 530,1	1 410,4
** Нето позиција међународне инвестиције, у односу на БДП (%)		:	:	89,9	98,3	102,9	101,8
Годишња стопа промене у бруто приливу дознака (у националној валути) од радника миграната (%)		:	6,5	9,9	-5,4	12,8	-4,0

Јавне финансије

	Нап омена	2005.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
*** Општи државни дефицит/ суфицит у односу на БДП (%)		1,1	-6,8	-5,5	-6,6	-3,7	-1,3
*** Бруто дуг опште државе у односу на БДП (%)		48,7	58,1	61,1	71,8	76,0	73,0
Укупни буџетски приходи, као проценат БДП-а (%)		43,2	41,1	39,7	41,5	41,9	43,2
Укупни државна потрошња, као проценат БДП-а (%)		42,1	47,9	45,1	48,1	45,6	44,5

Финансијски показатељи

	Нап омена	2005.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Бруто спољни дуг укупне привреде, у односу на БДП (%)		59,3	80,9	74,8	77,1	78,3	76,5
Бруто спољни дуг укупне привреде, у односу на укупан извоз (%)		:	223,6	184,0	177,7	167,8	152,4
Новчана маса: М1 (новчанице, ковани новац, преконоћно орочење, у милионима евра)	6)	1 695	2 715	3 387	3 562	4 148	4 923

Новчана маса : М2 (М1 плус депозити са роком доспећа до две године, у милионима евра)	7)	2 248	4 227	4 776	5 075	5 776	6 547
Новчана маса: М3 (М2 плус тржишни инструменти, у милионима евра)	8)	5 367	14 438	14 976	15 280	16 193	17 794
Укупни кредити које су монетарне финансијске институције дале резидентима (консолидовано) (у милионима евра)		6 531	19 783	19 261	19 708	20 719	21 632
** Годишња промена обавеза финансијског сектора (%)	9)	:	:	1,7п	0,5п	2,8п	6,3п
** Кредитни токови приватног сектора, консолидовано, у односу на БДП (%)		:	:	:	:	:	:
** Дуговања приватног сектора, консолидовано, у односу на БДП (%)		:	:	:	:	:	:
Каматне стопе: дневна стопа, на годишњем нивоу(%)		9,92	9,81	7,04	9,45	2,61	3,04
Активна каматна стопа (једногодишња), на годишњем нивоу (%)		22,20	13,75	12,00	10,50	6,50	5,50
Пасивна каматна стопа: (једногодишња), на годишњем нивоу (%)		6,00	8,75	7,00	5,50	2,50	2,50
Девизни курс евра: просек периода (1 еврo = ... национална валута)	10)	82,990	113,128	113,137	117,306	120,733	123,118
Индекс ефективног девизног курса (2005 = 100)		:	:	:	:	:	:
**Промена током 3 године (Т/Т-3) – мерено индексом ефективног девизног курса, 42 земље, (2005 = 100)		:	:	:	:	:	:
Вредност резерви (укључујући злато) (у милионима евра)		:	:	11 189	9 907	10 378	10 205

Спољнотрговинска робна размена

	Нап омена	2005.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Вредност увоза: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		8 439	13 522	13 345	13 512	14 425	15 225
Вредност извоза: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		3 148	8 251	10 413	10 562	11 447	12 742
Трговински биланс: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		-5 291	-5 271	-2 933	-2 950	-2 978	-2 483
Односи размене (индекс извозних цена / индекс увозних цена * 100) (број)		95	105	106	106	108	111
Удео извоза у земље ЕУ-28 у вредности укупног извоза (%)		64,7	62,5	63,8	65,7	67,0	67,6
Удео увоза из земаља ЕУ-28 у вредности укупног увоза (%)		56,9	58,5	55,7	57,1	57,3	58,7

Демографија

	Нап омена	2005.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Сирова стопа природне промене броја становника (стопа природног прираштаја): број рођених минус број		-4,6	-4,96	-4,8	-4,9	-5,4	-5,1

умрлих (на 1000 становника)							
Стопа смртности одојчади : смртност деце млађе од 1 године (на 1000 живорођене деце)		8,0	6,2	6,3	5,7	5,3	:
Очекивани животни век на рођењу: мушкарци (у годинама)		70,2	72,36	72,6	72,8	72,8	:
Очекивани животни век на рођењу: жене (у годинама)		75,6	77,56	77,9	78,0	77,9	:

Тржиште рада	Напомена	2005.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Стопа привредне делатности за особе узраста од 20 до 64 година: проценат становништва од 20 до 64 година које је економски активно (%)	11)	70,1	64,5	66,1	68,06	68,1	70,0
* Стопа запослености за лица узраста од 20-64 година: проценат становништва од 20-64 година које је запослено (%)	11)	55,4	49,0	51,3	54,86	56,0	59,1
Стопа запослености мушкараца старости од 20 до 64 године (%)	11)	66,6	56,9	59,6	62,56	63,7	66,3
Стопа запослености жена старости од 20 до 64 године (%)	11)	44,4	41,2	43,2	47,26	48,3	51,9
Стопа запослености за лица старости 55–64 године: удео становништва од 55–64 године које је запослено (%)	11)	35,4	31,6	34,3	36,76	37,3	42,7
Запошљавање по главним секторима							
Пољопривреда, шумарство и рибарство (%)	11)	:	21,0	21,3	19,96	19,4	18,6
Индустрија (%)	11)	:	21,3	21,1	20,26	19,9	20,2
Грађевинарство (%)	11)	:	5,2	4,7	4,56	4,5	4,3
Услуге (%)	11)	:	52,5	52,8	55,46	56,1	57,0
Запослени у јавном сектору као удео укупне запослености, лица старости 20-64 година (%)	11)	:	32,6	32,7	31,46	29,7	28,3
Запослени у приватном сектору као удео укупне запослености, лица старости од 20 до 64 година (%)	11)	:	67,4	67,3	68,66	70,3	71,7
Стопа незапослености: проценат радне снаге која је незапослена (%)	11)	20,8	24,1	22,3	19,46	17,8	15,4
Стопа незапослености мушкараца (%)	11)	16,8	23,4	21,1	18,56	16,9	14,8
Стопа незапослености жена (%)	11)	26,5	25,1	23,9	20,56	18,8	16,2
Стопа незапослености младих: проценат радне снаге између 15-21 година која је незапослена (%)	11)	47,7	51,1	49,4	47,46	43,2	34,9
Стопа дугорочне незапослености: проценат радне снаге која је незапослена	11)	16,5	18,8	17,0	13,06	11,4	10,0

12 месеци или више (%)							
Стопа незапосености лица (старости од 25-64 године) са највише нижим средњошколским образовањем (Међународна стандардна класификација образовања 0–2) (%)	11)	:	23,4	21,2	18,66	15,8	13,7
Стопа незапослености лица (старости 25-64 године) са завршеним терцијарним образовањем (Међународна стандардна класификација образовања 5 & 6) (%)	11)	:	15,9	17,2	14,56	14,4	13,4

Социјална кохезија	Напомена	2005.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Просечне номиналне месечне зараде и плате(национална валута)	12)	25 514	57 430	60 708	61 426	61 145	63 474
Индекс реалних зарада и плата(индекс номиналних зарада и плата подељено са индексом инфлације) (2010 = 100)		75,2	101,1	99,2	97,5	95,2	97,6
<i>GINI</i> /ЦИНИ коефицијент		:	:	38	39	38	39
Линија сиромаштва		:	:	36,6	40,3	37,6	38,1
* Рано напуштање школе и обуке: проценат становништва старости од 18-24 године са највише нижим средњим образовањем које није наставило образовање или усавршавање	11)	11,4	8,1	8,9	8,56	7,5	7,0

Животни стандард	Напомена	2005.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Број путничких аутомобила у односу на број становника (број на хиљаду становника)		198,7	229,6	246,5	251,5	257,7	266,8
Број претплатника мобилне телефоније у односу на број становника (број на 1000 становника)		700,4	1 269,3	1 284	1 317,1	1 293,8	1 291,8
Пенетрација мобилног широкопојасног приступа (на 100 становника)		:	:	:	:	:	:
Пенетрација фиксног широкопојасног приступа (на 100 становника)		:	:	:	:	:	:

Инфраструктура	Напомена	2005.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Густина железничке мреже (пруге у функцији на 1000 km ²)	13)	49,2	49,3	49,3	49,3	48,6	48,6
Дужина аутопутева (километри)		374	607	607	607	693	741

Иновације и истраживање	Напомена	2005.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Јавни расходи за образовање у односу на		3,8	4,5	4,3	4,3	4,0	3,9

БДП (%)							
* Бруто домаћи расходи за истраживање и развој у односу на БДП (%)		0,42	0,91	0,73	0,77	0,87	0,89
Буџетска апропријација или расходи владе за истраживање и развој (GBAORD), као проценат БДП-а (%)		:	0,45	0,42	0,43	0,44	0,39
Процент домаћинстава која имају приступ интернету код куће (%)		:	47,5	55,8	62,8	63,8	64,7

Животна средина	Напомена	2005.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
* Индекс емисије гасова са ефектом стаклене баште, еквивалент CO ₂ (1990 = 100)		81,6	71,3	72,9	63,1	71,0	:
Енергетски интензитет привреде (кг еквивалента нафте по 1000 евра БДП-а у сталним ценама из 2010. године)		601,7	486,9	487,4	441,9	486,1	495,0
Електрична енергија произведена из обновљивих извора у односу на бруто потрошњу електричне енергије (%)		33,3е	25,0	27,4	31,0	27,1	29,0п
Удео унутрашњег транспорта робе у друмском саобраћају (на основу тона и километара) (%).		:	33,8	40,4	41,5	44,4	48,7

Енергетика	Напомена	2005.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Примарна производња свих енергетских производа (хиљаде ТОЕ)		10 210	10 759	11 330	9 389	10 708	10 762
Примарна производња сирове нафте (хиљаде ТОЕ)		583	1 195	1 231	1 163	1 068	978
Примарна производња чврстих горива (хиљаде ТОЕ)		7461	7 278	7 671	5 713	7 201	7 317
Примарна производња гаса (хиљаде ТОЕ)		229	425	423	444	456	417
Нето увоз свих енергетских производа (хиљаде ТОЕ)		5 536	4 051	3 536	3 665	4 009	4 470
Бруто унутрашња потрошња енергије (хиљада ТОЕ)		15 702	14 546	14 937	13 294	14 736	15 425
Бруто производња електричне енергије (GWh)		36 474	36 799	39 877	34 060	38 298	39 342

Пољопривреда	Напомена	2005.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Индекс обима пољопривредне производње робе и услуга (по производним ценама) (2010 = 100)		:	84,3	98,7	108,0	101,6	111,1
Искоришћено пољопривредно подручје (хиљаде хектара)	14)	3 608	3 4626	3 491	3 507	3 469	3 440
Број стоке: жива говеда (хиљаде грла,		1 096	921е	913	920	916	893

крај периода)							
Број стоке: живе свиње (хиљаде грла, крај периода)		3 212	3 139е	3 144	3 236	3 284	3 021
Број стоке: живе овце и козе (хиљаде грла, крај периода)		1 748	1 867	1 841	1 967	1 992	1 865
Доступност сировог млека на фармама (хиљаде тона)		1 664	1 554е	1 548	1 596	1 611	1 604
Производња пожњевених усева: житарице (укључујући пиринач) (у хиљадама тона)	14)	10 092	6 355б	9 091	10 848	8 437	10 869
Производња пожњевених усева: шећерна репа (у хиљадама тона)	14)	3 298	2 483б	3 180	3 507	2 183	2 684
Производња пожњевених усева: поврће (у хиљадама тона)	14)	1 052	936б	1 062	965	1 108	1 156

: = није доступно

б = прекид у серији

е = процена, процењена вредност

п = привремено

* = Показатељ за Европу 2020

** = показатељ на основу Поступка макроекономског дисбаланса (МIP)

*** = Подаци о државном дефициту и дугу земаља обухваћених процесом проширења објављени су „ такви какви су затечени “ и њихов квалитет нити усаглашеност са правилима ЕСА нису загарантовани.

Фусноте

- 1) Прекид услед увођења нове методе процене.
- 2) Бруто индекс.
- 3) Могуће је да подаци нису поуздани због кашњења у погледу ажурирања статистичког привредног регистра у Србији.
- 4) 2005: на основу Приручника о платном билансу издања 5 (BPM5).
- 5) Само секундарни приход.
- 6) Новчана маса М1 састоји се од готовог новца у оптицају и средстава на жиро, текућим и другим рачунима власника новчаног салда у вези са обавезама банака, укључујући салдо новца на рачунима органа локалне самоуправе, односно рачунима из којих се плаћања могу извршити без икаквих ограничења.
- 7) Новчана маса М2, поред М1, укључује и друге динарске депозите, краткорочне, као и дугорочне.
- 8) Новчана маса М3, поред М2, укључује краткорочне и дугорочне девизне депозите (без тзв. замрзнуте девизне штедње).
- 9) Укупне обавезе у финансијском сектору су збир свих обавеза финансијског сектора, искључујући недепозитних финансијских институција.
- 10) Аритметичка средина званичних средњих курсева динара у односу на евро радним данима.
- 11) 2014: промена система пондерисања.
- 12) 2005: зараде и накнаде зарада исплаћене запосленима у правним субјектима. 2012-2016: зараде и накнаде зарада исплаћене запосленима у правним субјектима и некорпорираним предузећима.

13) Густина у односу на укупну површину (укључујући копнене воде), а не на површину земље.

14) У 2014. години успостављен је нови метод прикупљања података, укључујући путем анкета на узорку. Временске серије ревидиране су у току 2007. године.